

Nr.76 • Juni 1997

«Klasse»

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

«We vervelen
ons dood»

Maandblad voor Onderwijs
in Vlaanderen
Uitgegeven door het ministerie
van de Vlaamse Gemeenschap
departement Onderwijs

Nr.76 • Juni 1997

Hoofredacteur Leo Bormans
Productcoördinator Diana De Caluwé
Eindredacteur Gaby De Moor
Redactie Myriam Paquet, Jan T'Sas, Jan
Van den Bossche, Michel Van Laere
Redactiesecretaris Patrick De Busscher
Secretariaat Anny Lecocq

Foto's Luc Daelemans
Cartoons Camp
Design Marc Herman

Verantw. uitgever Georges Monard,
RAC Arcadengebouw, 1010 Brussel

Abonnement (10x per jaar): 900 fr.
Gunstarief (studenten, enz.): 450 fr.
Alle Vlaamse leerkrachten, PMS-
medewerkers enz. (van elk net en van elk
niveau) krijgen **KLASSE** gratis.
Adreswijzigingen uitsluitend regelen via de
eigen schooladministratie.

Er is ook een Klasse voor Ouders (t.e.m.
tweede jaar secundair onderwijs) en een
Klasse voor Jongeren (van het derde tot het
zevende jaar secundair onderwijs) voor
scholen die dat wensen.

KLASSE, Koningsstraat 138, 1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. coördinatie 02-211 46 58
Tel. abonnementen 02-211 46 62
Tel. publiciteit 02-211 46 58
Tel. KLASSE voor Ouders 02-211 45 64
Tel. KLASSE voor Jongeren 02-211 45 82
Telefax 02-211 46 61
E-mail klasse@artefact.be
URL www.artefact.be/klasse

NAAR NEW YORK?

Met duizenden tegelijk stromen de
enquêteformulieren uit vorig nummer
hier binnen. Ook de ouders en de leer-
lingen geven via een enquête in hun
eigen versies van **KLASSE** hun mening
te kennen. Over **KLASSE** én over opvoe-
ding en onderwijs. Persoonlijk en kri-
tisch. Vaak ook hartverwarmend. Elke
publicatie volgt een breed feedback-
plan: post, straatinterviews, rondetafel-
gesprekken, schoolbezoeken, enquê-
tes enz. Omdat we uw mening belang-
rijk vinden. Dat we er ook mee rekening
houden zult u volgend schooljaar mer-
ken. Alvast hartelijk dank voor zoveel
enthousiaste inbreng. De winnaar van
de trip naar Londen is lerares *Greet Van
Tongeren* uit Aartselaar.

Als New York u meer zegt, wip dan
meteen naar p. 22-23 voor de grote
vakantiewedstrijd van **KLASSE**. Omdat
u uw vakantie dubbel en dik heeft ver-
diend. Prettige reis.

IN DIT NUMMER

«Over vrije tijd hebben we
niets geleerd.» Vizier p.4-11

4-11

Lessen in vrije tijd

Vrije tijd is geen extraatje meer: rust na arbeid. Het maakt steeds
meer (gewild of ongewild) een integraal deel uit van ons leven.
Velen hebben echter niet geleerd die tijd zinnig in te vullen. Dat
wordt dus rondhangen, consumeren, liggen en tv-kijken. Scho-
len die jongeren opvoeden voor de 21ste eeuw maken plaats voor
een volwaardige vrijetijdsopvoeding. Geen tijd om daar iets over
te lezen?

15-16

Natuur met klasse

U hebt dit schooljaar lang genoeg tussen de vier muren van de klas gestaan. Tijd om de natuur in te
trekken. Klasse heeft kruiden gestrooid op de bospaden naar vier natuurgebieden (en natuuredu-
catieve centra) in het groene Limburg. Alle lezers mogen er gedurende de hele zomervakantie (met
het hele gezin) gratis naar toe. Volg het groene spoor.

32-33

Pestende collega's

Een opvallende parallel: 60 procent van de leerkrachten zegt dat
ze geconfronteerd worden met pestende leerlingen (zie p. 14).
Even veel leerkrachten stellen echter dat ze ook op school merken
hoe collega's elkaar de duivel aandoen. Heel de leraarskamer weet
het. Maar iedereen zwijgt. Een pijnlijke reportage.

34-35

De geïntegreerde proef

De eindejaars in het BSO, TSO en KSO maken een geïntegreerde
proef. Ze vervangt de vroegere kwalificatieproef. Voor het leerkrachtenteam is de nieuwe proef een
uitdaging om uit de vakjesmentaliteit te groeien. Tal van leraars stappen daardoor af van *me in my
classroom* en evolueren naar *us in our school*.

36-37

Taakgericht onderwijs

Wiskunde leren kan ook met de doolhof van woorden uit *De
Naam van de Roos*. En meester Marc begint de les met een
mysterieuze brief uit *Palindrie*. De leerlingen gaan enthousiast
aan de slag. In taakgericht onderwijs is weer plaats voor het échte
leren.

38-39

De meester schaakmat

Een sport die ook leidt tot
betere schoolresultaten.
p. 38-39

IDEE p. 15-30 SIGNAAL p. 38-39 DIALOOG p. 40-42

Deze maand in Klasse voor Ouders:

- Ouders en de vrije tijd van hun kinderen
- De overstap naar secundair onderwijs
- Concentratiestoornissen bij kinderen

Deze maand in Klasse voor Jongeren:

- Omgaan met vrije tijd
- Ruil je bank ■ Vakantie: en dan?

Leraars doen elkaar de
duivel aan. p. 32-33

GAZELLE TECHNOLOGIES

VIZIER

«We amuseren ons

Ze wisten niet goed wat doen, die woensdagmiddag. Ze keken wat doelloos naar de auto's die beneden onder hen voorbij raasden op de auto-weg. Plots kwam de oudste op een idee. Wie durfde een kei naar een auto mikken? De uitdaging werd een *kick*. De gevolgen leest u in de krant.

Verveling, vandalisme, geweld, bendevoering... «We merken op dat de jongeren, die in groep door de stad trekken, steeds jonger worden. Er lopen geregeld kereltjes van zeven of acht jaar tussen», merken ze bij de politie in Antwerpen op. Vrijaf op school: velen kijken met angst naar de grote vakantie.

kapot»

Van een maatschappij waarin arbeid het hoogste aanzien genoot, evolueren we naar een samenleving waarin vrije tijd flink aan status wint. Maar niets doen is nog altijd des duivels. Steeds meer mensen besteden nochtans minder tijd aan arbeid, gedwongen of vrijwillig. Wie afstudeert, moet rekening houden met werkloosheid. Vrije tijd wordt een geïntegreerd deel van ons bestaan. De vraag rijst of jongeren opgevoed worden voor de maatschappij van morgen. Waar leren ze zelfstandig omgaan met vrije tijd? Wie leert hen weerstaan aan de verlokkingen van de vrijetijdsindustrie?

Wellicht staat u al voor een concrete uitdaging. Hoe pakt uw school de *hangdagen* net voor de grote vakantie aan? Of houdt u uw leerlingen gewoon *nuttig* bezig?

Dood en kapot

«We vervelen ons dood», zuchten sommigen. «We amuseren ons kapot», roepen anderen. Steeds meer jongeren liggen uren voor de tv. Ze doen minder aan sport, bewegen minder en sluiten zich minder aan bij verenigingen. De speelplaats is voor velen al lang geen spéelplaats meer.

Als vrije tijd een integraal deel van ons leven wordt, moeten we daar ook bewust mee leren omgaan. Dat vraagt om een volwaardige *vrijetijdsopvoeding*. Niet als een vak apart, maar als permanent aandachtspunt voor ouders en opvoeders. Moet de school daar voor instaan? Zeker als ze de leerlingen wil voorbereiden op de 21ste eeuw. Daarin krijgt het begrip vrije tijd zonder twijfel een andere inhoud. De pretindustrie maakt zich op. En de school levert gewillige consumenten af voor alweer een nieuwe soap en een nieuwe rage.

Fun en verveling

Veel scholen geven al tegengas. Ze gaan niet in op (soms minimale) wensen van leerlingen. Maar ze creëren voortdurend nieuwe kansen om ook zogenoemde vrije tijd zinnig in te vullen. Leerlingen leren de plezierige weg van bewuste keuzes, alternatieve ontdekkingen, samenwerking, ontspanning en engagement. Ook (en vooral) als ze daar van huis uit soms weinig toe worden gestimuleerd.

Tussen school, leren, leven en vrije tijd gaapt dan geen kloof meer van twee maanden *fun* of *verveling*. ■

«Vrije tijd? Dat is de tijd dat ik thuis zit en niet weet wat doen.» Drie vierde van de kinderen verveelt zich wel eens.

Voor andere jongeren is vrije tijd de tijd die ze mogen besteden aan allerlei zaken die niet verplicht zijn. Of die ze niet voor school moeten gebruiken. Jongeren vullen hun vrije tijd steeds minder in met sporten en bewegen. Toch hebben sommigen boeiende bezigheden. Maar voor velen betekent vrije tijd niets meer dan gewoon televisie kijken, muziek beluisteren, op café zitten, uitgaan, slapen en niets doen.

Uitgaan en slapen

Steeds minder jongeren doen aan sport, leren we uit het jongste onderzoek *Jongeren en gezondheid in Vlaanderen*. Het aantal sportbeoefenaars tussen 11 en 17 jaar buiten de school is sterk gezakt in vergelijking met 1990. Toen deed nog 17 procent jongeren dagelijks aan sport. Nu is dat nog maar 13 procent. Er is vooral een sterke daling bij de jongsten. De onderzoekers merken op dat de jongsten steeds moeilijker alleen naar de sportplaats kunnen. En op straat voetballen kan of mag niet. Waar kunnen ze in een agglomeratie echt bewegen, vraagt men zich af. Of in de gezinnen moet iemand permanent beschikbaar zijn als taxidienst om de kinderen van hot naar her te voeren. Op woensdagmiddag staan zelfs leerkrachten daar gratis voor in. De achterbankgeneratie, zo noemt men deze kinderen. Wel rijst de vraag of deze kinderen al of niet zelf kunnen of mogen mee beslissen over wat ze in hun vrije tijd willen doen.

A la carte

Ouders vinden het aanbod van de muziek- en tekenacademies goed. Deze vrijetijdsbesteding is relatief goedkoop én professioneel begeleid. Dit is niet vanzelfsprekend in de sportsector. Ouders klagen bovendien dat hun kinderen te weinig mogelijkheden hebben om recreatief aan sport te doen. En leeraars vinden dat de sportwereld de school links laat liggen.

MARIE-CHANTAL BELLEMANS, ouder: «Voor Frank, onze zoon, is er geen probleem. Die gaat naar de voetbalclub. Jongens zoeken meer de competitie op in ploegsporten. Maar Anna, onze dochter, wilde gewoon af en toe gaan zwemmen

in een club. Omdat ze de georganiseerde trainingen niet wilde volgen, liet de club haar links liggen. Je moet in de competitie stappen of je bent meteen out. Nu wil ze recreatief maar op niveau turnen. Zoek maar eens een club die voor zo iemand tijd vrij wil maken. De sportverenigingen zouden hun aanpak moeten differentiëren.»

NICOLE BOSSAERTS, lerares lichamelijke opvoeding in het secundair onderwijs: «Ik ervaar dat jongeren minder bereid zijn om te bewegen. Ik moet telkens mijn lessen meer inkleden. Veel jongeren hebben geen clubtraditie meer. Het clubleven trekt hen niet meer aan. Ze willen zich niet engageren, want dan zitten ze vast aan één enkele sport. Vandaag willen ze meer à la carte sporten. Een maand fitness,

een tijdje ijs schaatsen en enkele maanden later krijgen ze misschien zin om te mountainbiken. De sportwereld pikt niet altijd in op deze trend naar individualisering en meer onafhankelijkheid. Wat vraagt de jeugd vandaag? Dat ze eens mag *proeven* van een sport en dat we ze nadien de weg wijzen naar een club. Waarom zouden de sportclubs de jongeren niet opzoeken op school zelf? Laat de *professionals* de initiatielessen geven. Een leerkracht LO is namelijk geen kei in alle mogelijke sporten. Maar hij kan nadien wel bemiddelen tussen de geïnteresseerde jongere en de sportclub.»

Computerspellen

Er is tegenwoordig wel een relatie tussen sporten en het vrijetijdspatroon, horen we bij *PROGES (Vereniging voor Promotie en Gezondheid op School)*. Buitenschoolse activiteiten omvatten echter niet enkel sport. Er is een verschuiving naar allerlei bezigheden, zoals computerlessen volgen, naar de muziekschool gaan, video en televisie kijken en verslaafd zijn aan computerspellen.

De media zijn een belangrijke tijdruiver in de vrijetijdsbesteding. Zo is vooral televisiekijken enorm toegenomen, blijkt uit *Jongeren en gezondheid in Vlaanderen*. Eén op 7 jongeren (14 % van de 11- tot 17-jarigen) kijkt meer dan vier uur per dag naar tv. Het aantal jongeren dat minder dan een uur per dag kijkt, is sterk gedaald in vergelijking met 1990. Toen keek nog bijna de helft minder dan een uur. Nu is dat nog slechts 38 procent. De grootste groep kijkt nu 2 à 3 uur per dag: zo'n 42 procent, evenveel meisjes als jongens. In 1990 was dat nog maar

OP ZICHZELF AANGEWZEN

«Ik verveel me vaak en voel me dikwijls alleen. Ik heb geen echte hobby en doe niet aan sport. Ik weet niet wat vrije tijd is.» (*Jasmin, 9 jaar*)

Sommige kinderen zitten vooral veel stil in hun vrije tijd: ze kijken tv en lezen. Maar er is ook het spelende, zich bewegende kind: het fietst, speelt, zwemt, voetbalt... Vervolgens is er het werkende kind: het helpt de ouders in het huishouden, het winkelt. Ten slotte is er het zich vervelende kind, zoals Jasmin.

Spelen kan voor kinderen heel uiteenlopende dingen omvatten. Het is een verzamelterm van moeilijk omschrijfbaar bezigheden. De formele speelplek, het wijkspeelplein, staat daarbij niet centraal. De speelruimte die kinderen opzoeken, ligt tussen de eigen tuin en de straat.

Voor sommige kinderen is verveling een spookbeeld. Toch vervelen kinderen zich niet echt vaak. Het komt voor, maar het is veelal van korte duur. Kinderen zijn meer op zichzelf aangewezen in hun vrije tijd. Een kleiner aantal kinderen per gezin en minder hechte sociale netwerken in buurten en wijken zijn daar de oorzaken van.

(Wie niet weg is, is gezien - Hoe beleeft het kind zijn gezin, zijn school en zijn vrije tijd? - Jan Van Gils - Koning Boudewijnstichting)

36 procent.

Computerspelletjes zijn vooral in trek bij 11- tot 13-jarige jongens. Nadien neemt de interesse af. Toch speelt gemiddeld 15 procent van alle jongens méér dan 4 uur per week met zo'n spelletje. Vier procent zelfs meer dan 10 uur per week. De helft van de meisjes en een derde van de jongens raakt echter nooit een computerspel aan.

Machogedrag

De school wordt al zoveel bevaagd. Moet ze nu ook al instaan voor vrijetijdsopvoeding?

NICOLE BOSSAERTS, lerares lichamelijke opvoeding: «De school moet de jongeren toch voorbereiden op wat nadien komt. Wij moeten hen wijzen op tal van mogelijkheden waaraan ze hun tijd nuttig en aangenaam kunnen spenderen. En op school kunnen we alvast iets doen aan de lichamelijke opvoeding. Voor mij is dat evident natuurlijk, maar elke leerkracht zou er meer aandacht voor kunnen hebben. Wij kunnen namelijk vaak geen les meer geven, omdat de leerlingen er wezenloos bij liggen. Ze zitten met zoveel andere problemen in hun hoofd. Als de kinderen zich niet goed in hun vel

voelen, willen ze ook niet over Karel de Grote leren. Het drugprobleem heeft te maken met het zich slecht voelen in zijn lichaam. Dat moeten we vanuit alle fronten aanpakken. Kinderen en jongeren kennen hun lichaam niet meer. Vroeger konden ze automatisch hinkelen. Men moest hun dat niet leren. Nu moet ik in mijn les jongeren leren hoe ze veilig een klimraam op kunnen. De meesten klommen trouwens nog nooit in een boom. Vaardigheden gaan blijkbaar verloren. Daaruit groeit een onthutsend gebrek aan beheersing van de motoriek. Enkele weken geleden heb ik kinderen zakdoekje-leggen moeten aanleren. Eigenlijk zou de school kinderen opnieuw moeten leren spelen. Te veel kinderen hangen doelloos rond. Of tonen in de groep hun stoer machogedrag door vandalisme. Velen leven zich uit in de megadancings. Maar ik hoor dat tal van jongeren er pas naartoe trekken als ze eerst stevig gedronken en iets ingenomen hebben. Anders kunnen ze zich niet laten gaan, zeggen ze, en voelen ze zich te zwak om bepaalde drempels te overwinnen. Ik wil evenwel niet veralgemenen. Want ik ken in mijn omgeving jongeren die in hun vrije tijd een job hebben om hun financiële zelfstandigheid mogelijk te maken. Al was het maar om surfen op Internet te kunnen betalen.»

Tegenspraak

De vrije tijd is hét terrein bij uitstek waarop jongeren zelfstandigheid kunnen verwerven. Daarin worden ze, zeker vanuit commerciële settings, op zelfstandigheid aangesproken.

MARIA BOUVERNE-DE BIE in *Als een lekker taartje - Jongeren in het interesseveld*: «De meningen lo-

KINDEREN HEBBEN HET DRUK

Ongeveer de helft van de oudere kinderen in de lagere school vindt dat ze het druk heeft. Eén op 20 vindt dat hij of zij het zelfs héél druk heeft. Van de jongens zou 1 op 3 graag een rustiger leven leiden. Van de meisjes zou 1 op 5 dat liever willen.

Vind je dat je een druk leven hebt? (in procenten)

	JONGENS	MEISJES
niet druk	33	36
druk	48	52
een beetje druk	14	8
heel druk	5	3

Welke activiteiten doen 10- tot 12-jarigen het liefst als ze alleen zijn?

tv- of video-kijken	28 %
spelen met speelgoed	24 %
lezen	19 %
bezig zijn met computer of met computerspelletjes	9 %
muziek beluisteren	7 %
knutselen	5 %
<i>Meer specifieke activiteiten:</i>	
snoepen	5 %
slapen	3 %
spelen met huisdier	3 %
nadenken, dromen of dagdromen	2 %
muziekinstrument bespelen, paardrijden, prutsen...	minder dan 2 %

(*Kindertijd - Kinderen en ouders over de leefsituatie van kinderen op lagere schoolleeftijd in Vlaanderen (1997) - Bea Van den Bergh - Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS-documenten) - uitgeverij Garant*)

Welke activiteiten doen 10- tot 12-jarigen het liefst in gezelschap?

«spelen»	+/- 50 %
<i>Frequent geantwoord:</i>	
voetballen (overwegend jongens)	10 %
buiten of in de tuin spelen	9 %
vertellen, praten of kletsen	8 %
«ons amuseren»	6 %
spelen met speelgoed	6 %
tijd verdrijven met gezelschapsspellen	4 %
fietsen	4 %

Specifieke activiteiten:

spelen met huisdieren, zwemmen, verstopte spelen, muziek beluisteren, dansen, knutselen, computeren, in ons kamp spelen, toneel spelen of ons verkleeden, poppenkast spelen...

Ruim 8 op 10 kinderen vinden dat ze voldoende tijd hebben voor de activiteiten die ze alleen doen. Voor de activiteiten in gezelschap van kameraden of leeftijdgenoten is dat 9 op 10. Hierbij worden geen geslachtsverschillen waargenomen.

pen uiteen over de hoeveelheid vrije tijd waarover jongeren beschikken. Ze zijn afhankelijk van de manier waarop men schoolwerk, hulp in het huis houden en/of bijbaantjes inschat. Men mag aannemen dat jongeren naar verhouding relatief weinig vrije tijd hebben. Ruim de helft van hen meent zèlf echter over voldoende vrije tijd te beschikken.

Naast televisie kijken zijn ook muziek beluisteren, uitgaan, lezen, sporten, computeren en diverse hobby's beoefenen veel voorkomende activiteiten in het patroon van de vrijetijdsbesteding. De hoge waardering voor sport als vrijetijdsactiviteit lijkt in tegenspraak met de hoge feitelijke frequentie van passieve vrijetijdsactiviteiten en met de algemeen vastgestelde verminderde fysieke conditie van jongeren.» ■

«Een school die alles eist, beoordeelt, beloont of bestraft, bereidt misschien wel voor op een *carrière*, maar zeker niet op vrijetijdsgedrag», zegt Herman Dubois-Bricout, docent vrijetijdswerk. «We verwijten de school niets, maar als deel van de samenleving staat ze bol van concurrentie, competitie, prestatie en beloning van buitenaf. Vanuit dat klimaat heeft de school het moeilijk met een begrip als vrije tijd. Want men heeft er geen tijd te verliezen.»

Geen te tijd verliezen

De school is *saai* voor veel kinderen en jongeren. Ze zitten er vaak lusteloos bij, behalve als ze aan elkaar sterke verhalen kunnen vertellen over wat ze in hun vrije tijd meemaakten. Sommige mensen kunnen zich niet van de indruk ontdoen dat de school een *opbergplaats* is om jongeren van de straat te houden en ze te beschermen voor de *precultuur* buiten de school.

Pretindustrie

HERMAN DUBOIS-BRICOUT, docent vrijetijdswerk aan de Katholieke Sociale Hogeschool in Brussel: «De speeltijd is zomaar geen vrije tijd om gewoon

even pret te maken. Ze dient daarentegen om het concentratievermogen opnieuw op peil te brengen. Vaak sluit men een lossere, kunstzinnige activiteit af met de opdracht daar een opstel over te maken. Leerlingen worden *nuttig bezig gehouden* als een leraar afwezig is. Wie niet goed werkt, krijgt extra taken of moet tijdens de vakantie voor zijn boeken gaan zitten. Vrije tijd moet je immers verdienen. Hij wordt nog te veel geassocieerd met luiheid.

Nochtans is vrijetijdsbesteding een ernstige bezigheid. Dit staat haaks op de huidige trends in de vrijetijdsmarkt waarin iedereen zich *kapot moet amuseren*. Jongeren worden sinds de jaren zestig geconfronteerd met een explosie van pretcultuur en dito industrie, waarbij ze vooral benaderd worden als consument. In hun vrije tijd worden jongeren betoverd door de agressieve en verlokkelijke technieken van deze pretindustrie, zonder dat ze daar weerbaar tegen zijn of genoeg zelfstandig alternatieven kunnen kiezen. De vrije tijd

ontaardt dan ook in een passief ondergaan van deze strategieën. Via de vrijetijdsactiviteiten kauwt de commercie smaak, voorkeurgedrag en meningen voor en injecteert ze in de leefstijl van de

jongeren. Dit verklaart wellicht het grote succes van de mega-dancings.»

Vluchten

Het jeugd- en jongerenwerk verliest zijn aantrekkingskracht, merken tal van onderzoekers op. Steeds minder jongeren engageren zich voor langere tijd in allerlei clubs.

HERMAN DUBOIS-BRICOUT: «De groter wordende individualisering versterkt de genotcultuur. Er groeit een supermarktcultuur waarbij iedereen uit de rekken haalt wat hem past en daarmee een eigen denkkader of leefstijl in elkaar knutselt.

De vrije tijd kan echter ook de tijd zijn waarin men zelf bepaalt wat men wil, met wie en voor hoelang men dat wil. Waar in de arbeid het nuttigheidsaspect centraal staat, is de vrije tijd de arena van zingeving, want niet alle nutteloze bezigheden zijn daarom zinloos. Een hengelaar trekt er niet per se op uit om buit binnen te halen. Hij wil vooral deugd beleven aan zijn bezigheid. Het gaat hem om de beloning van binnenuit. Hij stelt zijn prioriteiten, maar zijn voorkeur wordt niet altijd gewaardeerd door de mensen in zijn sociale omgeving. Dit is een knelpunt. Wie vindt wat waardevol? Een museum bezoeken looft men algemeen als een waardevolle vrijetijdsbezigheid, terwijl men luiere nogal makkelijk afkeurt. Hier rijst de vraag naar persoonlijke en sociale functies van de vrije tijd. Jongeren willen leven, iets beleven. Voortdurend zijn ze op zoek naar opwinding. Deze opwinding neemt voor ieder individu of groep aparte vormen aan, van computerspellen over fuiven naar mountainbiken. Iedereen beleeft vrijetijdsbezigheden anders, naargelang van zijn verwachtingen en behoeften. Deze bezigheden krijgen dan ook verschillende functies of betekenissen: afreageren van spanning, schoonheid ervaren, tot rust komen, zichzelf bewijzen, vluchten, grenzen doorbreken, op zoek gaan naar zichzelf, relatievorming...»

Airbag

Vrije tijd en opvoeding zijn onontwarbaar in

elkaar vervlochten. Kinderen en jongeren kunnen in hun vrije tijd allerlei ervaringen opdoen die deugd doen en waarvan ze veel leren. Maar ook de dingen die ze op school leren, kunnen ze in hun vrije tijd tot uitdrukking brengen. Het onderwijs kan wezenlijk bijdragen tot de ontwikkeling van interesses, culturele en sociale vaardigheden.

HERMAN DUBOIS-BRICOUT: «Als we vrije tijd en onderwijs splitsen volgens *leuk* en *ernstig* begaan we een grove fout. We nemen de vrije tijd niet ernstig genoeg. Vrije tijd is niet de saus die het droeve leven verteerbaar moet maken. Ze is geen airbag om de schokken van de school op te vangen en geen tijlverdrif los van *levensechte dingen*. In de vrije tijd kan men zijn identiteit opbouwen, verantwoordelijkheid leren dragen, zich inzetten voor anderen, experimenteren met sociale rollen, informatie verwerven, belangrijke keuzes maken. Zowel in het onderwijs als in de vrije tijd moet ruimte komen voor originaliteit, creativiteit en authenticiteit. Vrije tijd vraagt om die vrijheid en daar kan de school wel iets aan doen.»

Gedropt

Het is evident dat de school de leerlingen leert lezen, rekenen en schrijven. Maar men vraagt zich af of dat wel voldoende is. Zijn er geen andere vaardigheden die de toegang tot de samenleving en haar cultuur bepalen, zoals filmvorming (beeldtaal), theatervorming (speltaal) enz.? Volwassenen gaan bijvoorbeeld naar het theater omdat ze willen deelnemen aan het cultureel leven.

HERMAN DUBOIS-BRICOUT: «Als jongeren vertrouwd zijn met de bekwaamheid om verbale, culturele en lichamelijke vaardigheden te leren, kunnen ze ook deelnemen aan veel nieuwe activiteiten. Jongeren die daarin niet door hun leefomgeving gestimuleerd worden, moeten we positief discrimineren. Jongeren zijn namelijk heel kwetsbaar voor de agressie van de vrijetijdsindustrie. Zij moeten de mogelijkheid krijgen te leren kiezen. Zo niet is er geen vrijheid in de vrije tijd.

De leerkracht vervult een centrale rol om bij jongeren een positief vrijetijdsgedrag te ontwikkelen. Maar zijn opleiding heeft daar weinig aandacht voor. Het is essentieel dat hij zelf positief staat tegenover vrije tijd en zich openstelt voor allerlei vormen van vrijetijdsbesteding. Jongeren hebben een voorbeeld nodig van een bevrijde mens die enthousiast is over het leven. Maar hoe moeten kinderen zich voelen als de leraar hen dropt in een cultureel centrum om er een voorstelling bij te wonen, terwijl diezelfde leraar intussen in de cafetaria gaat zitten? Hoe vaak gebeurt het niet dat leerlingen amper weten waarover de filmvoorstelling gaat op school? Is het dan niet vanzelfsprekend dat leerlingen zulke activiteiten enkel beleven als *twee uur geen les?*»

VRIJETIJD- WERKERS AANTREKKEN

Vrije tijd staat nog in concurrentie met schooltijd. Nochtans zouden die twee elkaar kunnen aanvullen. In de vrijetijdsopvoeding (leisure education, Freizeitpädagogik) maken we een onderscheid: opvoeding *in* en *voor* vrije tijd. *In* richt zich vooral naar het hele naschoolse gebeuren met ondermeer de jeugdverenigingen. *Voor* is leren omgaan met vrije tijd. Dit leerproces kan deels in de vrije tijd gebeuren en ook binnen de school. Daarom is er een relatie met de activiteiten op woensdagnamiddag. Als ze vrijetijdswerkers aantrekt, legt de school een link met de buitenwereld, met haar socio-culturele omgeving. Meteen rijst de vraag of scholen hun sportinfrastructuur ook na de klassesuren toegankelijk moeten maken.

lingen moeten ervaren dat vrije tijd als gegeven gewaardeerd wordt, dat ze er veel in kunnen leren, dat ze er meer mens door worden. Dit vereist echter een ander schoolbeleid, een beleid dat vrijetijdsopvoeding als onderdeel van het leerprogramma aanvaardt. Vrijetijdswerkers zouden de leerkrachten kunnen adviseren en ondersteunen.» ■

Gewaardeerd

Het ene kind is meer verbaal abstract aangelegd, het andere leert met zijn ogen, een ander door te doen. De vrije tijd biedt tal van situaties, waarbij kinderen zich volgens hun eigen mogelijkheden en aanleg het best kunnen aansluiten, en dus ook beter leren.

HERMAN DUBOIS-BRICOUT: «Sluiten wij wel genoeg aan bij de leergewoonten van kinderen? En bij de leefwereld van jongeren? Daarom is het beter om samen met de jongeren een activiteit te organiseren. Maar we mogen niet de fout begaan enkel in te gaan op hun wensen. Elk vrijetijdsprogramma gaat in op en beantwoordt aan behoeften. Wensen van leerlingen drukken gewoon mogelijkheden uit om behoeften te bevredigen. Een duidelijk inzicht in de behoeften van jongeren is belangrijker dan het antwoord op de vraag *wat ze willen doen*.

Als we de vrije tijd en de vrijetijdsopvoeding ernstig nemen, vereist dit meer dan enkele activiteiten per jaar. Opvoeding is geen occasioneel gebeuren. Vrijetijdsopvoeding is dat evenmin. Leer-

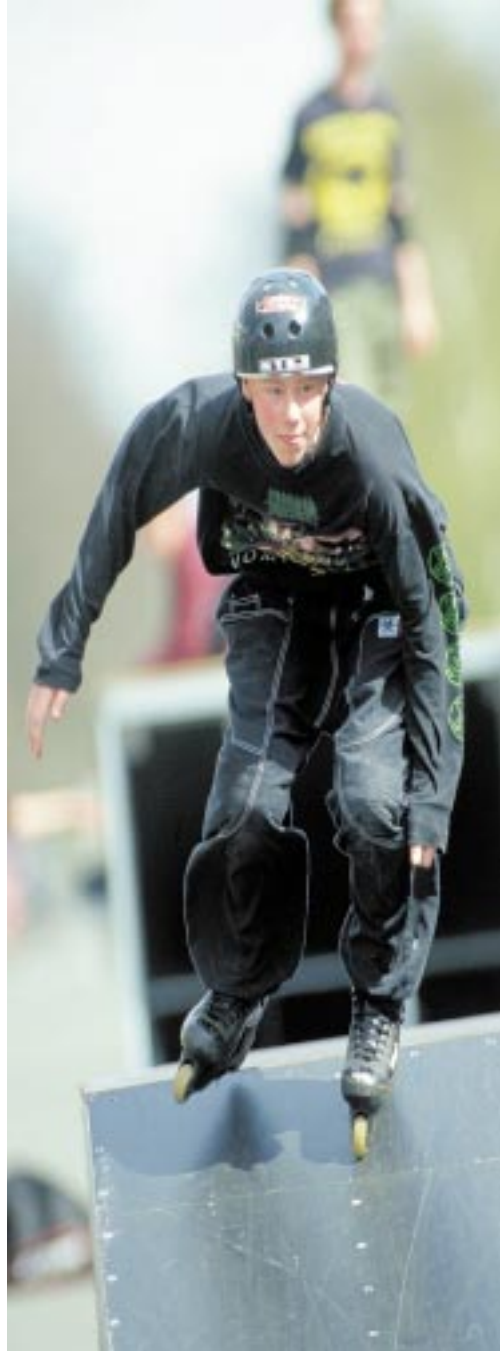
«We nemen de vrije tijd niet ernstig genoeg»

MET DE KAARTEN LEREN SPELEN?

PROF. DR. LIVIN BOLLAERT, *VU Brussel*: «De school kan geen jongeren afleveren die enkel geschikt zijn voor het arbeidsproces. Ze moeten ook *maatschappij-geschikt* zijn. In deze context past vrijetijdsopvoeding op school. Maar er moet geen apart vak komen. Laten we vertrekken van de realiteit dat consumptieve massamedia zoals tv en video de vrije tijd van kinderen steeds meer invullen. Of dat kinderen zich vervelen. Als tegenwicht kan de school een informatieproces op gang brengen, zodat de leerlingen een aantal mogelijkheden leren kennen om hun vrije tijd gevarieerder en verrijkender in te vullen. Enkele affiches aanplakken volstaat daarvoor niet. Je kunt ze ook niet overstelpen met informatie. Ze hebben daarentegen begeleiding nodig. Op school krijgen ze het best vaardigheden mee, waardoor ze bewust zelfstandig kunnen kiezen uit het betere en minder bekende aanbod. De school zou de jongeren beter moeten wapenen tegen de agressieve verkooptechnieken van de vrijetijdsindustrie. Kinderen hebben immers vaak de indruk dat ze vrije tijd moeten kopen.

Geef de kinderen experimenteeruimte waarin ze zelf ontdekken dat vrije tijd niet enkel een consumptieproduct is. En waarom zouden ze op school niet met de kaarten leren spelen? Een inventief leraar kan hier meteen leerstof uit halen. Ook geïntegreerde werkperiodes en openluchtklassen kunnen een aanzet zijn voor vrijetijdsopvoeding. Maar niet enkel de school moet instaan voor de vrijetijdsopvoeding. Er kan een samenwerkingsverband groeien tussen de school, het gezin, de plaatselijke socio-culturele centra en sportclubs en parascolaire organisaties. Zo kan de school een spil worden voor het plaatselijk verenigingsleven.»

De school alle dagen open, behalve 's zondags, van 8 tot 22 uur.

De maatschappij klaagt over onveilige toestanden voor kinderen, terwijl ze na schooltijd vaak nergens anders kunnen spelen dan op straat. Skeelers en skaters worden van de veilige speelplaatsen gehouden. Rond vijf uur gaan immers de meeste schoolpoorten dicht. Behalve als er avondonderwijs wordt gegeven. Gebruikt de gemeenschap de infrastructuur van de scholen wel optimaal? De Koning Boudewijnstichting houdt alvast een pleidooi voor naschools gebruik van de sport- en spelinfrastructuur.

Skeelers en skaters van de straat

Het Blosso organiseerde een rondvraag in 3582 lagere en secundaire scholen van de vier onderwijsnetten over het naschools gebruik van de schoolsporthallen. Zowat 14 procent van de respondenten beschikt over een sportzaal met reglementaire afmetingen, die competitie in verschillende sportdisciplines mogelijk maakt. Twee derde van deze scholen verhuurt of stelt de infrastructuur naschools ter beschikking. Dit verloopt niet overal even probleemloos: gebrek aan personeel voor het toezicht, vandalisme en diefstal en een tekort aan financiële middelen om de bijkomende exploitatiekosten te dekken.

Back flip

Intussen missen heel wat sport- en andere verenigingen de geschikte infrastructuur. Bovendien kunnen ze de bestaande sportinfrastructuur (sporthallen) in hun stad of gemeente niet gebruiken wegens overbezetting. De gemeentelijke overheid krijgt vaak de vraag om voor bijkomende infrastructuur te zorgen, maar ze heeft daarvoor niet de vereiste fondsen.

Intussen missen tal van kinderen en jongeren de nodige middelen om te participeren in de georganiseerde vrijetijdssector, zoals jeugdwerk en het sportverenigingsleven. Daarom zou het meegenomen zijn als de scholen hun sporthal of -zaal, hun openlucht sportterrein, hun zwembad of gewoon hun speelplaats zouden openstellen na de lesuren. Dit zou samengaan met de vraag om de school nauwer te betrekken bij alles wat leeft in de samenleving. Voorlopig houden scholen hun poort evenwel dicht. Er komen geen skateramps voor back flips.

Inline-skaten

ERIC DE BOEVER, voorzitter van de Bond voor Lichamelijke Opvoeding: «Is het maatschappelijk nog aanvaardbaar dat kinderen op straat moeten skeeleren? Willen wij dat tijdens de vakanties de speelplaats er verlaten bijligt? Willen wij dat onze kinderen van achter de afsluiting moeten kijken naar de prachtige plaats die daar ligt om te inline-skaten? Het gaat hem om de veiligheid van de kinderen. Is het overigens nog langer maatschappelijk aanvaardbaar dat - in een tijd waarin iedereen de mond vol heeft over het milieu - kinderen na schooltijd in mama's auto stappen, naar de gemeentelijke sporthal worden gevoerd en dan nog eens moeten worden afgehaald? Waarom zetten we op dat ogenblik de school niet open voor de sport? De kinderen zijn immers al ter plaatse. Eén van de grote oorzaken van de drop-out is precies het enorme tijdverlies als men dagelijks wil sporten.

Voor de problemen van het toezicht ligt een oplossing voor de hand. In de scholen zijn immers de leerkrachten lichamelijke opvoeding al aanwezig. Zij zijn uitermate bevoegd om met kinderen te werken. Aan onze hogescholen en universiteiten worden ze in een heel gamma van sporten opgeleid. Initiatie kan bijvoorbeeld gebeuren in samenwerking met de gemeentelijke sportacademie. In Vlaanderen kun je elk muziekinstrument

heel goedkoop leren bespelen. Enkel wie sport wil beoefenen, betaalt veel geld. Initiatie kan ook gebeuren in samenwerking met de plaatselijke sportclubs. De bedoeling is toch om meer kinderen de stap naar de sport te laten zetten.»

Sportwachter

De voorzitter van de Bond voor Lichamelijke Opvoeding vraagt zich af wanneer het in dit land mogelijk zal worden om een gemengde opdracht te krijgen, deeltijds werk in de gemeentelijke sportdienst en deeltijds in het onderwijs.

ERIC DE BOEVER: «Naschoolse sport moet boven-

dien openstaan voor alle kinderen en niet uitsluitend voor kinderen van de eigen school. Een maatschappelijk verantwoorde oplossing voor het naschoolse toezicht is een *sportwachter* inschakelen. Als je in een middelgrote stad tien minuten verkeerd parkeert, krijg je het aan de stok met een parkeerwachter, die heel vlijtig verbaliseert. Terrecht overigens, maar intussen durven of kunnen onze kinderen niet langer veilig sporten. Dat zijn maatschappelijke keuzes waar onze politieke beleidsvoerders voor staan. Die sportwachters kunnen gerust PWA'ers zijn. Steeds meer mensen gaan of moeten vanaf 52 jaar met brugpensioen. Waarom zou men die mensen niet opnieuw een maatschappelijk belangrijke functie geven, door hen ervoor te laten zorgen dat de school op tijd geopend en gesloten wordt. Voor lage kosten krijg je op die manier een zeer grote return. Ik geef een voorbeeld uit Denemarken. Daar is elke school voor elke jongere van maandag tot zaterdag gratis open van 8 tot 22 uur. Daar speelt de school een heel belangrijke maatschappelijke rol en vormt ze de basis van elk sociaal weefsel.»

Utopie

Heel wat scholen staan wantrouwig om hun accommodatie voor externe gebruikers open te stellen. Dat heeft vooral te maken met de vrees voor beschadiging en diefstal. In de publicatie *De school open voor de sport* wijst de Koning Boudewijnstichting er evenwel op dat de samenwerking tussen school en gemeentelijke sportdienst geen utopie is. Het boek is een praktische handleiding met allerlei nuttige tips en organisatiemodellen. Tien Vlaamse gemeenten geven het voorbeeld. De meest aangewezen strategie is een samenwerking met de gemeentelijke sportdienst. De school verhuurt haar accommodatie aan de gemeente. Die staat in voor het toezicht, de verzekeringen en verhuurt zelf door aan sportclubs of individuele sporters. In een logboek houdt ze eventuele schade bij. De betrokken scholen zijn veelal tevreden over de bijkomende inkomsten. En de gemeenten zijn tevreden dat ze geen bijkomende dure sportinfrastructuur moeten bouwen.

Aantrekkingspool

De school heeft er voordeel bij haar deuren naschools open te stellen. Uiteraard brengt de verhuur een aardige duit in de schoolkas. Bovendien staat de school ook na de schooluren onder toezicht, krijgt de infrastructuur vaker een poetsbeurt en betaalt de sportdienst de helft van de investeringen in sportmaterieel. Vaak zijn kleine ingrepen, zoals een afzonderlijke poort, een hek of enkele sloten voldoende om de school toegankelijk te maken voor de lokale bevolking. Onlangs had de Koning Boudewijnstichting nog 3,5 miljoen klaarliggen voor projecten in het kader van *de school open voor de sport*. Zo kan een school aanpassingswerken uitvoeren om haar eigen sportinfrastructuur af te scheiden en af te sluiten van de andere lokalen. Ze kan een scheidingswand bouwen of voorzien in een afzonderlijke berging voor het sportmaterieel.

Als de school haar sportinfrastructuur openstelt voor een ruimer publiek kan dat trouwens een bijkomende aantrekkingspool zijn voor haar. Ze verwerft een open, sportief en dynamisch imago, waardoor ze leerlingen wint. Intussen ver-

groot ook, vooral in kansarme buurten, het aanbod van speelreinen en sportaccommodatie. Zo wordt de school een geïntegreerd onderdeel van een wijk.

Extra muros

Niet enkel de sportieve school tekent een piste uit voor vrijetijdsopvoeding. Tal van *muzische* scholen vinden inspiratie in de catalogus van *DynaMo2*. Wat dacht u bijvoorbeeld van hedendaagse dans met *Bert Van Gorp* of samen met professioneel reporter *Martin Heylen* tijdsdruk en spanning meemaken en misschien ook een passie krijgen voor verhalen en journalistiek. Dit alles om uw leerlingen bij te brengen dat vrije tijd meer is dan tv-kijken of zomaar *hangen*. Natuurlijk is de eerste en belangrijkste doelstelling van *DynaMo2* de dynamiek op school zelf, binnen het leerproces, aanzwengelen. Maar zowel leraars als leerlingen, die met een vak-, klas- of zelfs schooloverschrijdend project bezig zijn, gaan wel eens *extra muros* in hun vrij(willig)e tijd. Leerlingen die intensief met een project bezig zijn, zowel binnen als buiten de schooluren, smeden onverwachte vriendschappen, leren samenwerken, lossen spanningen op, krijgen zelfvertrouwen, leren associatief denken. Vaak ontdekken ze zelfs interesses of talenten die een rol gaan spelen in de besteding van hun vrije tijd of in hun verdere leven tout court. Zelfs een beroepskeuze op basis van zo'n ervaring komt wel eens voor. Wie is tenslotte een gelukkiger mens dan degene die van zijn vrijetijdsbesteding zijn beroep kan maken? ■

- *De school open voor de sport - een pleidooi voor naschools gebruik van de sportinfrastructuur - 300 fr. - bestellen bij de Koning Boudewijnstichting - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - tel 02-549 02 12 of fax 02-511 52 21*
- *Project DynaMo2 - departement Onderwijs - CANON - Cultuurcel - Lydia Asbestaris / Erna Schelstraete - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - tel 02-211 45 62 - fax 02-211 45 52*

EN DE OUDERS DAN?

Vrije tijd... iedereen heeft er mee te maken. De school of de leerkrachten kunnen het probleem niet alleen oplossen (wat moet er nog allemaal in hun rugzak?). Veruit de meeste tijd brengen de leerlingen NIET op school door. Daarom besteden we deze maand ook aandacht aan **zinnig leren omgaan met vrije tijd** in *Klasse voor Ouders* en in *Klasse voor Jongeren*. Afspraak op de speelplaats?

Sportwachters op de speelplaats

DE BOORDPORTEMONNEE

Moeten we met zijn allen elk jaar naar de Costa del Sol? Alternatieve schoolreizen kunnen de weg openen naar minder stereotiepe commerciële reisdoelen en een voorbeeld zijn van hoe je je vrije tijd zelf kunt invullen. Het KTA *Koekelare* en het KTA *Torhout* wijzen de weg.

FREDDY SANDRA, organisator voor het KTA *Koekelare*: «Volwassenen en leerlingen verblijven een week in het buitenland aan boord van een woonboot. We varen op de Theems, de Yonne, het lateraal kanaal van de Loire en het Canal du Midi. De bemanning bestaat uit één of twee schippers en maximum tien matrozen. Deze laatste zijn leerlingen vanaf het eerste tot het zesde jaar, zonder onderscheid tussen TSO, BSO of ASO. De matrozen hebben inspraak tijdens hun verblijf aan boord. Zij helpen mee de menu's bepalen, beheren mee de boordportemonnee voor voedsel- en drank aankoop. Soms doen ze boodschappen in dorpswinkeltjes waar ze in het Engels of het Frans hun zaken moeten bestellen. Wie dienst heeft, helpt bij het passeren van sluisen. Geregeld maken de matrozen ook *schoon schip*. En wie wil, kan aan het roer staan. Deze formule biedt de deelnemers de kans een week zelfstandig te leven. Voor veel leerlingen is dit de eerste keer dat ze een week lang van huis weg zijn of in het buitenland verblijven. Veelal zijn de schippers mensen van buiten het onderwijs die speciaal op hun werk vrijaf nemen. Er heerst geen schoolse sfeer aan boord. De schippers laten de matrozen aanvoelen dat ze medeverantwoordelijk zijn om de reis goed te laten verlopen. Discussies of wrijvingen lossen we op via samspraak. Toch heerst aan boord orde en tucht, want veiligheid gaat voor.»

Van onderuit op gang

De kwaliteit van de individuele leerkracht, de man of de vrouw die dagelijks voor de klas staat, bepaalt het peil van het onderwijs. Maar hoe haalt u als kleuteronderwijzer, onderwijzer, regent of technisch leraar meer uit uw job? Tal van leerkrachten volgen nascholing in een Hoger Instituut voor Opvoedkundige Wetenschappen (HIOW of HIVO). Op basis van wetenschappelijk onderzoek biedt de cursus opvoedkundige studies het onderwijzend personeel de mogelijkheid de pedagogische wetenschappen met aanverwante vakken te bestuderen. Dit met het oog op de kwaliteitsverbetering van het onderwijs in het algemeen en de professionalisering van de onderwijsgevenden in het bijzonder.

JOURNAAL

Naast directeurs, inspecteurs en pedagogisch begeleiders zijn de afgestudeerden meestal leerkrachten die binnen hun school de vernieuwing van onderuit op gang brengen. Ze krijgen immers een opleiding die hun een breed zicht geeft op het totale terrein van het onderwijsgebeuren. Overigens is deze opleiding een voorbereiding op de examens voor o.a. inspecteur, pedagogisch adviseur en directeur.

Hoewel de programma's van de verschillende instituten uiteenlopen, zit er toch een rode draad in. Er is verdieping van de algemene culturele en onderwijskundige vorming. De persoonlijke en gefundeerde visie op opvoeding en onderwijs wordt ontwikkeld, evenals een dynamische visie op de mens en de samenleving. De cursus pakt de vernieuwing aan binnen de eigen praktijk.

Vanuit eigentijdse wetenschappelijke inzichten diepen de cursisten een aantal thema's uit. En ze bouwen een theoretisch fundament voor hun eigen pedagogisch handelen op. Naast de lessen komen oefeningen, zelfstudie (vakliteratuur), toepassingen binnen de eigen school en een eindwerk of een aantal taken. Na drie jaar studie ontvangt de cursist het diploma Hogere Opvoedkundige Studies, waaraan jaarlijks een weddesupplement van bruto 19.848 frank wordt toegekend. Geïnteresseerde leerkrachten kunnen voor verdere informatie terecht bij de secretaris van een van de twaalf HIOW's of HIVO's. Hun adres vindt u in Idee p. 20

Na drie jaar cursus een weddesupplement.

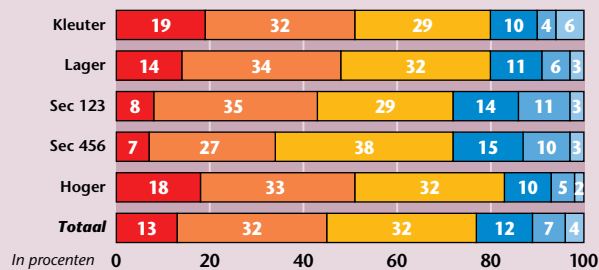
ENQUÊTE (1)

Meer autonomie gewenst

Hoe staan leerkrachten tegenover meer autonomie voor de lokale school ?

Enquête van KLASSE bij 2000 Vlaamse leerkrachten

■ zeer positief ■ positief ■ gematigd ■ negatief ■ zeer negatief ■ geen mening

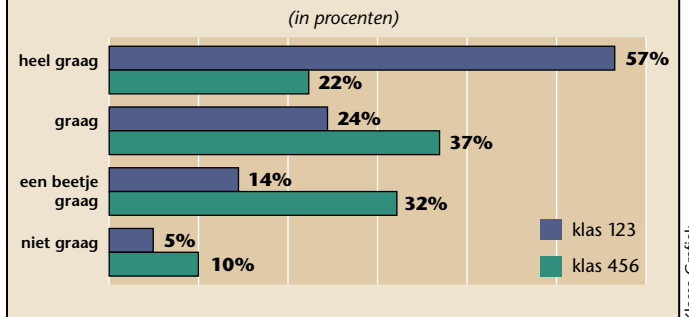
In de kleuterschool, de lagere school en in het hoger onderwijs staat ongeveer de helft van de onderwijsgevenden positief tot zeer positief tegenover meer autonomie voor de lokale school. Zo'n 15 procent staat er negatief tegenover. In het secundair onderwijs is er meer argwaan. Een kwart van de leerkrachten ziet dat niet zitten en er zijn ook minder leraars ronduit positief over.

ENQUÊTE (2)

Een prettige tijd

Zeven op tien kinderen gaan graag tot heel graag naar school. Twee op tien kinderen gaan maar een beetje graag en minder dan één op tien gaat helemaal niet graag. Jongens gaan minder graag naar school dan meisjes. Schooltijd is dus voor de meerderheid van de Vlaamse kinderen nog altijd een prettige tijd. Maar hoe ouder ze zijn, hoe minder graag ze naar school komen. Zo ziet één op tien leerlingen tussen negen en twaalf jaar de school echt niet meer zitten. Een te strenge leerkracht of geen interessante leerstof kunnen de oorzaken zijn.

Gaat een kind graag naar de lagere school?

(CBGS-onderzoek Leefsituatie Kinderen - 1997).

MULTIMEDIA

De stuurloosheid van Columbus

Leerkrachten kunnen in onze kennissamenleving stuurloos rondzwalpen, als ze zonder nadenken met multimedia in zee gaan. Professor Joost Lowyck (KULeuven) illustreert deze stuurloosheid met Columbus: «Toen die vertrok, wist hij niet waar hij zou uitkomen. Toen hij aan land ging, wist hij niet waar hij stond. En terug thuis wist hij niet waar hij geweest was». Onlangs organiseerden het departement Onderwijs en drie Vlaamse universiteiten de conferentie Aan/Uit. Ze moest leerkrachten de voordelen van multimedia duidelijk te maken. Professor Ronald Soetaert (RUGent) pleit voor een hedendaagse geletterdheid. Die kan niet buiten de computer. Volgens hem moet het onderwijs van de nieuwe media gebruik maken. De school moet immers

Vijftien miljoen voor multimedia op school.

niet buiten de leefwereld van de jongeren staan. Maar multimedia bieden ook tal van mogelijkheden voor het lesgeven. Nochtans is Lowyck bang dat de leerkracht naar zee trekt zonder vooraf zijn doel te kennen, net als Columbus. «Informatie is mooi», zegt hij, «maar in het onderwijs moet men daarmee ook iets leren.»

De Vlaamse regering trekt 15 miljoen uit voor een actieprogramma. Dit stimuleert het gebruik van informatie- en communicatietechnologie, zoals de multimediacomputer en Internet in de scholen.

Discriminatie wegwerken

Een hogeschoolstudent heeft gemiddeld meer kosten dan een universiteitsstudent. Toch krijgen de hogescholen drie keer minder sociale toelagen. De hogescholen willen die discriminatie wegwerken. Daarom riepen ze een Staten-Generaal bijeen. Ze vragen een onmiddellijke inhaalbeweging. Die zou een half miljard kosten. Maar dat geld is er de eerste jaren niet. Dat maakte de administratie Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek van het departement Onderwijs duidelijk. Daar onderzoekt men of de middelen doelmatig worden aangewend en of de hogescholen niet beter kunnen samenwerken met de universiteiten. Maar de hogescholen vinden dat ze nooit gelijkwaardige partners van de universiteiten kunnen worden. Hun behoeften zouden te sterk verschillen. De hogeschoolstudent heeft meer kosten door de sterk praktische opleiding.

PERSONEEL

Geen klusjesman

Busvervoer organiseren, het materieel onderhoud of herstellingen in de school uitvoeren, godsdienstige, levensbeschouwelijke of sociaal-culturele activiteiten buiten schoolverband bijwonen, kinderen tijdens klasvrije namiddagen en de schoolvakanties opvangen zijn taken die een leerkracht in het kleuter- of het lager onderwijs niet moet doen. Hij kan ze wel vrijwillig uitvoeren, maar kan er niet op geëvalueerd worden. De Vlaamse regering besliste dat leerkrachten basisonderwijs slechts uitzonderlijk bijlessen kunnen geven, huisbezoeken afleggen, middagtoezicht houden, het verkeer aan de schoolpoort regelen, leerlingen op de bus begeleiden en administratieve taken vervullen. Na de zomervakantie kunnen scholen de nieuwe functiebeschrijving al uitproberen. De algemene invoering is echter voor later.

ZIEK

Onderwijs aan huis

Zieke kinderen van de lagere school hebben na 35 kalenderdagen recht op onderwijs thuis. Deze belangrijke vernieuwing werd opgenomen in het decreet Basisonderwijs. Het onderwijs aan huis is beperkt tot twee lestijden per week voor het gewoon basisonderwijs. De leerling mag niet meer dan vijf kilometer van school wonen in het gewoon en twintig in het buitengewoon onderwijs. Voor de onderwijzer moet deze opdracht kaderen binnen zijn maximum-schoolopdracht. Het departement Onderwijs vergoedt zijn reiskosten.

DUITSLAND

Godsdienst of moraal?

In de Duitse officiële scholen moeten de leerlingen kiezen tussen godsdienst of moraal. Godsdienst als leervak is een eis van de kerkelijke autoriteiten die nu ook in de nieuwe bondsstaten, de vroegere DDR, geldt. De burgers van de ex-DDR beschouwen die verplichte keuze evenwel niet algemeen als democratisch en efficiënt. Na de eenheidsschool uit de DDR-tijd ervaart men daar de nieuwe situatie als een opgelegd verdeelonderwijs. Er is vraag naar een gemeenschappelijk onderwijs in de officiële scholen. Aan de ene kant hebben jongeren recht gehoor te vinden op hun behoeften, ervaringen en vragen. Aan de andere kant moet ook de pluraliteit van de samenleving in de school voorhanden zijn, vindt men. Als wettelijk kader hiervoor dienen de grondwet, de mensenrechten en de VN-conventie over de rechten van het kind. Een algemene, blijvende consensus over waarden en normen is in een democratisch land onmogelijk, omdat daarvoor een erkende autoriteit ontbreekt. De leerlingen moeten daarom de verscheidenheid van gezichtspunten en meningen kunnen vaststellen en deelnemen aan de dialoog. De school kan daarbij behulpzaam zijn, vinden voorstanders van een pluralistische school. De deelstaat Brandenburg probeert met het vak *Lebensgestaltung-Ethik-Religion* de opdeling tussen godsdienst of moraal te overstijgen. Het is een gemeenschappelijk vak met oog voor verscheidenheid in godsdiensten en wereldbeschouwingen en met de mogelijkheid zichzelf te zijn.

In de Duitse deelstaat Brandenburg kiezen de leerlingen voor een gemeenschappelijk vak: «vorming tot het leven-ethiek-religie».

EINDTERMEN

Aangepast

Een aantal eindtermen voor het lager onderwijs is nu geschrapt, vereenvoudigd, samengevoegd en attitudinaal gemaakt. Deze aanpassing kwam er na kritiek van het Arbitragehof. Het hof vond de eindtermen te gedetailleerd. Er komt nu ook een afwijkingprocedure voor onderwijsinstellingen met bijzondere pedagogische opvattingen, zoals Freinet- en Steinerscholen.

Niets gemist?

- Op maandag 30 juni, de laatste dag van het schooljaar, zijn de basis- en secundaire scholen dit jaar dicht. Ze moeten uitzonderlijk geen les geven.
- Ruim 7 procent van de kinderen van 10 tot 12 jaar slaat het ontbijt over voordat ze naar school gaan. Nog eens 9 procent heeft af en toe niets gegeten. Dit blijkt uit een onderzoek in Nederland.

- De Vlaamse regering legt het **aanwendingspercentage** voor het voltijds secundair onderwijs voor het komende schooljaar vast op 98 procent. Het verandert dus niet in vergelijking met de voorbije jaren. Over dit besluit wordt onderhandeld met de erkende vakorganisaties.
- Voor de werking van de **pedagogische begeleidingsdiensten** in de verschillende onderwijsnetten is voorzien in een budget van 53 miljoen.
- Volgens een lid van de Onderwijscommissie van het Vlaams parlement kan in ongeveer twee derde van de secundaire scholen niet meer **benoemd** worden. In zowat een zesde is meer dan 100 procent vastbenoemd.
- Zestig procent van de **fietseren** waarmee kinderen naar school rijden, vertoont één of meerdere mankementen. Vooral de verlichting is een zwak punt. Ook de remmen en de bel scoren vrij slecht.
- Negentien op 20 ouders vinden **huiswerk** belangrijk in het Verenigd Koninkrijk. Een kwart van de scholieren secundair onderwijs besteedt minder dan twee uur per week aan huiswerk, maar 7 procent meer dan tien uur.
- In Centraal- en Oost-Europa leven meer dan 2,5 miljoen kinderen onder de absolute **armoedegrens**.

Negentig procent van de leerkrachten wordt op school geconfronteerd met leerlingen die elkaar pesten. De helft van hen meldt een (sterke) stijging de voorbije vijf jaar. Maar ook de pesterijen

SLACHTOFFERS

waar leraars zelf het slachtoffer van zijn neemt toe.

Zestig procent van de leraars signaleert zulke pesterijen. Eén derde van hen merkt een (sterke) stijging de voorbije vijf jaar.

Tot voor enkele jaren was het probleem bij ons nog taboe. Er werden natuurlijk mensen gepest op school. Maar daar zweeg men liever over. De jongste jaren is er meer onderzoek naar verricht, er werd veel over geschreven en er kwamen actieprogramma's. Maar daarmee is de zaak niet opgelost. Integendeel. Even een lesuur praten over pesten op school lost niets op. Een pover doekje voor het bloeden. Pesterijen kunnen vaak heel ver gaan en het kan lang duren voor er een oplossing in zicht is. Uit onderzoek bij 10.000 leerlingen weten we dat ongeveer één op vijf regelmatig of vaak het slachtoffer is van pesterijen. Van de actieprogramma's leren we dat de ingreep van de leraar meestal het verschil maakt: als hij niets merkt of niet reageert, verandert er niets.

De pest op

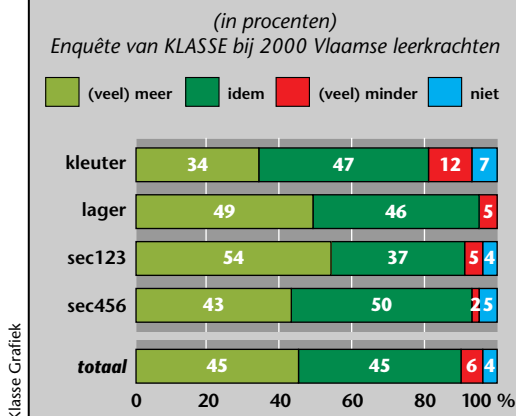
school

Meelachen

De leraars merken zeker pesterijen op. Negentig procent van hen wordt geconfronteerd met leerlingen die elkaar pesten. En dat is duidelijk wat anders dan elkaar plagen. Slechts tien procent ziet geen of minder pesterijen op school. 45 % signaleert een (sterke) stijging tijdens de voorbije vijf jaar. De meeste pestkoppen zitten in de eerste graad secundair onderwijs en in de hoogste jaren lager onderwijs. Toch wordt ook één kleuterleider op drie de jongste jaren (veel) meer geconfronteerd met pestende kleuters.

Het blijft dan nog de vraag of de leraar ook ingrijpt. Soms vrezen leraars dat ze de zaak

Werd u de voorbije vijf jaar meer of minder geconfronteerd met leerlingen die mekaar pesten?

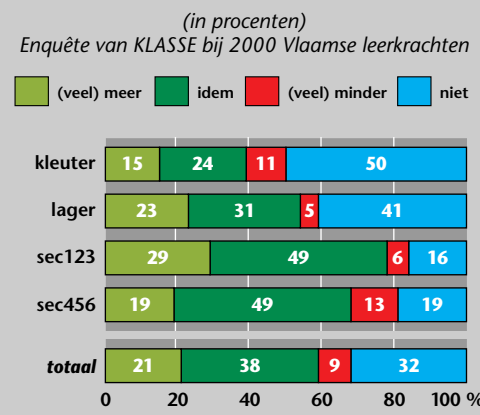

alleen maar gaan verergeren. Dat doen ze in ieder geval als ze zwijgen, niet ingrijpen of (erger nog) gewoon meelachen met de pestkoppen: «het slachtoffer heeft het ook een beetje zelf gezocht».

Duivel

De leraars merken niet alleen hoe het aantal pesterijen bij leerlingen toeneemt. Ze zeggen ook dat er meer leraars zelf slachtoffer worden van leerlingen die hen de duivel aandoen. Zestig procent van de leraars signaleert zulke praktijken. Eén derde van hen zegt dat ze de voorbije vijf jaar (sterk) zijn toegenomen. Ook hier zijn de uitschieters de eerste jaren secundair onderwijs en de hoogste jaren lager onderwijs.

Werd u de voorbije vijf jaar meer of minder geconfronteerd met leerlingen die leraars pesten?

In veel gevallen wordt hier echter niet over gepraat. Wie geen slachtoffer is, haalt opgelucht adem. Leraars bij wie de leerlingen soms het bloed onder de nagels uithalen, voelen zich vaak aan hun lot overgelaten: schuldig en zwak. Ga daar maar eens op je eentje tegenaan.

Hoger onderwijs

U vindt de cijfers niet in de tabellen maar ook in het hoger onderwijs wordt nog stevig gepest, zij het minder dan elders. 80 % van de docenten merkt het op tussen studenten. Eén vierde van hen signaleert een (sterke) stijging. 70 % wordt geconfronteerd met studenten die docenten proberen te pesten. Al zijn er op dit vlak meer docenten die dat verschijnsel zien afnemen (16 %) dan toenemen (14 %).

Brandjes

Klasse voert al enige tijd een grootscheepse actie om het probleem bespreekbaar te maken. Dat is immers de eerste voorwaarde om tot actie te kunnen overgaan. Veel scholen houden het niet langer bij terloops een brandje blussen. Zij kiezen resoluut voor een geïntegreerde aanpak tegen pestgedrag op school. Programma's in het buitenland toonden aan dat zo'n aanpak helpt, zij het op lange termijn. Leerkrachten, ouders en leerlingen moeten er samen bij betrokken worden. Daarom besteden ook *Klasse voor Ouders* en *Klasse voor Jongeren* daar extra aandacht aan. De pestkoppen zullen het geweten hebben. Of en hoe ook leerkrachten zelf mekaar pesten, leest u in dit nummer op p. 32.

KLASSE

LIMBURG MET KLASSE

Nergens in Vlaanderen is het natuuraanbod zo groot als in de provincie Limburg. Vanuit niet minder dan 17 bezoekerscentra kunt u er met school, kind en gezin actief de natuur verkennen. Hier ontmoeten natuurstudie en -recreatie elkaar. Een tentoonstelling of geleide wandeling, een praktisch lessenspakket... de natuurcentra hebben het in huis. U kunt er zelfs met uw klas op cursus en dat gedurende één of meer dagen. Want Limburg heeft ook een rijk logiesaanbod met kant-en-klare programma's voor bos- en natuurklassen. Zoek de natuur niet te ver. Limburg heeft ze in overvloed.

Tijdens de maanden juli en augustus mogen alle Vlaamse leerkrachten met partner of gezin gratis een bezoek brengen aan vier provinciale natuureducatieve centra. U wordt er met Klasse ontvangen. Als u bijhorende bon volledig invult en ter plaatse toont, krijgt u ook een speciaal informatiepakket. Had u nog geen daguitstap gepland?

Dit is het aanbod. Wie het moeilijk heeft om te kiezen, hoeft dat voor één keer niet te doen. Alle deuren staan voor u open, de informatie ligt klaar. Zolang u uw bon maar niet vergeet.

1. ZOEKEN EN UITPLUIZEN - HET (DONKER)GROENE HUIS

Het domein Bokrijk (550 ha) is niet enkel gekend vanwege zijn openluchtmuseum voor Vlaamse volkscultuur, het herbergt voor de natuurliefhebber ook naald- en loofbossen, vijvers, een arboretum en verschillende thematuinen. Midden in het arboretum staat het nieuw ingerichte *Groene Huis*. Twee uur lang kunt u er de hele Limburgse ecologie exploreren. Een gevarieerde zoektocht langs opgezette en levende dieren, diergeluiden, terraria, microscopische vondsten en... braakballen van uilen, klaar om door u te worden uitgeplozen. Ook een boszoektocht is mogelijk. In het gloednieuwe *Donker-groene Huis* komen de nachtelijke

suspense en de natuur na zonsondergang samen in een mistige wereld waarin u elk gevoel voor proportie verliest. De moderne technologie staat daar borg voor. Of had u al eens een 'muins' gezien...? Op het openluchtmuseum na brengt uw bon u overal gratis binnen. U betaalt wel voor de parking in Bokrijk. Een informatiepakket ligt klaar.

Provinciaal Natuurcentrum Het Groene Huis - elke dag open van 10-17 uur - Domein Bokrijk - 3600 Genk - tel 011-23 27 66 - fax 011-23 52 85 - bereikbaar via de autoweg Hasselt-Genk. Kies voor parking Kasteel

2. WIS JE DAT? - INTERACTIEF IN DE WISSEN

Wilt u letterlijk (en droog) voelen wat het betekent een vis te zijn in de Maas? Of vliegt u liever over de rivier, van de bron tot aan de monding? Het bezoekerscentrum *De Wissen* biedt u daartoe de kans. Een levendige bedoeining is dit hypermoderne centrum, met tal van spel- en belevingselementen die u de Maas door en door leren kennen. Maak kennis met

de rivier als lintmeter, open de grote Maaskei en kijk wat hij verbergt, luister naar streekvogels, manipuleer het verval van de stroom en observeer het mini-leven door een microscoop... Daal af naar het vlechtcentrum, waar de sier-vlechtkunst in Europa en hedendaags vlecht-design centraal staan. En misschien geven de *korvers* zelfs een demonstratie. Of u kiest voor het heempark, waar u een verkleinde weergave vindt van het Maaspark Negenoord, met zijn typische biotopen en plantengroei. In uw educatief pakket vindt u ook informatie over bezoeken met gids, materiaalkasten, de zogenaamde wateranalysekoffer, biotoopstudies met de klas, heide-excursies en verblijfsmogelijkheden.

Bezoekerscentrum De Wissen - open van 9.30 - 18 uur (weekend 14-18 uur) - Maaspark z/n - 3650 Dilsen-Stokkem - tel 089-75 21 71 - fax 089-75 21 72 - De Wissen ligt vlakbij Maaseik

3. VAN EI TOT EI - HET BOSMUSEUM GERHAGEN

800 ha dennenbossen, heide, ven en weiland maken van *Gerhagen* een ideaal wandelgebied, dat naadloos doorloopt tot in Averbode. Bewegwijzerde wandelwegen en seizoenswandelings zijn er dan ook bij de vleet. De natuurliefhebber vindt er zeldzame en kwetsbare planten terug. Wie de zaken liever vanop een hoger niveau bekijkt, vindt zijn gading in een panoramische uitkijktoren. En waar start u beter dan in het bosmuseum? Daar loopt de permanente tentoonstelling *Van ei tot ei*, een rondleiding in de wereld van de vogels met een uitgebreide verzameling opgezette vogels, doe-activiteiten en audiovisueel materiaal. U leert er alles over nestkasten, poten en snavels, vleugels en vliegen enz. Een klassieke tentoonstelling in een klassieke omgeving. Maak ook kennis met het leslokaal, de werkbladen voor scholen (verschillende niveaus), verblijfsmogelijkheden voor bosklassen, bos-, veld- en biotoopstudies enz. Vergeet uw informatiepakket niet te vragen.

Bosmuseum Gerhagen - open van 10 - 12 en van 14 - 17 uur, gesloten op vrijdag en zaterdag - Zavelberg 10 - 3980 Tessenderlo - tel 013-67 38 44 of 013-66 34 48 - het best te bereiken via de N174 van Diest naar Geel.

4. OOI EEN KASTEELDOMEIN - HET NIEUWENHOVENBOS

Wilt u op een speelse en actieve manier kennis maken met het bos als natuurgebied, bodem en ondergrond, de variatie aan bomen en de plaatselijke fauna? Dan is het boswachtershuis van Nieuwenhoven uw keuze. Het *Nieuwenhovenbos*, uniek in *Haspengouw*, is ook een boeiend wandelgebied waar u kunt genieten van rust, stilte en natuur. Een boszoektocht voor 10- tot 12-jarigen, bosbiotoopstudie voor 12- tot 15-jarigen, dagprojecten rond de ecologie van het bos voor 15-plussers... Voor elke school wat wils, en natuurlijk is er ook heel wat materiaal voor veldstudie voorhanden. In het informatiepakket dat u ter plaatse krijgt, leest u er alles over.

Bezoekerscentrum Provinciaal Domein Nieuwenhoven - elke dag open van 10 - 17 uur (weekend 10-18 uur) - Hasseltsesteenweg z/n - 3800 Sint-Truiden - tel 011-68 79 81 - fax 011-68 61 31 - bereikbaar via de oude weg Sint-Truiden-Hasselt, op 5 km van Sint-Truiden-centrum.

DE NATUUR IN MET KLASSE

Ja, ik neem graag deel aan Groen Limburg met KLASSE (geldig in juli en augustus 1997).

Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
School: .....

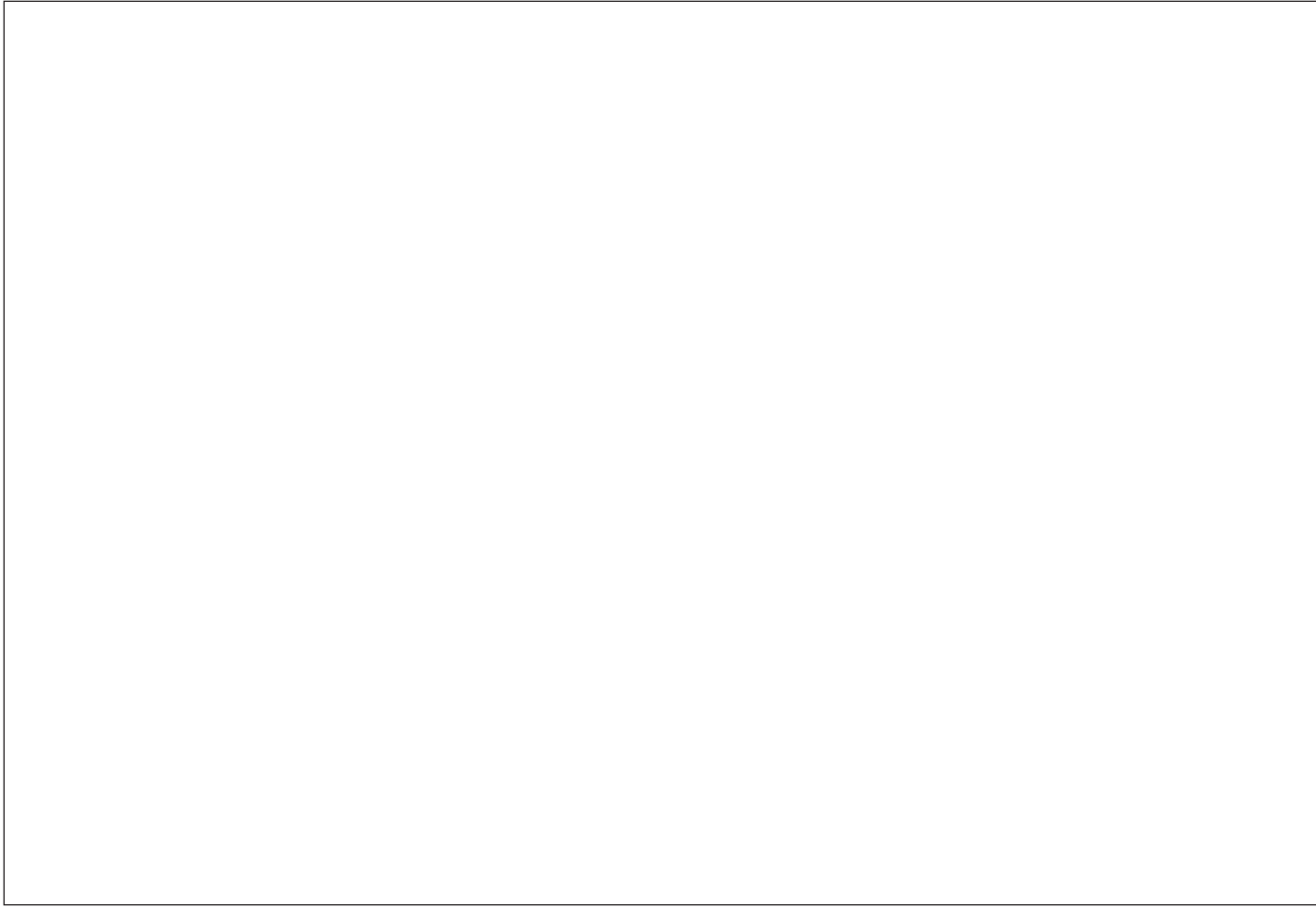
De toegang tot de vier natuureducatieve centra is gratis. Deze bon geeft mij recht op een informatiepakket voor leerkrachten in elk van de volgende centra:

- Het Groene Huis
- De Wissen
- Bosmuseum Gerhagen
- Provinciaal domein Nieuwenhoven

Deze bon niet opsturen of afgeven. Hij geeft u in elk centrum recht op een informatiepakket.

(advertentie)

(advertentie)

Alle Vlaamse secundaire scholen kunnen volgend schooljaar deelnemen aan de vijfde editie van de schoolmanagementwedstrijd van *De Vlerick School voor Management*. Het thema voor het schooljaar 1997-1998 is **Teamwerk in het secundair onderwijs**, met als aandachtspunten: de individuele interactie van de teamleden, de inhoudelijke bijdrage aan het team van de teamleden, het beslissingsproces binnen het team, de relatie van het team met de organisatie waarin het team functioneert en de afstemming van het team op de managementstijl van de directeur.

De wedstrijd loopt van oktober '97 tot mei '98. Elke school kan deelnemen met één tot drie **bestaande teams** (3 tot 15 deelnemers per team), d.w.z. mensen die voor een specifieke opdracht geruime tijd samenwerken: de directie als team, vakwerkgroepen, overlegteams van afdelingshoofden, secretariaat, directies van samenwerkende scholen enz.

Elk team krijgt vier vragenlijsten die elk een deelaspect van het teamgebeuren belichten. Op basis van de feedback op die vragenlijsten formuleert elk team uiteindelijk voorstellen om zijn teamwerk optimaal te maken. Een aantal teams wordt uitgenodigd voor een finale in april. Voor alle finalisten zijn waardevolle prijzen weggelegd, maar uiteraard is het de bedoeling dat elk team voor zijn eigen school als winnaar uit de wedstrijd komt.

De Vlerick School voor Management - Fannie Debussche - Bellevue 6 - 9050 Ledeborg - tel 09-210 9782 - fax 09-210 9700 - fannie.debussche@rug.ac.be

APENTAART

b

Apentaart is een leesbevorderingsproject voor basisscholen met meer dan 10 procent allochtone kinderen en scholen in kansarme buurten. Het wil bij kinderen leesplezier opwekken door hen letterlijk in de wereld van het boek te laten binnenstappen. Dat doen ze via een decor met een levensechte voorgevelpoort, ontleend aan **Ieorg Idur** van *Roadl Dahl*. De poort leidt naar een **boeken-beleef-ruimte met fragmenten uit kinderboeken**. De wc-deur leidt de leerlingen bijvoorbeeld naar het verhaal **Een wc is toch wel handig** van E. van Lieshout. Andere verhalen zijn **Thuis eten we apentaart** (B. Elias), **Ik noem je Ib** (M. Vanpol), **Amal en de brief van de koning** (Ch. Gajadin) en **Een stukje maan in de koffie** (P. Mandelbaum). Deze boeken zijn speciaal gekozen voor kinderen die opgroeien in een multiculturele, grootstedelijke omgeving. Ze geven positieve boodschappen rond alleen zijn, verlangen, ontmoeten, langdurig ziek zijn, fantasie, nieuw op een vreemde school, helpen bij een klus, andere culturen, andere gebruiken, klasvrienden thuis ontvangen, op studiereis met de klas, anders wonen, een papa en een mama, anders gekleurd...

U kunt dit decor één of twee weken in uw school opstellen. Bij het decor krijgt u een ideeën bundel met **verwerkingssuggesties**, een **diaset** van het kleuterboek **Een stukje maan in de koffie** en **twee boekenpakketten** (de afgebeelde boeken én andere). De huurprijs bedraagt 2000 fr.

Dit leesbevorderingsproject loopt al enige tijd in het Brusselse (informatie: vzw *Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek* - tel 02-229 18 40). Nu is de provincie Antwerpen aan de beurt. Voor alle informatie kunt u terecht bij de *Provinciale Materialenbank vzw - Trees De Muynck - Van Daelstraat 35 - 2140 Antwerpen (Borgerhout) - tel 03-235 02 24 - fax 03-272 41 62*.

ZOMERKAMPEN

S

Archeologie, monumentenzorg en stadsexploratie voor jongeren vanaf 16 jaar. Dát staat op het zomermenu van **Jeugd & Cultureel Erfgoed**. Deze zomer zijn er 12-daagse kampen op authentieke archeologische sites in **Lanaken** (burchtrüine Pietersheim; 14 tot 25/7), **St.-Katelijne-Waver** (abdij van Roosendaal; 14 tot 25/7 of 18 tot 29/8) en **St.-Genesius-Rode** (papier- en kartonfabriek Winderickx + papiermolen; 4 tot 15/8). Per sessie kunnen maximum 20 jongeren meewerken. Voordrachten en excursies naar verwante bezienswaardigheden maken het programma rond. Deelnemen aan zo'n zomerkamp kost 11.500 fr., alles inbegrepen.

Jeugd en Cultureel Erfgoed vzw - Karel van Lotharingenstraat 23 - 3000 Leuven - tel en fax 016-22 64 82

Cultuurcel van het departement Onderwijs

De vaste ingrediënten voor het schoolmenu in juni zijn niet onbekend: inspannende verbeteressies, veel vergaderingen, drukte alom... De saus die alles bindt: evaluaties, punten, rapporten. En vóór het welverdiende dessert komt als tussendoortje meestal de spijskaart van volgend schooljaar al op tafel. Maar misschien kunt u toch nog een gaatje vinden voor het nieuwe **menu van CANON voor het schooljaar 1997-1998**.

HET HOOFDMENU: MEESTERSTUKKEN

In september krijgt u alle informatie over en kunt u via KLASSE inschrijven voor de tweede editie van **Meesterstukken** (24 oktober tot 30 november). Tientallen kunsthuzen in de verschillende provincies zetten hun deuren open voor de «meesters» uit alle niveaus van het onderwijs. Op het programma staan niet alleen voorstellingen, concerten, performances of tentoonstellingen, maar u kunt ook actief kennismaken met een aantal methodieken rond omgaan met kunst in de klas.

HET KEUZEMENU: MUZISCHE VORMING

Muzische vorming blijft een belangrijk onderdeel van het menu. U kunt kiezen uit drie gerechten, maar u kunt de verschillende schotels ook combineren. Zonder risico op indigestie, meldt CANON.

De **affiches Muzische Vorming** komen er opnieuw aan. Het succes van de sprankelende tekeningen van *Gerda Den Dooven* vroeg om herhaling. Wat dacht u van *Gregie De Maeyer* als illustrator?

De deelnemers aan de **Muzische Werk- en Verwendagen** voor leerkrachten basisonderwijs en studenten lerarenopleiding (kleuter- en lager) hebben enthousiast verteld over hun ingrijpende, leerrijke, inspirerende... ervaringen. Een tweede reeks is dan ook onvermijdelijk. Hou voorjaar 1998 alvast vrij in uw agenda. Exacte data, plaatsen en programma vindt u later in deze rubriek.

Nieuw is een project voor **lectoren lerarenopleiding**. Uitgangspunt zijn reële behoeften op het vlak van **muzische vorming**. Meer informatie hierover krijgt u later in deze rubriek. De bedoeling is alvast te komen tot actieve muzische projecten op maat gesneden van een departement Lerarenopleiding.

SUGGESTIES VAN DE CHEF

Native Speakers is een nieuw aanbod voor de twee laatste jaren van het secundair onderwijs. Geen voordracht en geen lezing: drie anderstaligen brengen los van elkaar een programma in uw klas met mogelijkheid tot gesprek in het Engels, Frans of Duits achteraf. *Paul Clark* en theatergezelschap *La Galafronie* zijn alvast met CANON in de boot gestapt. De eerste brengt een **kleine Engelstalige theatervoorstelling** waarin logica «in a very British and funny way» op de proef wordt gesteld. *La Galafronie* zendt één van zijn zonen uit die met een «**conférence**» vertrekt vanuit onverwachte filosofische invalshoeken. Voor het Duitstalige luik zijn de onderhandelingen nog bezig. De native speakers opereren los van elkaar en gaan elk naar twintig verschillende scholen waar ze in voor- en namiddag «hun ding doen» voor maximum 2 x 25 leerlingen. Geïnteresseerde leerkrachten kunnen nu al contact opnemen met CANON.

De **leesbevorderingsprojecten** worden hemomen. In februari-maart '98 gaan in het secundair en het hoger pedagogisch onderwijs weer leesgroepen aan de slag voor de **Jonge Gouden Uil '98**. Ook hiervoor kunt u zich nu al kandidaat stellen. En er zijn plannen om het **Groot Gelijk** (zie vorig nummer), een leesbevorderingsproject in samenwerking met de Vlaamse minister van Gelijkekansenbeleid, te hememen voor de 3de graad basisonderwijs.

SPECIALITEIT VAN HET HUIS

Nee, hij wordt niet vergeten. Ook de **DynaMo2-catalogus**, het moederinitiatief van CANON, kunt u volgend schooljaar weer verwachten. Opnieuw boordevol aanbiedingen in de hoop u nogmaals te inspireren om dié projecten te organiseren waarvan u altijd al droomde.

CANON, Cultuurcel - Lydia Asbestaris - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - tel 02-211 45 62 - fax 02-211 45 52

NAAR CANADA

a

Ze worden door de geschiedenisboeken wel eens vergeten, de duizenden Canadese soldaten die bij de bevrijding van ons land in 1944 om het leven kwamen. Nochtans hebben heel wat Oost-, West- en Zeeuws-Vlamingen hun leven aan hen te danken en was hun operatie *Switchback*, de vrijmaking van de Scheldemonding, van groot strategisch belang. Wie meer wil weten over de rol van Canada in WO II, kan sinds kort terecht in het Oost-Vlaamse *Adegem*. Daar, vlak bij de begraafplaats van de Canadese soldaten, bevindt zich het *Canadamuseum*. Dit monumentale, eikenhouten museum in laat-middeleeuws decor begon als een éénmansproject en geniet nu internationale faam. Grote diorama's leggen momentopnamen van de bezetting en bevrijding vast. Een uitgebreide tentoonstelling van uniformen, artillerie, foto's, affiches, krantenknipsels enz. uit privéverzamelingen van overal ter wereld vormen samen met videobeelden het verhaal van WO II.

Van 15 juni tot 30 september mogen 1000 leerkrachten met partner of collega gratis het museum in. Andere gezinsleden betalen de gunstprijs van 75 fr. per persoon (voor kinderen jonger dan 6 jaar is de toegang gratis). U krijgt een folder en een brochure mee, die u wegwijs maakt en die voor achtergrondinformatie zorgt. Geïnteresseerd? Vul bijho-

rende bon volledig in en kleef hem op een gele briefkaart, die u aan uzelf adresseert. Stuur deze briefkaart in een gewoon gefrankeerde envelop naar het Canadamuseum. De eerste 1000 leerkrachten krijgen hun briefkaart afgestempeld teruggestuurd. Die geldt meteen als toegangsbewijs. U kiest zelf uw bezoekdag uit. Het Canadamuseum ligt in een mooie, natuurlijke omgeving. Bovendien wordt het omringd door drie unieke tuinen: een romantische Franse tuin met duizenden rozen, een Engelse landschapstuin

met vijvers en watervallen en een imposante Japanse rotstuin die op een verrassende manier de symboliek van leven en dood symboliseert. Bezoekers worden er in groepjes van tien rondgeleid. KLASSE-lezers (al of niet met gezin) die ook deze prachtige tuinen willen meepikken, betalen 180 i.p.v. 200 fr. per persoon.

Canadamuseum en tuinen zijn bereikbaar via de expressweg N49 Antwerpen-Knokke, afrit Adegem of via de E 40 Brussel-Oostende, afrit Aalter. Het museum is open van 10 tot 18 uur en gesloten op maandag. Meer informatie: Gilbert Van Landschoot - Heulendonk 21 - 9991 Adegem - tel 050-71 06 66 - fax 050-71 71 32

MET KLASSE NAAR CANADA

μ *Ja, ik wil graag het Canadamuseum bezoeken. Deze bon geeft mij en mijn partner (of collega) gratis toegang. Andere gezinsleden betalen de gunstprijs van 75 fr. per persoon.*

NAAM: .....

ADRES: .....

SCHOOL: .....

Vul deze bon volledig in, kleef hem op een gele briefkaart die u aan uzelf adresseert en stuur die onder envelop naar Canadamuseum - Gilbert Van Landschoot - Heulendonk 21 - 9991 Adegem.

ZIJSPOOR

S

Sociaal-geëngageerd jongerentheater in een goederenwagon, dat brengt **Zijspoor**, een theaterproject van het *Koninklijk Jeugdtheater (KJT)* n.a.v. 25 jaar *Artsen Zonder Grenzen (AZG)* in België. **Zijspoor** laat leerlingen van 15 tot 18 jaar kennismaken met de werking van AZG, niet ergens in een Afrikaans land, maar hier in België tussen kansarmen, asielzoekers, drugverslaafden, daklozen enz.

Arno is jong, rijk en dynamisch. Hij heeft een plan: hij wil de beste dakloze ter wereld worden. Hij kan dat niet alleen en zoekt dus een coach. Gabriël, een vrij schimmige figuur, die naar het schijnt «iets kent van daklozen», installeert Arno in het perfecte daklozenpand: een oude treinwagon in een rangeerstation. Al snel blijkt dat dakloos zijn niet zó simpel is.

KJT speelt **Zijspoor** ook echt in een treinwagon. De leerlingen verlaten hun vertrouwde school en komen terecht in een «beestenwagon» aan de rand van onze samenleving. Bij de voorstelling hoort een uitgebreide én **gratis begeleidende map** voor de leerkracht. Hiermee kunt u de voorstelling in de klas voorbereiden of nabespreken. Ook de regionale vrijwilligersgroepen van AZG staan ter beschikking om hun werk toe te lichten in uw klas. De wagon staat achtereenvolgens in de rangeerstations van Antwerpen (22-26/9), Brussel (29/9-3/10), Gent (6-10/10), Brugge (13-17/10), Roeselare (20-24/10), Mechelen (3-7/11), Hasselt (10-14/11) en Leuven (17-21/11). Elke dag zijn er twee voorstellingen (om 10.30 u. en 14 u.), behalve op woensdag (enkel om 10.30 u.). Elke voorstelling wordt gespeeld voor maximum 50 leerlingen. De uitkoopsom per voorstelling bedraagt 7000 fr. U moet wel zo snel mogelijk reserveren. Het aantal plaatsen is strikt beperkt.

KJT - Dirk Meul - Meistraat 2 - 2000 Antwerpen - tel 03-231 97 50 (inlichtingen) of 03-233 35 25 (reservaties) - fax 03-233 22 58 / AZG - tel 02-474 74 84

ZOMERSE THEATERSTAGE

a

«Jonge avonturiers» (van 10 tot 14 jaar) kunnen in de zomermaanden terecht bij *Teater Prometheus* voor een **zesdaagse theaterstage** met toneel, stadswandelingen, dans, percussie, circusacts enz. De theaterstage wordt drie keer georganiseerd: 7 tot 12 juli, 4 tot 9 augustus en 11 tot 16 augustus. De deelnemers (max. 60 per stage) werken in twee leeftijdsgroepen (10-12 jaar en 13-14 jaar). Er wordt elke dag gewerkt van 9 u. tot 17 u., met een eindpresentatie op de laatste dag van de stage. Deelnemen kost 2950 fr. (drankje bij de meegebrachte boterhammen, vieruurtje, toegangstickets, bustickets enz. inbegrepen).

Teater Prometheus - Kammerstraat 19 - 9000 Gent - tel 09-225 28 08 - fax 09-233 36 92

DUITS

S

U bent **leerkracht Duits**, tolk, vertaler. U komt graag in contact met collega's uit uw vakgebied in binnen- en buitenland. U krijgt graag creatieve impulsen voor uw lessen. U wilt graag goedkoop (maar op niveau) op studiereis naar Duitstalige gebieden (zomer '97 staan bijvoor-

beeld Berlijn en Graz op het programma). Misschien moest u dan maar eens lid worden van het **Belgischer Germanisten- und Deutschlehrerverband** (BGDV). Stuur een kaartje met uw naam, adres, telefoonnummer en functie naar onderstaand adres en stort 500 fr. op rekeningnr. 000-0006567-68 (met vermelding lidmaatschap BGDV 1997).

BGDV - Vrijheidslaan 17 - 1081 Brussel

OP ZOEK NAAR EEN JOB

S

Tot 30 juni vinden uw leerlingen in alle agenties van de Generale Bank en bij IBM in Brussel een **Stages en Jobs Databank** met meer dan 40.000 aanbiedingen voor **jobs, stages en vakantiecursussen** (vooral talen en informatica) in België en buitenland. Een **folde met gebruikerstips en aanvraagformulier** ligt eraan. U kunt de brochure ook aanvragen bij mede-initiatiefnemer *Stichting van de Onderneming - Stuiversstraat 8 - 1000 Brussel - tel 02-515 09 75 - fax 02-515 09 76.*

OPVOEDKUNDE

b

In JOURNAAL (p. 12-13) van deze **KLASSE** leest u meer over de **Hogere Instituten voor Opvoedkundige Wetenschappen**. Zij verzorgen een driejarige, deeltijdse, voortgezette opleiding voor leerkrachten, schoolhoofden, taakleerkrachten, kleuterleidsters enz. die reeds enkele jaren actief zijn in het basisonderwijs. Het **Diploma Hogere Opvoedkundige Studies** geeft recht op een weddeverhoging (DHOS) en wordt meestal gevraagd voor kandidaat-schoolhoofden. De opleiding is gericht op een brede, fundamentele basis voor de eigen praktijk. Ter informatie geven we u graag alle adressen:

- *Katholiek Hoger Instituut voor Opvoedkunde - Paul Cautreels - Kleine Doornstraat 26 - 2610 Wilrijk - tel 03-828 45 42*
- *Pedagogisch Vormingsinstituut voor de Kempen - Eric Vercammen - Eeuwfeestlaan 56 - 2500 Lier - tel 03-480 02 25*
- *Hoger Instituut voor Opvoedkundige Wetenschappen - Luc Van der Auwera - Tervuursesteenweg 243 - 2800 Mechelen - tel 015-41 97 89*
- *Hoger Instituut voor Opvoedkunde Leuven - Leopold Carmen - Voordelaan 32 - 3001 Heverlee - tel 016-40 55 69*

- *Hoger Instituut voor Opvoedkunde Brussel - Gisseleire-Versélaan 39 - 1082 Brussel*
- *Hoger Instituut voor Opvoedkunde St. Thomas vzw - Nieuwland 198 - 1000 Brussel - tel 02-512 32 59 of 015-51 40 29 (W. Luyten)*
- *Limburgse School voor Pedagogische Wetenschappen - Jan Smeets - Henri Dunantlaan 4 - 3500 Hasselt - tel 011-21 05 96*
- *Hoger Instituut voor Opvoedkunde - Roger Billiau - Linkhoutstraat 48 - 3545 Halen - tel 013-44 19 59*
- *Katholiek Hoger Instituut voor Opvoedkundige Wetenschappen - Dirk Koppen - H. Consciencestraat 120 - 9100 St. Niklaas - tel 03-776 36 39*

- *Oost-Vlaams Instituut voor Opvoedkundige Wetenschappen Gent - Roland Madou - Frans Uyttenhovestraat 59 - 9040 Gent - tel 09-228 74 11*
- *Hoger Instituut voor Opvoedkunde - Joris Herrebout - Izegemsestraat 8 - 8880 Ledegem - tel 056-50 93 86*
- *Vlaams Hoger Instituut voor Pedagogische Wetenschappen - Oswald Billiet - Doornhut 26 - 8310 Brugge - tel 050-36 25 77 - of 050-35 52 38 (J. Vandenbussche)*

MEDEWERKERS GEZOCHT

a

• Tot 13 juni kunt u uw kandidatuur stellen om als **educatief medewerker** aan de slag te gaan bij *Kinderwereldatelier* vzw. In de afdeling Roeselare begeleidt u **inleefprogramma's** voor kinderen en geeft u **vorming voor leerkrachten**. U kunt op 1 september aan de slag. Ook gezocht: een **praktisch iemand** (o.a. meewerken aan decorbouw enz.) voor de periode september-november voor een vervanging wegens zwangerschapsverlof.

Kinderwereldatelier West-Vlaanderen - Noordstraat 156 - 8800 Roeselare - tel en fax 051-22 11 03

• *Muziekatelier Liedekerke* zoekt actieve medewerkers voor het uitwerken van **muzikale projecten** voor kinderen (4 tot 12 jaar) op woensdagnamiddag. Kandidaten uit de regio Aalst-Ninove-Brussel krijgen voorrang. *Jeugdmuziekschool - Wolfenstraat 70 - 1760 Roosdaal - tel 054-32 66 66*

CREATIEVE VAKANTIE MET KLASSE (1) **a**

Creatief schrijven, mime, clownerie, dans, beeldend werken enz.: enkele tientallen **leerkrachten-in-functie** (alle netten en niveaus) kunnen deelnemen aan een creatieve vakantie mét klasse. **Uitproberen is de boodschap.** De workshops zijn algemeen vormend en niet rechtstreeks op uw klaspraktijk gericht. Voor de vertaling naar uw eigen praktijk zorgt u zelf. Elke workshop duurt **twee dagen**. U kunt er ook twee kiezen; dan blijft u gewoon **vier dagen**. Alles vindt plaats van 11 tot 14 augustus in Destelheide (Dworp). Creatief meedoen kost 3200 fr. voor een tweedaagse en 6000 fr. voor een vierdaagse (all-in: overnachtingen, maaltijden, workshops, bijkomende activiteiten,...). Overnachten is niet verplicht, maar wél in de prijs begrepen. Dit is het aanbod. Aan u de keuze.

1. Culturele verkenningen. Met *Lukas Roels* (danspedagoog, musicoloog). Een inleefworkshop met muziek, dans en beeldend werk uit andere culturen.

2. Powezien. Met *Dirk Terry* (leraar Nederlands, auteur). Via creatieve schrijfoefeningen zoeken naar de dichter in onszelf.

3. Van mime tot clownerie. Met *An Baeyens* en *Stef Van Lysebettens* (dramadocenten). Een vierdaagse (!) initiatie... of hoe non-verbale taal verrassend efficiënt en humoristisch is.

4. Beeldend plezier. Met *Anne Beek* (poppenspeler, theatermaker, docent). Een initiatie in plezier hebben in het werken met materiaal.

5. Figurentheater. Met *Koen Crul* (poppenspeler, docent). Op eenvoudige wijze poppen maken, basistechnieken van het poppenspel, scenario-opbouw... tot korte kijkstukjes.

6. Folkloredans. Met *Eline Van der Voort* (dansdocente). Traditionele en recente dansen mét ruimte voor eigen creatieve vormgeving.

7. Dansexpressie. Met *Rut De Geeter* (dansdocente). Danselementen als tijd, kracht en ruimte leren gebruiken om verbeelding om te zetten in vorm.

8. Spel als methodische werkvorm. Met *Bart Moens* (agoog, speldocent). Een kennismaking met spelen die samenwerking, concentratie, vertrouwen, zintuiglijkheid aan bod laten komen en anderzijds spelen die motorische vaardigheden, tactiek en strategie aanspreken.

9. Dynamiek in drama. Met *Wim Arts* (dramadocent). Polarisatie en conflict als drijvende kracht voor improviserend spel.

's Avonds kunt u deelnemen aan vrije activiteiten.

Een gelijkaardig aanbod voor leerkrachten-in-opleiding vindt u op p. 24.

Programma en inschrijvingsvoorwaarden (het aantal deelnemers is beperkt): *Spelewei* vzw - *Creatieve vakantie met KLASSE (Leerkrachten)* - Kapellekensweg 2 - 3010 Leuven - tel 016-35 05 50 - fax 016-25 43 34

KORIANDER **a**

Dromen, geloof, hoop, liefde, vrijheid, sterven, levensvreugde en dat allemaal op muziek van *Vangelis*, *Cat Stevens*, *Elton John*, *Mark Knopfler*, *REM* enz. Of covers van *Boudewijn De Groot* en *Bram Vermeulen*. Dat is de cd **Droom van je leven** van het jongerenkoor *Koriander* (700 fr. + verzendingskosten). Een soundmixcassette, de teksten en partituren zijn verkrijgbaar op aanvraag.

Marc Gilliaert - *Snoekstraat 8* - 8460 Oudenburg - tel 059-26 53 05

ZOMERFILMCOLLEGE

S

Iedereen die in **film, filmanalyse, cineasten enz.** is geïnteresseerd kan van 3 tot 10 augustus deelnemen aan het **Zomerfilmcollege** van de *Vlaamse Dienst voor Filmcultuur*. *Ciné Lumière* in Brugge is gastheer voor een cursus filmtheorie en -analyse (over montage, découpage en point of view + een reeks films rond cinema en voyeurisme); een studie van filmauteur *Luchino Visconti* (door *Harry Kümel*) en een historisch luik rond de invloed van archieven op de filmgeschiedenis.

Deelnemen aan het *Zomerfilmcollege* kost 9000 fr. Inbegrepen zijn het verblijf (in het *Spermalië-instituut*), alle maaltijden, een dertigtal filmvertoningen (films die de ganse filmgeschiedenis van start tot heden overspannen), een uitgebreide syllabus en omvangrijke documentatie over de behandelde onderwerpen. Liefst inschrijven vóór 20 juli door overschrijving op rekeningnr. 210-0079616-31 van *Vlaamse Dienst voor Filmcultuur*, met vermelding van *Zomerfilmcollege '97* + naam van de deelnemer(s).

Vlaamse Dienst voor Filmcultuur - *Michel Apers* - *Ravensteingalerij 73* - 1000 Brussel - tel 02-507 83 70 - fax 02-513 12 72

KLASSE-SERVICE

a

• Jongeren van **18 tot 26 jaar** gaan van 30 juli tot 19 augustus op **inleefreis naar Senegal**. Samen met Senegalese jongeren nemen ze actief deel aan dorps- en stadsleven. Prijs: 46.600 fr., alles inbegrepen.

Info : *Kadjamor* vzw - *Heidi Lein* - *Statiestraat 49* - 8980 Passendale - tel 051-77 02 97 (na 18 u.)

• *Brood & Spelen* vzw maakt een inventaris van scholen die aan **schooltheater** doen, o.a. om uitwisseling mogelijk te maken van informatie, infrastructuur en voorstellingen. Ook een **schooltheaterfestival** behoort tot de mogelijkheden. Meldt u even (schriftelijk) bij vzw *Brood & Spelen* - *Rudi Cleemput* - *Denstraat 28* - 9200 Dendermonde - tel 052-22 23 17

• Op zaterdag 14 juni kunnen **motormindevende leerkrachten** deelnemen aan de **2de Kleine Prins Run**. Deze tocht van 178 km met vrij vertrek tussen 9 u. en 12 u. wordt door de *Hotelschool Hasselt* georganiseerd ten voordele van het *Kinderkankerfonds van Limburg* vzw *Kleine Prins*. Deelnemen kost 300 fr. (middagmaal en één consumptie inbegrepen). Inschrijvingen en vertrek in Domein Herckerhof, Herk-de-Stad. Aankomst in Didactisch Hotel De Roerdomp, Diepenbeek.

Info: *Jean-François Wiels* - tel 011-30 77 30 (schooluren) of 089-47 28 13 ('s avonds)

• 14-15-jarigen kunnen van 7 tot 12 juli in Antwerpen deelnemen aan een **Jongerenrechtenvakantie**, een «wandeling langs OCMW, JAC, JIP en wat voor andere vreemde afkorting...». Welke rechten hebben tieners? Wat is een kinderrechtswinkel? Enz. Deelnemen kost 4600 fr. *CREFI* - tel 02-507 88 33 of *Centrum voor Bijzondere Jeugdzorg Halle-Vilvoorde* - tel 02-217 73 75 - fax 02-219 39 59

• Hebt u nog enkele **stripverhalen of jeugdboeken** liggen die u nooit meer vastneemt? De leerlingen van *MPI Levenslust* kunnen ze best gebruiken. Zij bouwen momenteel een stripbibliotheek uit, waarbij ze zelf instaan voor organisatie, opening, beheer enz.

MPI Levenslust - *Irmgard De Nil* (lerares) - *Scheestraat 74* - 1750 St.-Martens-Lennik - tel 02-569 23 01 (school) of 052-21 27 42 (privé)

SOCIALE ZEKERHEID **S**

Simply the best... Zo opent een **gratis brochure over sociale zekerheid in België**. De brochure is speciaal geschreven voor 15- tot 18-jarigen. Een kort historisch overzicht wordt gevolgd door informatie over werkloosheid, kinderbijslag, pensioen, jaarlijkse vakantie, arbeidsongevallen, (beroeps-)ziekte enz. Alle facetten van onze sociale zekerheid komen aan bod, ook de financiering. Een korte vooruitblik introduceert enkele hete hangijzers die vandaag of morgen moeten worden opgelost.

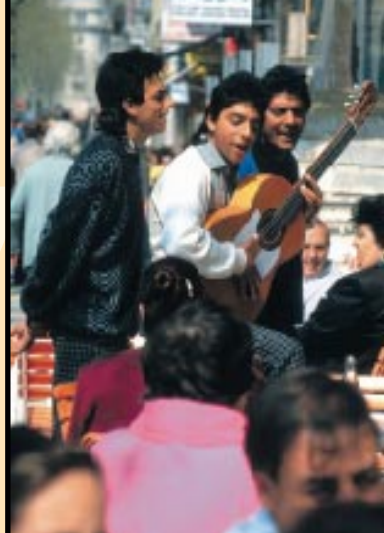
Tekst en vormgeving mikken resoluut op de jongeren zelf. Het resultaat is zeker geschikt voor laatstejaars secundair onderwijs. U kunt de brochure (**je bent jong**) en **er kan je niks gebeuren** gratis aanvragen bij *Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu - bestuur van de Sociale Zekerheid - dienst Geneeskundige Verzorging en Uitkeringen* - *Nelly Scheerlinck* - *Zwarte Lievrouwstraat 3c* - 1000 Brussel - tel 02-509 82 03 - *socialsecurity.fgov.be* - *social.security@club.innet.be*.

Barcelona

Zeven letters vormen een beroemde inwoner.

1. De eerste letter van de regio waarin de stad zich bevindt.
2. De tweede (of zesde) letter van de bekende flaneer-boulevard.
3. De eerste letter van de plaats waar Spielberg zijn onderzeeërrestaurant heeft.
4. De tweede letter van de ontdekkingsreiziger die er een zuil kreeg.
5. De vijfde (of zesde) letter van de schilder van Guernica.
6. De laatste letter van de beroemdste architect van de stad.
7. De eerste letter van het ontbrekende woord in het omstreden bouwwerk "Templo de la ... Familia"

7

Parijs

Kent u het vijfletterwoord met ontbijt op het gras?

1. De eerste letter van de rivier die door de stad stroomt.
2. De negende letter van de grootste winkelstraat in Parijs.
3. De tweede letter van de wijk met de beroemde windmolen.
4. De vijfde letter van de familienaam van de huidige president.
5. De eerste letter van de maker van De Kus.

5

Gratis op Reis

U kiest zelf uw bestemming:
Parijs, Rome, Londen, Wenen,
Barcelona of New York.

U gaat alleen, met twee of meer.

U beslist zelf wat u doet
met de reischeque van 50.000 frank
die een gulle sponsor schenkt aan deze
VAKANTIEWEDSTRIJD van KLASSE.

Veel plezier.

Rome

We zoeken de bekende straat van vijf letters "Via del ..." die uitloopt op de Piazza del Popolo.

1. De laatste letter van de rivier die door Rome stroomt.
2. De laatste letter van de beroemdste plafondschilder van de stad.
3. De vierde letter van de oude sportarena.
4. De laatste letter van de namen van de legendarische stichters van de stad.
5. De eerste letter van een verre geliefde van Julius Caesar.

5

Wenen

We zoeken een zesletterwoord dat smààkt.

1. De tweede letter van het zomerpaleis van keizerin Sissi.
2. De vijfde (of elfde) letter van het jongenskoor van de stad.
3. De eerste letter van de componist van de Radetzky-mars.
4. De eerste letter van de omstreden "moderne" architect van de stad.
5. De tweede letter van de beroemdste zielenknijper uit de stad.
6. De vierde letter van de rivier die door de stad stroomt.

6

De Wedstrijd

U zoekt in elk van de zes vakantiebestemmingen één woord. Daarvoor krijgt u in elke stad (in willekeurige volgorde) een aantal tips. De eerste letters van de zes woorden (ook in willekeurige volgorde) vormen op hun beurt opnieuw één woord van zes letters dat verwijst naar één van de zeven wereldwonderen. Dat ene woord is de code voor uw reisticket. Schrijf het (uitsluitend) op een ansichtkaartje (van gelijk waar in binnen- of buitenland) en stuur het voor 5 juli naar *Vakantie met Klasse - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel*. Vermeld uw telefoonnummer. Wij bellen de winnaar persoonlijk op. Hij kan vertrekken wanneer hij wil.

New York

Op zoek naar het zes letters die de macht van de stad uitdrukken.

1. De eerste letter van de voornaam van de Nederlander die in de 17de eeuw een belangrijke rol speelde in de stad.
2. De tweede letter van de theaterstraat.
3. De vierde letter van de Engelse naam van het beroemde Statue.
4. De tweede letter van de voornaam van de bazin van de kat Socks.
5. De eerste letter van de wijk die het oorspronkelijke New York vormt.
6. De voorlaatste letter van de "zwarte" wijk in de stad.

6

Londen

We zoeken een zomerse plek in Londen, acht letters.

1. De laatste letter van de wijk vol regeringsgebouwen.
2. De eerste letter van de apostel die er een kathedraal kreeg.
3. De eerste letter van de jongste broer van de kroonprins van Engeland.
4. De eerste letter van de grootste winkel.
5. De tweede letter van de voornaam van Fergie.
6. De vierde letter van de naam van het koninklijk paleis.
7. De eerste letter van de straat waarin de premier woont.
8. De laatste letter van de naam van de kat van Major.

8

DE REACTIES

Duizenden lezers trekken er regelmatig op uit om met **KLASSE** het onderwijs levendiger en actiever te maken. Een flits.

ZOO/PLANCKENDAEL

Meer dan 2000 leerkrachten trokken via **KLASSE** alleen, met partner of het hele gezin naar de Antwerpse ZOO en het Domein Planckendael. In de educatieve klassen kregen ze tekst en uitleg van deskundigen en konden ze met een infopakket op school de puntjes op de i zetten. Zoo Antwerpen + Planckendael - Educatieve Dienst - tel 03-202 45 73 - fax 03-202 45 86

SEALIFE BLANKENBERGE

Naar de haaien, zegt u? Honderden leerkrachten basisonderwijs wilden dat wel eens meemaken. Ze trokken met **KLASSE** naar Sealife Blankenberge en maakten opeens een unieke manier kennis met fauna en flora van alle wateren.

Sea Life - K. Albert I-laan 116 - 8370 Blankenberge - tel 050-42 43 00 - fax 050-42 44 24

SEA FRONT ZEEBRUGGE

Sea Front Zeebrugge ontving 700 leerkrachten met hun gezin in het lichtschip *Westhinder* en de duikboot *Foxtrot*. Ze kregen er uitleg en documentatie op elk niveau. Niet voor claustrofobepatiënten, zo'n duikboot, maar hij bleef wel boven water.

Seafront - Vismijnstraat 12 - 8380 Zeebrugge - tel 050-55 14 15 - fax 050-55 04 13

WEERBARE LEERLINGEN

Hoe kan ik met mijn leerlingen praten over seksueel misbruik? Vanaf welke leeftijd? Wat zeg ik en wat niet? Hoe kan ik hen het nodige zelfvertrouwen geven om ook in moeilijke situaties voor zichzelf op te komen? **Werken aan weerbaarheid in het basisonderwijs** kan u misschien helpen. Het is een nieuw **lespakket rond preventie van seksueel misbruik bij kinderen**. U krijgt er niet enkel achtergrondinformatie, maar ook een heleboel volledig uitgewerkt lesmateriaal voor de laatste jaren van de lagere school, opdrachten en werkbladen inclusief. Het lespakket kost 550 fr., 100 fr. verzendingskosten niet inbegrepen.

Refleks Weerbaarheidscentrum vzw - Breughelstraat 31-33 - 2018 Antwerpen 1 - tel 03-239 29 83 - fax 03-281 66 31

WET WET WET

Waarschuw de waterratten onder uw leerlingen: wie minstens 15 jaar is (en twee jaar secundair onderwijs heeft gevolgd) kan in De Panne de Noordzee in voor de **studierichting Watersporten**. Zeilen met zwaardboten, windsurfen, zeilwagenrijden, reddend zwemmen, sportduiken (mèt bijhorende BLOSO-getuigsschriften en brevetten) bereiden de leerlingen voor op het getuigsschrift Initiator-jeugd sportbegeleider in de watersporten. De leerlingen moeten wel eerst een zwemproef afleggen.

Vanaf september wordt deze formule nog uitgebreid. Naast het watersportpakket kunnen de leerlingen ook inschrijven voor het **pakket Onderhoudstechnicus**. Hier gaat speciale aandacht naar onderhoud, schilderen, herstellen en vernieuwen van watersportmaterieel (bo-

ten, zeilplanken, zeilen enz.). De gespecialiseerde opleiding wordt deels op de school, deels in bedrijven (mèt loon) gegeven. Deze uitbreiding van het studiepakket wil de betrokken leerlingen meer kansen geven op de beroepsmarkt. De link naar vrijetijdsopvoeding, (zinnige) vrijetijdsbesteding enz. is hierbij snel gelegd (zie ook Vizier in dit nummer).

KTA - DCO De Panne - Didier Coenen, coördinator - St. Elisabethlaan 2 - 8660 De Panne - tel 058-41 26 71 - fax 058-42 02 21

KLINKENDE MUNT '97

Van 2 tot 11 juli kunt u gratis een reeks concerten bijwonen in het centrum van Brussel. Op het programma van **Klinkende Munt '97**, het zomerfestival van de Beurschouwburg, vindt u o.a. *Mory Kante*, *B'Net Houariyat*, *Swing Gadjé*, *Bart Maris*, *Don Byron* enz.

Voor een gratis, volledig programma: Beursschouwburg - A. Ortsstraat 20-28 - 1000 Brussel - tel 02-513 82 90 - fax 02-511 73 15 - Beurs@innet.be

CREATIEVE VAKANTIE MET KLASSE (2)

Normaalschoolstudenten kunnen van 15 tot 18 juli (in Destelheide, Dworp) deelnemen aan een exclusief voor hen georganiseerd **muzisch bijscholingsprogramma**. De aangeboden workshops hebben een algemeen vormend karakter, zonder daarbij de doelgroep «kinderen» te vergeten. Concrete vertalingen naar het eigen doelpublik blijven deels zelf te maken. De workshops zijn ervaringsgericht: uitproberen is het credo.

De deelnemers kiezen voor een vierdaagse workshop of voor twee tweedaagse. Deelnemen kost 6000 fr. (cursussen, maaltijden en overnachting inbegrepen). Op het programma:

1. **Drama en mime**. Met *Luc Van Nyvelseel* (mime-acteur, docent) en *Jan Dillen* (docent). **Vierdaagse** over de mogelijkheden van lichaam en stem.

2. **Beeldend werken en figurentheater**. Met *Anne Beek* (poppenspeler, theatermaker, docent) en *Koen Crul* (poppenspeler en docent). **Vierdaagse** over beeldend experimenteren met grote en niet-alledaagse materialen.

3. **Creatief schrijven**. Met *Dirk Terryn* (leraar Nederlands, auteur). Via schrijf oefeningen dichtvormen ontdekken.

4. **Spel**. Met *Bart Moens* (agoog, speldocent). Groepsvorming, samenwerking, concentratie, vertrouwen, motorische vaardigheden... allerlei waarden en onwaarden die bij didactische spelen opduiken, passeren de revue.

5. **Folkloredans**. Met *Eline Van der Voort* (dansdocente). Traditionele en recente dansen, mèt ruimte voor eigen creatieve vormgeving.

6. **Dansexpressie**. Met *Rut De Geeter* (dansdocente). Danselementen als tijd, kracht en ruimte gebruiken om verbeelding om te zetten in vorm. 's Avonds staan enkele korte, vrije activiteiten op het programma.

Een gelijkaardig programma voor leerkrachten-in-functie vindt u op p. 21.

Programma en inschrijvingsvoorwaarden (het aantal deelnemers is beperkt): Spelewei vzw - Creatieve vakantie met **KLASSE** (Studenten) - Kapellekensweg 2 - 3010 Leuven - tel 016-35 05 50 - fax 016-25 43 34

NAAR HET BUITENLAND

Zo'n 150 Vlaamse leerkrachten werken in een twaalfal landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika in opdracht van de **Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand** (VVOB). De VVOB levert vooral assistentie bij het ontwikkelen van onderwijs- en opleidingsprogramma's, bijvoorbeeld wiskunde geven aan secundaire leerlingen in Zambia of navorming geven aan technische leerkrachten mechanica en elektriciteit in Nicaragua. Er zijn regelmatig nieuwe vacatures. VVOB biedt arbeidsovereenkomsten van twee jaar (hernieuwbaar), met salaris, expatrieringsvergoeding en verzekeringen. Vastbenoemde leerkrachten kunnen genieten van een terbeschikkingstelling voor een bijzondere opdracht in het buitenland. Er zijn geregeld **infosessies over nieuwe vacatures en tewerkstelling in het buitenland**. Wie graag een uitnodiging krijgt voor de volgende info-sessie(s) kan dit schriftelijk melden bij VVOB - adv.kl.97 - Maria Theresiastraat 21 - 1000 Brussel. Meer informatie: VVOB - Lieve Helsen - tel 02-217 76 15 - fax 02-217 57 73

EUROPA MET KLASSE

ONBEGRENSD

S

In april 1997 verscheen de eerste editie van de **nieuwsbrief Onbegrensd**, een initiatief van de administratie Secundair Onderwijs van het departement Onderwijs. U vindt er informatie in over de bestaande mogelijkheden van internationale samenwerking, praktijkvoorbeelden en initiatieven waaraan directies, leerkrachten en/of leerlingen kunnen deelnemen. Eind april is een tiental exemplaren verstuurd naar alle Vlaamse scholen.

Als u voortaan deze nieuwsbrief bij u thuis in de bus wilt, stuurt of faxt u gewoon een briefje naar het departement Onderwijs - RAC Arcadengebouw - administratie Secundair Onderwijs - bureau 5099 - 1010 Brussel - fax 02-210 53 55.

KORTE VORMINGSSTAGES

a

Geïnteresseerde leerkrachten kunnen in het najaar weer deelnemen aan een hele resem **korte vormingsstages in het buitenland**, georganiseerd in samenwerking met de Raad van Europa. Een **gratis overzichtslijst**

is deze maand beschikbaar. U kunt de lijst en inschrijvingsformulieren aanvragen bij departement Onderwijs - afdeling Beleidscoördinatie - cel Internationaal Beleid - Marita Creyelman - RAC Arcadengebouw - lokaal 3078 - 1010 Brussel - tel 02-210 51 65 - fax 02-210 53 72

GRENSOVERSCHRIJDEND

a

Vorig jaar nam het departement Onderwijs het initiatief om de samenwerking met **Nederlandse scholen** te stimuleren in het basis- en secundair onderwijs. Het programma kreeg de naam **GROS - Grensoverschrijdende onderwijssamenwerking** en geeft beurzen aan gemeenschappelijke onderwijsprojecten met mobiliteit van leerkrachten, leerlingen, directies en zelfs ouderverenigingen. Voor het **basisonderwijs** worden de mogelijkheden van GROS nu ook verruimd naar **Frankrijk!** Bovendien kunt u voortaan ook **vakgebonden** vergaderen met uw Nederlandse en/of Franse partners.

Meer informatie vindt u in de omzendbrief 13BO/JVT/GROS van 29 april 1997 of bij de administratie Basisonderwijs - Jef Van Thielen - Koningstraat 138 - 1000 Brussel - tel 02-211 44 96.

DUITS

S

Vlaamse leerkrachten Duits kunnen binnen het Cultureel Akkoord Duitsland-België deelnemen aan twee cursussen: **Didaktik Deutsch als Fremdsprache** (Kassel, van 12 tot 18 oktober) en **Initiativen für deutsch-belgische Zusammenarbeit** (Fuldatal-Hessen, van 7 tot 13 december). Deelnemen is volledig kosteloos voor de geselecteerde leerkrachten.

Kandidaturen (schriftelijk, mét motivering) tot 15 juli bij departement Onderwijs - Ann Hottat - RAC Arcadengebouw - lokaal 5101 - 1010 Brussel - tel 02-210 52 86 - fax 02-210 53 55

SEMINARIES IN OOSTENRIJK

S

Leerkrachten Duits kunnen deelnemen aan allerlei seminaries in Oostenrijk. Thema's zijn o.a. **Didactiek Duits als vreemde taal** (21 juli tot 2 augustus), **Mensen in Wenen** (28 juli tot 9 augustus) en **Oostenrijkse literatuur** (18 tot 30 augustus). Meer informatie over seminaries, deelnemingsvoorwaarden, beurzen enz. vindt u in de **gratis programmabrochure Lehrerfortbildung Deutsch als Fremdsprache**, verkrijgbaar bij de Oostenrijkse Ambassade - Abdijstraat 47 - 1050 Brussel - tel 02-649 38 37.

GRATIS PLOENK!

Mijnheer Ploenk en Mijnheer Ribbedebie is een prangende voorstelling over onverdraagzaamheid, discriminatie, totalitaire regimes, een «ludieke parabel over de waanzin van deze tijd». Clown mijnheer Ploenk en beroepsweg mijnheer Ribbedebie bevinden zich in een circuspiste. Alle andere artiesten van het circus zijn aangehouden en opgepakt. Circusartiesten beantwoorden immers niet aan de heersende normen van het totalitaire regime van dit niet nader genoemd land. Clown en dwerg halen herinneringen op aan hun roemrucht verleden, proberen het publiek te boeien en amuseren met trucs, spelletjes en acrobatieën. Maar gewerschoten, kanongebulder, sirenes en kreten onderbreken dit stelselmatig. Het literaire of theatrale, de clowneske verbeelding enz. moeten de duimen leggen.

Theater Ivonne Lex mikt met deze voorstelling uitdrukkelijk ook op jongeren vanaf 15 jaar. Het stuk is vanaf volgend schooljaar beschikbaar voor schoolvoorstellingen. De voorstelling (met o.a. een kleurige reconstructie van een heuse circuspiste) is bedoeld voor grotere ruimtes en kan dus onmogelijk in een klaslokaal of turnzaal plaatsvinden. Samenwerking met andere scholen, theaterzaal of cultureel centrum is misschien wel aangewezen.

Meer informatie over de voorstelling of de mogelijkheid van schoolvoorstellingen tijdens het schooljaar '97-'98 krijgt u bij Theater Ivonne Lex - Frans Maas - Lange Nieuwstraat 81 - 2000 Antwerpen - tel 03-231 71 81 - fax 03-226 42 77

Op zaterdag 13 september (20 u.) en zondag 14 september (15 u.) speelt Theater Ivonne Lex twee extra voorstellingen enkel en alleen voor geïnteresseerde leerkrachten en directies. Beide voorstellingen vinden plaats in Theater Het Klokhuis. Op het programma: ontvangst en inleiding, voorstelling, mogelijkheid tot nabespreking met regisseur en acteurs. Bovendien krijgt u er een lesmap met didactisch materiaal voor de voorbereiding of naverwerking in de klas.

De plaatsen zijn uiteraard beperkt. Per voorstelling zijn er 60 x 2 tickets beschikbaar voor leerkrachten en directies secundair onderwijs en hun partner of collega. Schrijf meteen een briefkaartje naar *Theater Ivonne Lex - Lange Nieuwstraat 81 - 2000 Antwerpen*. De gelukkigen krijgen per kerende post een bevestiging toegezonden.

STARTERS

Hoe kunt u in uw school de mening van de leerlingen meer aan bod laten komen? De *Koning Boudewijnstichting* biedt u volgend schooljaar een **gratis startersaanbod** voor scholen die met leerlingenparticipatie willen beginnen of er serieus werk van willen maken. In **september** leest u er meer over in Klasse voor Jongeren. Vanaf dan kan uw school zich voor het aanbod inschrijven.

Koning Boudewijnstichting - Leerlingenparticipatie - Rederodestraat 21 - 1000 Brussel - tel 02-549 02 14 - fax 02-511 52 21

WEDSTRIJDEN

MILLENNIUM PRIJS 1997

Tot 1 juli kunt u een gooi doen naar de **Millennium Prijs 1997**, 1000 gulden (zo'n 19.000 fr.), met maximum twee SF-, **fantasy- of horrorverhalen** rond het centrale thema **Revolutie**

(politiek, cultureel, wetenschappelijk, technisch...). Elk verhaal is maximum 12.500 woorden lang. U stuurt uw verhalen in zesvoud onder apart pseudoniem + een gesloten enveloppe (erop pseudoniem en titel van het verhaal; erin echte naam, adres, telefoonnummer) + 10 gulden naar *NCSF - Jaap Boekestein - Meloenlaan 12 - 2691 JS 's-Gravenzande - Nederland*.

VLAAMSE PLATTELAND

U maakt een studie in verband met de **geschiedenis van een dorp of een streek**, die bij voorkeur een veelzijdig beeld geeft van de landelijke samenleving. Als u vóór 31 juli '97 vier exemplaren van uw studie indient bij het wedstrijdsecretariaat kunt u misschien wel de hoofdvogel afschieten. Enkel **individuele studies** (publicatie of eindrapport na 1 januari 1995) mogen meedingen. Er zijn twee hoofdprijzen: 100.000 fr. voor een studie geschreven door een auteur met academisch diploma en 100.000 fr. voor een studie door een niet-academisch gevormd auteur.

Centrale van de Landelijke Gilden/ABB Verzekeringen - An Van Essche - Minderbroedersstraat 8 - 3000 Leuven - tel 016-24 33 33

DESIGN 21

Tot 15 juni kunnen jonge mode-ontwerpers van de **Vlaamse mode-academies** hun kandidatuur insturen voor **Design 21**, een wedstrijd georganiseerd door *Unesco* ter gelegenheid van **Expo '98 Lissabon**. Het thema is *Un monde uni pour les générations futures: au-delà du temps, au-delà des océans* of hoe cultuur de grenzen overschrijdt.

Wedstrijdreglement, inlichtingen, inschrijvingen: Commissariaat-Generaal Expo '98 Lisboa - A. Boesmans - Northgate III - E. Jacquainlaan 154 - 1000 Brussel - tel 02-206 41 11

CHEMIE VOOR VANDAAG EN MORGEN

De video **Chemie voor vandaag en morgen** (10 minuten) belicht de **dagelijkse toepassingen van de chemie**. Het gelijknamige lespakket voor **secundair onderwijs en normaalscholen** wil vervolgens een denkoefening op gang brengen over chemie en haar impact op ons dagelijks leven. Negen thema's komen aan bod: gezondheid, comfort, landbouw, schoonheidsverzorging, communicatie, ontspanning, woning, onderzoek en afvalstoffen. Video + lespakket (fiches + achtergrondmateriaal voor de leerkracht; kopieerbare fiches voor de leerlingen) kosten 750 fr.

Federatie der Chemische Nijverheid van België - Maria-Louizasquare 49 - 1000 Brussel - tel 02-238 98 19 - fax 02-231 13 01 - fic-fcr@infoboard.be - www.vbo-feb.be/chemistry

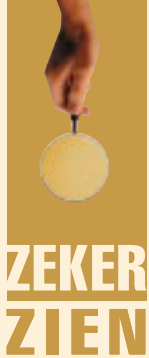
HALO

Wilt u ook kunnen meepraten over het weer? Dan kunt aansluiten bij de **Werkgroep Weerkunde**, een vereniging voor Vlaamse weergeïnteresseerden. Het **tijdschrift Halo** brengt teksten, werkaarten, tabellen, foto's enz. Geregeld zijn er bijeenkomsten, bezoeken aan weer- en aanverwante instituten enz. U kunt bouwtekeningen kopen om zelf een weerhut op te zetten. Wilt u meer informatie krijgen? Stort dan 60 fr. op rekeningnr. 000-1657740-10 met de vermelding *Halo* of stuur 50 fr. aan postzegels naar onderstaand adres. In ruil krijgt u een informatiepakketje met o.a. een gratis proefnummer van *Halo*. *Werkgroep Weerkunde - Vrijheidsstraat 36 - 8310 Assebroek - tel 050-35 97 83*

OPKIKKER '98

Op donderdag 19 februari 1998 gooit *Flanders Expo* in Gent zijn deuren open voor een groots happening met (voorspellen de organisatoren) 8000 jongeren. Onder het motto **Beter Drugvrij** mogen de jongeren zich verwachten aan een «geanimeerd info-luik en een informatief spektakel-luik» met multimedia, bv's, info, sport, muziek, getuigenissen, een tienpuntenplan enz. **Opkikker '98** is een initiatief van de **Vlaamse Minister van Gezondheidsbeleid**.

Wilt u ook met uw klas hiervoor uitgenodigd worden? Dan moet u wel in het najaar een drugpreventieproject op poten zetten en indienen bij organisator *Sylvester Productions*. Uiteraard krijgt u vooraf informatie over de criteria waaraan een goed drugpreventieproject moet beantwoorden. Inzending van zo'n project betekent automatisch uitnodiging voor de happening. Meer informatie over dit project vindt u in ons september-nummer. *Sylvester Productions - Kesseldallaan 20/5 - 3010 Leuven - tel 016-35 51 66 - fax 016-35 51 69*

BUITEN DE UREN... BUITEN DE MUREN...: 20 TOT 27/7 + 1/9 TOT 15/10

a

Onderwerp van deze historische tentoonstelling zijn de om- en naschoolse werken van **filantropen, vrienden en sympathisanten van het Gentse stedelijk onderwijs** in de periode van 1927 tot 1997. Vakantiekolonies, bos- en sneeuwklassen, het schoolblad *De Schoolpost*, de schoolmaaltijden in de dertiger jaren, het *Speelplein Henry Story*, de organisatie van Brueghelkermissen, schoolbals, fancy fairs... illustreren het zeventigjarig bestaan van het Beschermmcomité der gemeentescholen van Gent. Unieke documenten, affiches en fotomateriaal (ook van privépersonen) laten ook jeugdtheater, animatiefilm, roei- en karatewedstrijden en nog veel meer aan bod komen.

De toegang is gratis. Het museum is enkel toegankelijk van 14 u. tot 16.30 u. Tegelijk kunt u ook een blik werpen in de vaste collectie van *De School van Toen*. Tijdens de periode van 20 tot 27 juli ziet u er ook demonstraties kantslossen en kunt u muzikale clown **Rolando** bewonderen (20, 22, 24 en 26/7 om 15 u.).

Historisch Archief en Documentatiecentrum De School van Toen - Onderwijs Stad Gent - Klein Raamhof 8 - 9000 Gent - tel 09-225 29 03

NIEUW LICHT OP LEOPOLD I EN LEOPOLD II: TOT 31/7

a

Een tentoonstelling van **unieke persoonlijke documenten van onze eerste twee koningen**, aangevuld met portretten, plannen, voorwerpen van buitenlandse reizen, filmbeelden enz. De documenten maken deel uit van een omvangrijk verloren gewaand archief. Bij het opduiken hiervan heeft de **Koning Boudewijnstichting** het in zijn geheel aangekocht voor studie en bewaring. De tentoonstelling vindt plaats in de voormalige **Koninklijke Stallen (Koninklijke Academie van België)** op het Troonplein.

De toegangsprijs bedraagt 100 fr. (School)groepen en reductiehouders betalen 80 fr. per deelnemer.

Een geleid bezoek duurt één uur en kost 1100 fr. voor maximum 20 personen (aanvragen bij vzw Itinéraires - tel 02-539 04 34).

Secretariaat van de tentoonstelling: Koning Boudewijnstichting - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - tel 02-549 02 58 - fax 02-549 02 89

4DE SCHRIEKSE KUNSTWANDELING: 30 EN 31/8

a

Op zaterdag 30 en zondag 31 augustus kunt u in Schriek naar believen wandelen of fietsen langs allerlei ruimtes met **kunstvoorstellingen en optredens**. Voor het eerst bestaat dit gebeuren uit twee delen: een **kunstroute** (3 km) in de dorpskern en een **woonkameroute** langs een tiental huizen en bijzondere gebouwen in de omgeving van Schriek. U maakt er kennis met schilders, grafici, fotografen, videasten, choreografen, acrobaten, dansers, bijzondere verzamelaars, beeldhouwers, poëten, computergoochelaars, keramisten enz. enz.

Meewandelen of -fietsen is gratis. Wie héél snel contact opneemt met vzw Het Geweten kan ook actief deelnemen en zelf zijn werk exposeren, voordragen, zingen... U betaalt 300 fr. (enkel kunstroute) of 450 fr. (ook woonkameroute).

vzw Het Geweten - Daniël Vandersmissen - Hoogstraat 23 - 2223 Schriek - tel 015-23 58 38

BEELD IN PARK 1997: 26/6 TOT 28/9

a

Gerennomeerde kunstenaars maken een werk (installatie, video, sculptuur, klanksculptuur, object...) in het Brusselse *Felix Happark* (Waversesteenweg), een openbare tuin uit de 19de eeuw, vlakbij de Europawijk. Deze openlucht tentoonstelling van **hedendaagse beeldende kunst** is de hele zomer gratis te bezoeken (werkdagen 10 u. tot 18 u.; zaterdag 10 u. tot 12 u. en 14 u. tot 18 u.; zon- en feestdagen 13 u. tot 17 u.).

Informatie: Gemeenschapscentrum de Maalbeek - Oudergemsesteenweg 90 - 1040 Brussel-Etterbeek - tel 02-734 84 43 - fax 02-732 49 85

MIDDELEEUWS DORP: 24 TOT 28 JUNI 1998 OP ST. PIETERSPLEIN, GENT

a

Leerlingen basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs krijgen volgend jaar de gelegenheid om kennis te maken met de inwoners van een middeleeuws dorp en hun levenswijze. De **Groote Souvereine Hoofdgilde van den Edelen Ridder Sint Joris** bezet van 24 tot 28 juni 1998 vijf dagen lang het Sint-Pietersplein in Gent en demonstreert er wapens en wapenuitrustingen, boog- en kruisboogschieten, middeleeuwse kooktechnieken, dokters- en chirurgiepraktijken, een middeleeuwse smidse, een valkeniersshow enz. De tentoonstelling **De roemrijke geschiedenis van de St. Joris Gilde te Gent** toont de rol van deze kruisboogschutters van hun oprichting in de 11ste eeuw tot vandaag.

Op 24, 25 en 26 juni 1998 kunt u met uw klas een bezoek brengen aan het middeleeuws dorp. Zo'n bezoek kost 125 fr. per leerling. U hebt de keuze uit drie sessies: 9 u. tot 11.30 u.; 9.30 u. tot 12 u. of 13.30 u. tot 16 u. Inschrijven vóór 30 september. U ontvangt een bevestiging van uw inschrijving per kerende post en pas dan hoeft u te betalen.

Inschrijven bij St. Joris Evenementen vzw - Buitenhof 35a - 9000 Gent - meer informatie bij Thomas Lasonczy - Steenstraat 4 - 9820 Merelbeke

12DE FRISTI STRIPFESTIVAL KOKSIJDE: 19/7 TOT 17/8

a

Een maand lang kunt u in Koksijde-Bad genieten van **tentoonstellingen, animatie, signeeracties, boekenstanden, themadagen, fondagen enz.** met als grote gemene deler: het stripverhaal. Daarnaast kunt u er uw lang gekoesterde pareltjes laten schatten of uw eigen tekenpennenvruchten laten beoordelen. Harde fans vinden er de laatste nieuwtjes en gewone liefhebbers of toevallige bezoekers kunnen er naar hartelust snuffelen tussen al dat fraais.

Op 23 juli (20 u.) wordt het **Stripalbum van de eeuw** bekendgemaakt. Tot 15 juni kunt u uw stem hiervoor uitbrengen op tel 070-62 62 62. Het album (niet de reeks!) met de meeste stemmen wordt tot winnaar uitgeroepen. Onder de deelnemers die voor het winnende album kozen, worden tien weekverblijven in Sun Parks verloot, plus honderden stripalbums. U vindt het Stripfestival op het Kerkplein van Koksijde-Bad, van 19 juli tot 17 augustus, elke dag van 14 u. tot 18 u. De toegangsprijs bedraagt 100 fr. Kinderen tot 6 jaar hebben gratis toegang en kinderen van 6 tot 12 jaar betalen 70 fr. Een gezinsticket (max. 5 personen) kost 299 fr. (en een gratis stripalbum krijgt u er bovenop).

Voorinformatie: vzw Strip Koksijde - Capucijnenlaan 34 - 8670 Koksijde - tel 058-51 88 10 - fax 058-52 27 41

I.s.m. Strip Koksijde bieden wij onze lezers graag een extraatje aan. Al wie deze bijdrage

in **KLASSE** aan de kassa van het Stripfestival toont, krijgt meteen een **reductie van 50 % op de toegangsprijs**. Deze reductie geldt voor twee personen boven de 12 jaar: u betaalt samen slechts 100 fr. i.p.v. 200 fr.

VASCO IN BRUGGE: 20/6 TOT 12/7

a

Het Heilig Leo College (Brugge) en het Groenendaalcollege (Merksem) werken in het kader van DynaMO2 samen rond strips en cultuur. Hun laatste verwezenlijking is de (reizende) tentoonstelling **Vasco in Brugge**. Stripfiguur Vasco behoort tot een Italiaanse bankiersfamilie uit de 14de eeuw. In opdracht van zijn oom vervult hij allerlei missies in Duitsland, Frankrijk, Byzantium, Perzië, China, Italië, Engeland en in het vijftiende album ook in Vlaanderen (Brugge, Gent en Damme). De tentoonstelling koppelt het nuttige aan het aangename: Hoe wordt een strip gemaakt? Hoe lees je zo'n strip? Is de auteur historisch correct bezig? Heeft hij goede documenten gebruikt? Waarom heeft hij bepaalde situaties zo getekend? De tentoonstelling staat van 20 juni tot 12 juli in het Heilig Leo College in Brugge. De toegang is gratis. Er is gratis animatie mogelijk voor klasgroepen: kwis, tekenwedstrijd, zoektocht in Brugge (week van 23 tot 27/6). Vanaf volgend schooljaar kunt u de tentoonstelling ook naar uw school halen. U betaalt dan enkel vervoer en verzekering.

Voor alle informatie: Paul Verstappen - Groenendaalcollege - Gagelveldenstraat 71 - 2170 Merksem - tel 03-645 74 40 - fax 03-644 25 92

**ZEKER
LEZEN**

ALGEMEEN

INTERNET IN DE KLAS

Wilt u werken met Internet in de klas, ook al geeft u geen informatie? Wilt u graag Internetinformatie rond uw vak, didactische tips, haalbare voorbeelden? In het voor onderwijs geschreven **Internet, een nieuw didactisch medium**, vindt u alles wat u zoekt, welk vak u ook geeft. Bovendien krijgt u een cd-rom met educatieve toepassingen en programma's en een gratis Internet-maandabonnement. Een heldere Internet-inleiding met woordenlijst geeft u de nodige bagage. Prijs: 1195 fr.
Standaard Uitgeverij - MIM - Belgiëlei 147a - 2018 Antwerpen - tel 03-239 59 00 - fax 03-230 85 50

DE WERELD OP KAART

België en Europa, staatkundig en natuurkundig, de wereld staatkundig en de Europese Unie zijn nu op formaat 96 x 66 cm verkrijgbaar (ook als blinde kaarten). Twaalf kaarten voor 6990 fr. dus. Inclusief twee aluminiumkaders die elk zes kaarten kunnen bevatten. U kunt de kaarten aan het bord hangen en met uitwissbare stiften beschrijven.
Klassikale set kaarten, bestelnummer 1005075 - Uitg. Die Keure - Oude Gentweg 108 - 8000 Brugge - tel 050-33 12 35 - fax 050-34 37 68

BASISONDERWIJS **b**

SCHOOLAGENDA (1)

Voor elke graad is er een nieuwe schoolagenda waarin niet enkel de orde van de dag komt, maar ook het leesniveau, geschreven teksten, gekende liedjes en gedichten, een meetblad, spaarkaarten, een identiteitskaart en wekelijks een persoonlijke beoordeling aan de hand van leuke pictogrammen. Zelfevaluatie vanaf zes jaar dus. Gegroeid uit de praktijk.

Uitg. De Sikkal - Nijverheidsstraat 8 - 2390 Oostmalle - tel 03-309 13 30 - fax 03-311 77 39

KIND EN TAAL

Hoe verloopt de taalontwikkeling van een kind? Wat kan men doen om deze ontwikkeling te stimuleren? Wat doen we het best bij een meertalige opvoeding of als de taalontwikkeling minder vlot verloopt? Een vlot geschreven leidraad, een ontdekkingsreis van de menselijke spraak. Een boek voor ouders, kinderverzorgers, kleuterleiders en PMS-medewerkers.

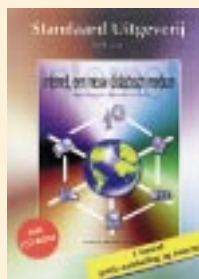
Kind en taal, kindertaal, 91 blz., 450 fr., te storten op rek.nr. 230-0202428-09 van de Vlaamse Vereniging voor Logopedisten - Stadspoorstraat 21/3 - 2200 Herentals - tel 014-21 90 11 - fax 014-22 08 73

NIET COMMERCIËL

Mocht u al (of nog) op zoek zijn naar interessant lesmateriaal (boek, activiteit, spel, diskette, pakket of koffer, cd of muziekcassette), dan is de **Gids van niet-commerciële uitgaven voor het basisonderwijs** iets voor u. 40 blz. heldere en beknopte informatie. Alle Vlaamse lagere scholen ontvingen hem al, maar u kunt ook uw eigen exemplaar bestellen.

a

Schrijf 70 fr. over op rek.nr. 001-2274789-21 van Centrum Informatieve Spelen - Naamsesteenweg 164 - 3001 Leuven met vermelding 'NCU 1996'.

SCHOOLAGENDA (2)

Specifiek voor het eerste leerjaar is er een agenda die de leerkracht het vele schrijfwerk wil besparen. Invulagenda in het begin (voorgedrukte tekst aanvullen en kruisjes zetten, maar geen pictogrammen), schrijfagenda op het einde van het schooljaar. Het moment van overgang bepaalt u zelf, want er zijn extra weken afgedrukt. Met tekeningen, oefeningen, *flink-gewerkt*-stickers enz.
Uitg. Abimo - Beukenlaan 8 - 9250 Waasmunster - tel 052-46 24 07 - fax 052-46 19 62

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS **S**

SCHOOLAGENDA (3)

Wat is het verdrag van Maastricht? Hoe functioneert het federale België? Hoe gaat Europa om met het milieu? De antwoorden en nog veel meer Europese weetjes staan in **Generatie Europa**, een gepersonaliseerde agenda die ook uw schoolagenda kan worden.
Generatie Europa - Sint-Pieterssteenweg 123 - 1040 Brussel - tel 02-648 15 42 - fax 02-648 83 61 - generation.europe@arcadis.be

SOLLICITEREN

Op zoek naar ideeën voor schooltoneel? Samen met een vakspecialist schreef leraar **Miel Pieters** het toneelstuk **De sollicitatie**. Daarin komen het wel en wee, en dan vooral het wee, van

solliciteren aan bod: voorbereiding, angst en stress, wantoestanden enz. Het stuk is gratis beschikbaar op diskette. U betaalt enkel de verzendingskosten. Over eventuele aanpassingen, b.v. het aantal spelers, kan gepraat worden.

Miel Pieters - Miksebeekstraat 134 - 2930 Brasschaat - tel/fax 03-651 62 53

ALEXANDER DE GROTE

Briljant strateeg, wilskrachtig leider, even rechtvaardig als meedogenloos. De grote Griekse veroveraar uit de vierde eeuw voor Christus komt tot leven in een spannend verhaal van **R.H. Schoemans**. Historisch proza voor de eerste graad.

Uitg. Altiora Averbode - Postbus 54 - 3271 Averbode - tel 016-78 01 11 - fax 013-78 01 79

TALENSOFTWARE

Talen-cd-roms bij de vleet, maar hoe weet u wat u in huis haalt? **Didacta** geeft elke woensdagnamiddag vrijblijvende demonstraties van zijn taalpakketten (Nederlands, Frans, Engels). Wel vooraf even bellen.

Didacta Educational Software - Grasperklaan 34 - 1150 Brussel - tel 02-770 79 25 - fax 02-772 45 73

LEVENSRITUELEN

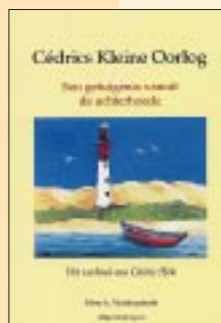
Levensrituelen. Geboorte en doopsel brengt op academisch niveau een totaalbeeld van rituelen rond geboorte en doopsel door de tijd heen, in verschillende religies en culturen. Een caleidoscoop van onderzoeksresultaten door theologen, antropologen, filosofen, historici, sociologen en juristen. Prijs: 1250 fr. + verzendingskosten.

KADOC-Studies 20 - Vlamingenstraat 39 - 3000 Leuven - tel 016-32 35 00 - fax 016-32 35 01

CÉDRICS KLEINE OORLOG **a**

Vijf jaar lang vocht **Cédric** koppig tegen botkanker. Toen, hij was net 18, moest hij zich gewonnen geven. Heel Vlaanderen leerde Cédric kennen via het tv-portret *Mijn kleine oorlog*. Dat vormde in 1995 de rode draad in de BRTN-openingsshow van de actie *Kom op tegen Kanker*. Cédric vertelde in die film over zijn verblijf in het ziekenhuis, de pijn van de chemotherapie, zijn diep verlangen naar een toekomst, de vriendschap met zijn lotgenoten, zijn nooit aflatend gevecht. Leraar-begeleider **Marc Vandecasteele** schreef erover. **Cédrics kleine oorlog** werd een persoonlijke getuigenis van ziekte en afscheid, van vechten en toch met volle teugen genieten van het leven. Niet somber, nooit sentimenteel. Prijs: 550 fr. Er zijn geen verzendingskosten. De auteursrechten gaan integraal naar *Kom op tegen kanker*.

Verkrijgbaar in de Standaard-boekhandel. Of u schrijft 550 fr. over op rek.nr. 310-1124710-81 van uitgeverij Cypres - Orteliusstraat 22 - 1000 Brussel met de vermelding Cédric.

VAKTIJDSCHRIFTEN (24) **a**

Openbaar is een tijdschrift voor leesbevordering. Theoretische achtergrondinformatie, praktische werkmodellen en tips voor al wie met boek en informatie wil werken, een breed leeturaanbod voor jeugd en volwassenen enz. Een jaarabonnement (5 nrs.) kost 800 fr. U kunt alvast een gratis proefexemplaar aanvragen.

Katholiek Centrum voor Lectuurinformatie en Bibliotheekwerk (KCLB) - Van Helmontstraat 29 - 2060 Antwerpen - tel/fax 03-272 21 46

ZEKER DOEN

ALGEMEEN

• Intelligente leersystemen en virtual reality: een nieuwe kijk op leren?: 25/6 in Utrecht.

Studiedag over driedimensionale leeromgevingen en toepassingen van kunstmatige intelligentie in het onderwijs.

Panta Rhei - Antwoordnummer 27 - 5600 VB - Eindhoven - Nederland - tel 00-31-40-297 48 84 - fax 00-31-40-297 48 43 - ams@iaehv.nl

• 14de Internationale Dag van de Oude Muziek: 29/6 in Landcommanderij Alden Biesen. Johannes Ockeghem en zijn tijd is het centrale

thema.

Musica, Vlaams Dienstencentrum voor Muziek vzw - Postbus 45 - 3990 Peer - tel 011-63 21 64 - fax 011-63 49 11 - musica@innet.be - www.innet.be/musica

• Oogstvorming: Als rechten botsen (9 tot 16/8 in Bouwordecentrum Heusden-Zolder); Als het bruin voor de ogen wordt: 1918-1940 (25 tot 29/8 in Bouwordecentrum Heusden-Zolder).

Twee vormingsweken rond actualiteit en geschiedenis (combinatie vakantie + vorming).

Kristenen voor het Socialisme - Koning Albertlaan 2 - 3010 Kessel-Lo - tel 016-35 05 77

• Zomercursussen Frans, Engels, Duits, Italiaans, Portugees en Spaans (augustus-september); **Parlons Affaires** (Communicatief Frans in bedrijfsgerichte situaties).

Talencentrum RUG - St. Pietersnieuwstraat 136 - 9000 Gent - tel 09-264 36 81 - fax

09-264 41 92 - talencentrum@rug.ac.be - www.rug.ac.be/tcned

• Zomercursussen Frans, Engels, Duits, Spaans, Catalaans: 14 tot 26/7.

Centrum voor Levende Talen KUL - Dekensstraat 4 - 3000 Leuven - tel 016-32 56 61 (14 u. - 18 u.)

• Onthaal van nieuwkomers: van project naar beleid: 26/6 in Provinciaal Administratief Centrum, W. Wilsonplein 2, Gent.

Studiedag over **onthaalproject voor Turkse nieuwkomers** in Gent en over de mogelijkheden om dit project open te trekken naar andere doelgroepen en plaatsen.

De Poort - Beraber vzw - Integratiecentrum Migranten - Sleepstraat 118 - 9000 Gent - tel 09-223 02 54 - fax 09-223 97 09

• Kritische en beschouwende visies op de oorsprong, ontwikkeling en remediëring van schoolse leerproblemen: 14/10.

Studievoormiddag n.a.v. het 25-jarig bestaan, met o.a. *Paul Ghesquière, Gustaaf Dens en Jan Scheiris.*

Revalidatiecentrum der Noorderkempen - Nieuwmoerssteenweg 113a - 2990 Wuustwezel - tel 03-669 96 64 (Ludo Verdyck)

• Voortgezette studie leerkracht buitengewoon onderwijs: vanaf september.

Nieuwe voortgezette lerarenopleiding in een dagopleiding van één jaar.

Katholieke Hogeschool Leuven - departement

a

Lerarenopleiding - Naamsesteenweg 355 - 3001 Leuven (Heverlee) - tel 016-39 92 00 - fax 016-40 70 87

BASISONDERWIJS

b

• Workshop Gitaarbegeleiding - Muziek in de klas: 5 en 6/7 of 23 en 24/8.

Hedendaagse kleuter- en kinderliederen (leren) begeleiden, nieuw repertorium verwerven, zelf liedjes leren maken, stemvorming voor kinderen enz. Deelnemen kost 1950 fr. (alles inbegrepen, ook maaltijden - overnachting kan worden geregeld).

Muziek Atelier - Carlo Vandenhende - Baaigemstraat 188 - 9890 Gavere - tel 09-384 64 64

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

s

• Wetenschappen en Waarden: naar een nieuwe ethiek?: 30/10 tot 2/11 in Centrum La Foresta Vaalbeek.

XIVde Internationaal Congres voor filosofieleerkrachten en andere belangstellenden met wetenschapsfilosofische, moraalfilosofische en moraalpedagogische bijdragen, werkgroepen enz.

Association Internationale des Professeurs de Philosophie - Herman Lodewijckx, secretaris - Frère Orbanstraat 112 bus 2 - 8400 Oostende (vanaf 1/8: Torhoutsesteenweg 296 - 8400 Oostende) - tel 059-70 07 29 - fax 059-70 42 15 (school) - www.khbo.be/~aipph - lodew@kh.khbo.be

• Postgraduaat Mastercursus Psychologie en Vaardigheden voor Professionals: vanaf oktober in Antwerpen.

College's en practica (frequentie: halve dag per twee à drie weken; vijf semesters) rond kennis, inzichten en praktisch bruikbare vaardigheden op het gebied van psychologie en gespreksvoering (opleiding in gespreksanalyse en counseling).

BeNeLuc-Universitair Centrum - Groenenborgerlaan 149 - 2020 Antwerpen - tel 03-227 21 68 of Prof. P. Nijs - Kapucijnenvoer 33 - 3000 Leuven - tel 016-33 26 32

• Zorgverbreding in het hoger onderwijs: luxe of noodzaak?: 24/9.

Studiedag over de psychopathologie van studenten hoger onderwijs.

Psychotherapeutisch Centrum voor Studenten KULeuven - Ria De Meester-Ruttens - Naamsestraat 63 - 3000 Leuven - tel 016-32 43 43

• Wiskunde vandaag en morgen: 1 tot 3/7 in Centrum La Foresta Vaalbeek.

10de Internationaal Congres met voordrachten en workshops, computerlabo, cybercafé, beurs met uitgeverijen en bedrijven en Wiskunde-Muurkrant met Posterwedstrijd. Het departement Onderwijs betaalt verblijfskosten en maaltijden (van maandag 30 juni avondmaal tot donderdag 3 juli middagmaal) voor de eerste 150 leerkrachten (alle netten) die inschrijven voor het congres. Het inschrijvingsgeld (1500 fr.; 1000 fr. voor VVWL-leden) blijft wel voor uw rekening. Meer informatie over het programma en een inschrijvingsformulier vindt u in uw school (omzendbrief 13AD/JL/KP van 24 april).

Vlaamse Vereniging Wiskunde Lerars - Lieve Simons - tel 03-449 24 42 of Jan Vermeylen - tel en fax 03-664 45 54 - rhombus@glo.be - inschrijvingsformulieren vóór 10 juni sturen naar VVWL-congres - Annie De Baere - C. Huysmanslaan 60 bus 4 - 2020 Antwerpen

KLASSE-MENT

a

Alle puzzelaars krijgen enkele maanden verdiende vakantie (of bedenktijd?). Het schooljaar eindigt dit jaar trouwens extra feestelijk. Vandaar een even feestelijke opgave met dit antwoord. Stuur het ons vóór 31 augustus. Vijf boekenbonds van 2000 fr., geschenken door de Standaard Boekhandel, kunnen uw zomerse denkarbeid mischien vergoeden.

Winnaars opgave 38: Ilse Raeymackers (Wetteren), Rita Van Hullebusch (Oedelem), Leo Verswijver (Merksem), Anne Hermans (Grimbergen) en Ivo Craeghs (Bree).

Oplossing opgave 39: Piaget.

Opgave 40: We zoeken een datum (dag + maand) die door de eeuwen heen heel wat gebeurtenissen heeft zien voorbijgaan.

• 1688. Zeven Whig-Lords vragen de protestant Willem III van Oranje, echtgenoot van Mary, dochter van Jacobus II, in Engeland de protestantse opvolging zeker te komen stellen.

• 1722. De Hongaarse Landdag verwerpt de Pragmatieke Sanctie waarmee Karel VI probeert de opvolging voor zijn dochter veilig te stellen.

• 1734. Na een jaar beleg nemen Russische troepen Danzig in.

• 1755. Een speciaal decreet bepaalt dat niet-gedoopte Chinezen niet meer welkom zijn op de Filippijnen.

• 1876. Servië verklaart de oorlog aan Turkije.

• 1934. Hitler ontdoet zich van de radicale oppositie binnen de SA tijdens de zgn. Nacht van de Lange Messen.

• 1966. Leopoldville heet sinds vandaag ineens Kinshasa; Elisabethville wordt Lumumbashi.

• 1997: Feest in onderwijskringen.

KLASSE-Ment - Koningsstraat 138 - 8ste verdieping - 1000 Brussel

Standaard Boekhandel

Het aanbod is gróót. Uiteraard kan deze pagina enkel een selectie bieden. Vraag meer informatie bij de pedagogische begeleiding van uw school.

CONCENTRATIE-TECHNIEKEN

Het schooljaar loopt ten einde. Vele leerkrachten verheugen zich op een

Wie niet weg is...

welverdiende vakantie. Even herbronnen en dan met volle energie opnieuw

REPORTAGE

beginnen in september. Voor sommige leerkrachten betekent de vakantie méér. Adempauze. Niet van het werk of de leerlingen, maar van de pesterijen door collega's. Uit angst voor represailles durven ze hun verhaal meestal niet eens kwijt. Heel de leraarskamer weet het. Maar niemand spreekt. Wie niet weg is, is gezien.

«Mijn oudleerlingen begrijpen er niets van», vertelt *Linda* (35), lerares natuurkunde. «Maar mevrouw, geeft u geen les meer? Hoe kan dat nu? U geloofde tenminste in ons. Dat hoor ik elke keer als ik ze tegenkom op straat. Maar voor mij was het geen leven meer op school. Die pesterijen van collega's. Ik heb altijd graag les gegeven. Het contact met de leerlingen, dat vooral, maar ook lessen uitwerken. Ik had er mijn plezier in. In het begin gaf ik mijn lessen zelfs door aan collega's. In mijn vorige school werd dat gewaardeerd. Maar dat had ik hier duidelijk beter niet gedaan. Naïef van mij? Misschien. Jaloezie van de collega's? Misschien. Wellicht ben ik altijd te leerlinggericht geweest en te weinig collegiaal. Ik weet het niet meer. Wanneer het precies begon, daar kan ik geen datum op plakken. Een paar collega's lieten me duidelijk merken dat ze me maar een uitslover vonden. 'Maak het u niet te moeilijk', zeiden ze. Eerst had ik - dacht ik toch - nog een goed contact met een aantal van de collega's. Stilletjes aan leken zelfs zij me meer en meer uit de weg te gaan. Ze hadden geen tijd om te praten. Ten slotte zwegen ze me allemaal dood. Negeerden me als ik ze aansprak in de leraarskamer. Opmerkingen die ik maakte op vergaderingen, klassenraden, werden gniffelend terzij gelegd. Mijn enthousiasme werd belachelijk gemaakt. Zo kan je niet werken. Ik heb de strijd opgegeven. Het was of ziek worden of weggaan. Een moeilijke beslissing, maar ik heb er geen spijt van. Ik heb gelukkig werk gevonden. Buiten het onderwijs, en dat was niet zo evident. Als je een paar jaar in het onderwijs hebt gestaan, vindt men dat je van het echte leven niet genoeg weet. Toch lijd ik nog altijd onder de situatie op school. Ik blijf me afvragen wat ik toch zo fout deed?»

Het recht van de sterkste

«Ik heb verscheidene keren huilend voor een klas gestaan», zegt *Leen* (30), lerares Frans. «Ik was niet zijn eerste slachtoffer. Hij pikte er altijd een nieuwe leerkracht uit. 'Je moet je verzetten', zei de directeur toen ik ging klagen. Allemaal goed en wel, als je als jonge leerkracht ergens binnenkomt. Die 'collega' vond dat ik mijn werk niet goed deed. Klassenraden werden evaluatie van de leerkracht. Van mij dus. Bij een oudercontact zei hij tegen de ouders van een jongen die een slecht cijfer had voor Frans, dat de leerkracht, en ik stond erbij, geen les kon geven. Ik zakte door de grond van schaamte. Maar je durft er niet tegenin te gaan. Zeker niet omdat je geen steun of hulp krijgt. In volle leraarskamer maakte hij me uit. En niemand die reageerde. Achteraf wel hoor, maar met hem erbij durfden ze niet. Zo'n macht had hij. Het allervervelendste is dat je tegenover de leerlingen zo'n zwak figuur slaat. Je moet gezag opbouwen, respect kweken. Maar je zelfrespect wordt telkens weer afgebroken.

En niet alleen het zelfrespect. Hij ging zo ver dat hij in de klas aan de leerlingen vertelde dat ik dat en dat niet goed deed, hoe slecht ik wel les gaf en dat ze bij mij niets leerden. Als een moedige leerling daar dan eventueel durfde op reageren, dan viseerde hij die ook. Dat met de leerlingen, dat vond ik het ergste. Toen de school nog een nieuwe leerkracht aanwierf, werd die slachtoffer nummer twee. We hadden steun aan mekaar. Want van de collega's moesten we niets verwachten. Die periode is voorbij. Gelukkig maar. Ik heb vooral geleerd dat je moet zeggen wat je denkt, dat in je schulp kruipen niets oplevert. Niet onbeleefd zijn, rustig blijven, maar doen alsof je de sterkste bent. Dat is de enige taal die pesters begrijpen.»

Geschenkverpakking

«Eén collega heb ik die me steunt. De rest zwijgt en kijkt toe», klaagt Roger (46), leraar muzikale opvoeding. «Op één of andere manier is de directeur me liever kwijt dan rijk. En alle collega's zijn blij dat zij het deze keer niet zijn. Ik snap hun passiviteit niet. Het is duidelijk dat ik niet de eerste ben die buitengepest wordt, en ik zal zeker niet de laatste zijn. Ik durf niets meer te zeggen, want ik weet niet wie ik kan vertrouwen. De directeur weet op magische wijze precies met wie ik praat en waarover. Maar ik neem het niemand kwalijk. Als ze het spel niet meespelen, hebben ze het zelf zitten. Wie niet weg is, is gezien. Leerlingen en ouders zijn bereid me te steunen, maar wat kunnen ze doen? Onze school is een rottende appel in geschenkverpakking. Voorbeelden? Er zijn er zo veel. Ofwel heb ik iets verkeerd gezegd op een oudercomité. Of ik zet me niet genoeg in voor de school, terwijl ze me als sportverantwoordelijke net opzij gezet hebben. Of of of. Dergelijke kleine pesterijen. Uiteindelijk word ik er ziek van. Ik ben onlangs eens drie weken op ziekteverlof geweest, ik kon niet meer, maar daar heb ik weer slechte punten voor gekregen. Gelukkig is er het lesgeven zelf. Daar haal ik nog energie uit. Maar lang houd ik dit niet meer vol.»

Dag en nacht

«Als dag en nacht verschillen vroeger en nu bij ons op school», vindt Ilse (42), lerares Nederlands, «Nu is er openheid, worden er mogelijkheden geboden. Vroeger was een eenvoudig theaterbezoek met de leerlingen *mission impossible*. Het verschil? Een nieuwe directie. Eén die ruimte laat om ideeën te realiseren. En vooral: die vertrouwen heeft in ons. Het is zo belangrijk dat je het vertrouwen krijgt van de directie. Vroeger leek het alsof we niets konden. We kregen geen enkel krediet. Collegialiteit werd een mooie droom. Ieder voor zich was de leuze. Baas in mijn eigen klas, de deur achter me dicht en niemand kan mij iets verwijten. En als je iets van initiatief wou nemen, was het vechten geblazen. Ik heb op het punt gestaan op te stappen. Er was een totaal gebrek aan communicatie. Je kunt je niet voorstellen wat een politiek van favoritisme aanricht onder collega's. Als je iets deed, was je een uitslover. Niemand durfde zijn mond nog open te doen. In die sfeer van demotivatie wou ik niet voortwerken. Je hebt gewoon geen zin meer om enig initiatief te nemen. En het ergste is dat er tussen collega's een breuk ontstaat. Op den duur kun je het licht in elkaars ogen niet meer zien schijnen.»

Loslopend wild

«Ik kwam als enige vrouwelijke leerkracht in een totaal mannelijke omgeving terecht. Loslopend wild, moeten die collega's gedacht hebben. Ik was de rode lap», zegt Josianne (29), lerares wiskunde. «Nochtans lette ik erop op geen enkele manier ook maar opvallend, laat staan uitdagend te doen. Ik was jong en vrouwelijk en dat was genoeg. Misschien laten wij vrouwen wel zien waar ze ons mee kunnen kwetsen. Ik weet het niet. In elk geval heb ik het allemaal wel gehad: van leuke banden tot schunnige praat op het bord. En niet van de leerlingen, maar van de collega's. Er bestond geen twijfel over. Ze waren er zelfs fier op. In het begin kom je dan wenend de klas binnen. Maar je leert vlug te doen alsof. Je doet de deur van je klas dicht en probeert de laatste grap te vergeten. Maar zoiets verwerk je niet vlug. Je kunt het niet begrijpen. Dit zijn mensen die een pedagogisch diploma hebben gehaald. Dit zijn opvoeders. Dit zijn verantwoordelijken voor het doorgeven van waarden en normen aan jonge mensen. Ongelooflijk toch. Wat wilden ze? Tranen? Je bent nooit meer gerust. Heb ik mijn handtas nog in het oog? Waar is mijn schoolagenda? Een nachtmerrie: 1 april. Altijd argwanend moeten zijn. Af en toe werden er zelfs leerlingen bij betrokken. Heel af en toe, want gelukkig steunden die mij en het pakte niet. Toen ik in het begin bij de directie ging klagen, vond die dat ik maar sterker moest zijn. Trouwens: het was allemaal voor de grap toch? Als ik het nu vertel, vragen mensen me: waarom ben je het niet gewoon opgestapt? Ja, intussen sta ik wel op een andere school. Maar zo eenvoudig was dat allemaal niet. Toen niet. Ik was al blij dat ik een job had. Ik heb moeten leren dingen over me heen te laten gaan. Tegenwoordig kan ik wel een en ander verdragen. Je kunt tenslotte niet elke veldslag winnen. Maar ik vind het zo erg dat je uiteindelijk gedwongen wordt je persoonlijkheid aan te passen. Want anders overleef je niet. En dat terwijl je in het onderwijs juist persoonlijkheid moet kunnen uitstralen en doorgeven.»

Taboe

Ziek worden, weggaan, op je tanden bijten. Het is moeilijk als je op school door collega's wordt gepest. Bij wie kan je terecht? Erover praten blijft een taboe zolang je collega's meelopers zijn. Waar moet je heen? Je verandert niet zomaar van school, noch als vastbenoemde, noch als tijdelijke leerkracht. Op vele scholen is het gelukkig anders. Leerkrachten en directie helpen elkaar. Daar hebben we het in een volgend nummer van Klasse over. ■

Wie op school gepest wordt, kan contact opnemen met deze twee diensten:

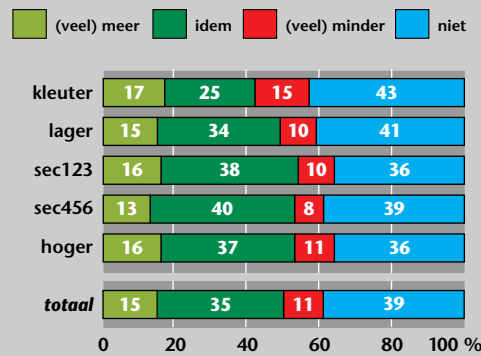
- De vroegere *Ongewenste Intimiteitlijn* is nu ondergebracht bij *Tele-Onthaal*. Tel 106.
- *Steunpunt Algemeen Welzijnswerk* verbindt u door met de provinciale *Centra voor Slachtofferhulp*. Tel 03-366 15 40.

«Ik stond huilend voor de klas»

OOK LEERKRACHTEN PESTEN ELKAAR

Werd u de jongste vijf jaar geconfronteerd met pesterijen van leerkrachten door leerkrachten?

(in procenten)
Enquête van KLASSE bij 2000 Vlaamse leerkrachten

Klasse Grafiek

Zo'n 60 % van de leerkrachten signaleert pesterijen door collega's op school. Voor 35 % is dat niets nieuws: het heeft blijkaar altijd bestaan. 15 % zegt dat de pesterijen onder elkaar de jongste vijf jaar (sterk) zijn toegenomen, 11 % zegt dat ze zijn verminderd. Goed 40 % ziet geen pestende collega's om zich heen.

«Me in my classroom»
wordt «us in our
school».

Gekapt met t

«Of hij nu gekapt met t of d schrijft, is toch bijzaak zeker. Als zijn gekapt maar goed gemaakt is, dat is de hoofdzaak.»
Intussen stelt de leraar

GEïNTEGREERDE PROEF

Nederlands dat hij enkel gehakt wil kopen. Een conflict tussen praktijk en theorie, tussen de praktijkleraar en een leraar algemene vakken? Of kunnen de leraars hun specifieke leerstof bundelen tot een vakoverschrijdend project? Leerstof integreren en de leerlingen een geïntegreerde proef laten uitwerken is niet vanzelfsprekend. Sommige secundaire scholen weten niet goed hoe ze dat kunnen aanpakken.

«We proberen geen vakidioten af te leveren, maar jonge mensen die hun eigen vak in een ruimere maatschappelijke en economische context kunnen plaatsen. Zij konden op school al ervaren dat bijvoorbeeld een offerteaanvraag correct opstellen van pas kan komen in hun beroep. Ook geschiedkundig en aardrijkskundig inzicht, praktische kennis van vreemde talen en boekhoudkundige technieken zijn vaardigheden waarmee een afgestudeerde uit het technisch of beroepsopderwijs zijn positie op de arbeidsmarkt versterkt en een enge kijk op het wereldgebeuren vermijdt. In dit kader past de geïntegreerde proef. Hierbij zetten we de leerling in een omgeving waarin hij niet vakgebonden denkt, maar veeleer geïntegreerd», zegt de directeur van een technische school.

Doorzetten

BSO, TSO en KSO organiseren in het laatste jaar een geïntegreerde proef (GP). Wat is het verschil met een klassiek eindexamen?

GÈNE LEYS, directeur van het *Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten* in Antwerpen: «Een examen meet vooral kennis of bepaalde vaardigheden. Het evalueert veeleer een product op een bepaald tijdstip. De leerling studeerde iets in en het resultaat van zijn inspanning wordt gemeten. Op dat moment is er geen remediëring meer mogelijk. Daarentegen is de GP gespreid over haast een jaar. De leraars beoordelen hun leerlingen over een langere periode op hun kennen en

kunnen. Tussentijdse evaluaties maken bijsturing mogelijk. Leerlingen en ouders krijgen tussentijds informatie over de stand van zaken. In maart moeten we al een signaal kunnen geven of een leerling al dan niet goed zit. Ook externe deskundigen, vakspecialisten, nemen deel aan de evaluatie. Deze manier van werken en de grotere persoonlijke inbreng van de leerlingen in de GP geven de opleiding een meerwaarde.»

Hoe verloopt de samenwerking met externe deskundigen?

GÈNE LEYS: «We proberen hen er van bij het begin bij te betrekken. Dat is vaak een probleem. Die vakspecialisten kunnen niet allen vier keer per jaar afwezig blijven op hun werk om de GP tussentijds mee te evalueren. Toch mikken we per studierichting op één of twee externe juryleden met voldoende tijd. Eigentijds onderwijs vereist een grote interactie met het bedrijfsleven. Vandaar dat het contact met externe juryleden belangrijk is. Zo wordt het spanningsveld tussen onderwijs en bedrijf niet te groot. Nochtans liggen de eisen van de vakspecialisten voor de GP vaak hoger dan wij op school kunnen bereiken. Misschien denken die specialisten te vakgebonden.»

Wat toetst u zo in een GP?

GÈNE LEYS: «In onze GP beoordelen wij het leerproces, de leerhouding en het uiteindelijke product. Het proces omvat alle productiestappen om een werkstuk te creëren, zoals werkschetsen in een werkboek en de afdruk van foto's. De leerhouding slaat vooral op de manier waarop de

leerling het werkstuk aanpakt, zoals samenwerken met anderen, nauwkeurig en ordelijk werken, zijn tijd goed besteden, zin voor initiatief hebben, zelfstandig werken, doorzetten en volharden, creatief zijn en omgaan met materialen. Met het product bedoelen we het afgewerkt werkstuk, waarvan de normen waaraan het moet voldoen werden omschreven in de opgave. De GP toetst dus kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes in hun totaliteit.»

Mini-onderneming

Met het eindexamen én de geïntegreerde proef krijgen de leerlingen een dubbele evaluatie. Is dat geen dubbele belasting voor hen? En voor de leerkrachten?

GÈNE LEYS: «Sommige GP's zijn erg omvangrijk als project. Daarnaast nog een examen organiseren is inderdaad zinloos. Maar de scholen zijn heel vrij in de organisatie van hun GP. Zij kunnen bijvoorbeeld de GP-proef zwaar laten doorwegen voor bepaalde praktijkvakken. Bij ons geldt in de studierichting fotografie het GP-cijfer voor het vak reclamefotografie als examencijfer. De GP vervangt dus het examen. Maar het GP-cijfer voor toegepaste economie heeft maar een gewicht van 40 procent in de totale eindexamen, Engels 20 procent en de twee opdrachten voor Nederlands samen 50 procent. Onze leerlingen kennen natuurlijk vooraf deze afspraken, want zij mogen niet in verwarring worden gebracht door een veelheid van activiteiten zoals toetsen, stages, examens en GP. Ook de leraars willen een duidelijk afgebakende opdracht.» Wellicht is de GP een antwoord op de vraag om meer vakoverschrijdend te werken. Dat is waarschijnlijk makkelijker haalbaar voor technische en praktische vakken. Hoe staat het met de integratie van de algemene vakken?

GÈNE LEYS: «Laten we afstappen van de *me in my classroom*-situatie en evolueren naar de *us in our school*-situatie. Daarvoor moeten we eerst een samenwerkingscultuur in de school creëren. Collega's moeten elkaar makkelijk kunnen vinden. De directie moet de participatie van de collega's mogelijk maken en hun betrokkenheid verhogen op diverse pedagogische en didactische terreinen. Het schoolteam kan zelfs nauwer betrokken worden bij het beleid. Pas dan vinden veranderingen makkelijker ingang en kan men een zinnige GP invoeren. Alle betrokken leerkrachten moeten immers overleg met elkaar plegen, afspraken maken, inventief zijn en hun eigen vak in een groter samenhangend geheel van vakken plaatsen. Een doordachte timing en planning zijn onontbeerlijk om de organisatie van de GP van bij het begin van het schooljaar succesvol te laten verlopen.

In tal van scholen loopt het project *mini-onderneming*. Het is haast vanzelfsprekend dat men daar wiskunde (boekhouding of toegepaste economie) of Nederlands (presentatietechnieken, begeleidende teksten of brieven naar mogelijke aandeelhouders) bij betreft. Bij een GP horen ten minste een tweetal algemene vakken.»

Externe deskundigen

De geïntegreerde proef vervangt de vroegere kwalificatieproeven in de eindjaren van het beroeps- en technisch secundair onderwijs. In de kwalificatieproef moest de leerling aantonen dat hij bekwaam was om een ambacht of een beroep

UIT DE VAKJES

JAN VERMAELEN, leraar TSO: «Ik vind dat de geïntegreerde proef beter aansluit bij de realiteit dan de vroegere kwalificatieproef. Het gaat nu niet meer om examineren van verworven kennis in een momentopname. We beoordelen veeleer of de leerlingen verworven inzichten, houdingen en vaardigheden vlot kunnen toepassen. Dit gebeurt continu, wat wel extra stress geeft. Voor de leerlingen én voor de leraars.»

WOUTER TEUNISSEN, leraar BSO: «Vooraf vakoverschrijdend werken is voor mij een grote uitdaging. Eerst dacht ik dat de algemene vakken er enkel kunstmatig bij hoorden, maar na een rist problemen en discussies ontwikkelden we een concept op onze school. De leraars plannen nu in het begin van het schooljaar welk thema van hun vak geïntegreerd kan worden in de GP. We groeiden met ons team uit de vakjesmentaliteit.»

uit te oefenen. Het kwalificatiegetuigschrift was een apart attest naast het studiegetuigschrift. Voor dit laatste steunden de leraars op de examens voor theorie- en praktijkvakken, de stage enz. Bedrijven konden bij de aanwerving zowel de resultaten van de kwalificatieproef als die van de examens onder de loep nemen. Niet zelden was de kwalificatieproef voor de personeelschef een herkenbaar en belangrijk criterium. Voor de geïntegreerde proef evalueren vertegenwoordigers uit de bedrijven als externe deskundigen de prestaties van de leerlingen. Maar leraars en directie spreken via de delibererende klassenraad autonoom de eind-evaluatie uit en beslissen of een leerling al of niet een globaal studiegetuigschrift behaalt.

De GP wordt aan het einde van BSO, TSO en KSO georganiseerd, evenals in de zevende specialisatiejaren. Daar men ASO uitsluitend als een doorstroomrichting beschouwt en er bijgevolg vroeger ook geen afzonderlijke kwalificatiegetuigschriften werden verstrekt, krijgen de afstuderenden er geen GP opgelegd. ■

Spanningen tussen theorie en praktijk

ZELF EEN SCHOOL BOUWEN

In het Brusselse KTA *Zavelenberg* zet de studierichting *bouw* haar eigen paviljoen in de steigers. Onderwerpen voor de geïntegreerde proef liggen op de werf voor het rapen. De studierichting *elektriciteit* kreeg dit jaar een specifieke opdracht. Voor hun GP maakten de laatstejaars een studie over de kostprijs voor de aanleg van elektriciteit. Om een correcte offerte te kunnen maken, moesten ze de verwachtingen van de bouwheer kennen: plaats van de elektrische machines, gebruik van de lokalen, speciale belichtingen... Daarover stelden ze voor *Nederlands* een verslag op. Voorts kregen ze als opdracht de lichtsterkte aan te passen aan de werkzaamheden in het lokaal. Hierbij hielden ze rekening met de reflecties en absorpties van de wanden en ook met de slijtage van de lampen. De berekeningen legden ze voor aan de leerkracht *technologie* en *wiskunde*. Berekeningen met het vectordiagram waren voor de vakken *wiskunde* en *elektriciteit*. De leraar *technisch tekenen* begeleidde de leerlingen bij het op plan brengen van het situatieschema. De praktische opstelling van de verdeelkast gebeurde onder begeleiding van de leraar *praktijk*. De leerlingen stuurden ook brieven naar firma's voor verlichtingstechnieken. Deze brieven werden opgesteld in het *Nederlands* en in het *Frans*. Het overzicht van de geschiedenis van de elektrische toepassingen legden ze voor aan de leraar *geschiedenis*. Hiervan maakten ze ook een vertaling in het *Engels*. Van de leraar *aardrijkskunde* kregen ze de opdracht een werk te maken over de gebruikte materialen. Zelfs *lichamelijke opvoeding* kreeg een plaats in de GP. Men kan de fitheid die nodig is om de GP af te werken immers testen met elektrische apparatuur. Voor uitleg en begeleiding konden de leerlingen terecht bij een *mentor*. Die hield ook een oogje op het *logboek* waarin de leerlingen hun opdrachten bijhielden. De evaluatie gebeurde op regelmatige tijdstippen in het schooljaar. Zo werd de bouw van een nieuw paviljoen een geïntegreerde proef op zich.

Als de leerlingen (vierde jaar) van *meester Marc* maandagmorgen de klas binnenstappen, zien ze dat er een brief aan het bord kleef. Meester Marc legt uit hoe hij de brief vrijdag in zijn brievenbus vond en leest hem voor aan de klas. Een zekere *Tosca* stelt zich voor. Ze is tien jaar, zit in het vierde leerjaar en woont in een land dat *Palindrië* heet. Ze vraagt een ruilbezoek: zij komt met haar klas naar België, de klas van meester Marc gaat naar Palindrië. Maar *Tosca* wil wel eerst meer over België weten. Ze voegt alvast een twintigtal folders bij waarin haar land wordt voorgesteld. De leerlingen willen er meteen het fijne van weten. Ze lezen de informatie in de folder. Dan volgt een klasgesprek waarbij ze de informatie over Palindrië op een rijtje zetten en een plan met landschapskenmerken tekenen op het bord. Na de middag maken zij zelf per twee een folder over hun eigen stad, land of over

Ontdekkingsreis

«Op een dag stuurde ik mijn leerlingen de school in met een plattegrond van het gebouw», vertelt *Bart Van Puyenbroeck*, onderwijzer in *Genk*. «Via een route en allerlei vragen en opdrachten moesten ze de school in kaart brengen. Ze vroegen leerkrachten en administratief personeel om informatie, definieerden soorten lokalen, duiden voorwerpen aan op een plan, kortom, een soort ontdekkingsreis door de school. Later legden we de link naar de *echte* ontdekkingsreizen. De leerlingen werkten onder meer in groepjes van vier. In één werkvorm kreeg elke leerling van een groep een tekst in handen die de anderen van zijn groep niet hadden. Vier verschillende teksten dus. De bijhorende vragen deden een beroep op de informatie in alle teksten. Zo moest elke leerling van de groep zich tonen, wilden zij alle vragen oplossen. Leren

Abstractere leerstof als wiskunde of grammatica

schijnt moeilijk te bekijken. Bovendien zijn de

Nieuwe rollen

leerlingen er

AANPAK

moelijker voor te motiveren. De traditionele les biedt kennis, maar weinig inzicht. «Elk jaar opnieuw moeten we die basisleerstof er inpompen», verzuchten leerkrachten dan. Maar misschien kan het anders: concreter, boeiender, effectiever en met actieve inbreng van alle leerlingen. Ook in grote klassen. En misschien zal die basisleerstof er dan beter in zitten. Met *taakgericht leren* krijgen zowel de leerling als de leerkracht een nieuwe rol. En ze varen er nog goed bij ook.

een fictief land. Want intussen hebben ze Palindrië tevergeefs gezocht op de wereldkaart, die aan het bord hangt. Ze schrijven teksten, maken tekeningen en lay-outen de folder. Meester Marc loopt rond en praat met de leerlingen over mogelijke rubriceringen van informatie en taalfouten door veel vragen te stellen. In het belang van de taak kijkt hij sommige foutjes door de vingers. Hij moet kreten van teleurstelling incasseren als hij de les wil afronden. Tijdens deze taallessen - want dat was het - hebben de leerlingen gelezen, geluisterd, geschreven, samengevat, gerubriceerd, aan taalbeschouwing gedaan, creatief ontworpen én geleerd hoe een folder in elkaar zit. Zonder morren, zonder rumoer en stuk voor stuk gemotiveerd. Een staaltje van taakgericht onderwijs.

Encyclopedie

«Ondanks alle inspanningen binnen de lerarenopleiding geven leerkrachten nog te vaak les zoals ze zelf les hebben gehad», zegt een kritisch pedagoog. «Men verwacht dat de leerlingen acht uur per dag stil op hun stoel zitten en luisteren naar het verhaal van de leerkracht vooraan. Maar dat werkt niet meer.» Op verschillende fronten probeert men het onderwijs boeiender, functioneler en effectiever te maken. Het begrip motivatie loopt daar als een rode draad doorheen. In taakgericht onderwijs is het niet anders. Het principe is eenvoudig: de leerlingen krijgen een taak die hen aanspreekt en uitdaagt, niet te moeilijk, niet te gemakkelijk. Die taak tot een goed einde brengen, daar gaat het om. Maar om dat doel te bereiken, moeten de leerlingen een aantal stappen doorlopen, andere taken maken. Daarin verweeft de leerkracht zijn leerstof. Het komt er dus op aan deze *tussentaken* aan te bieden als noodzakelijke schakels om de hoofdtaken succes af te werken. En precies via deze tussentaken krijgen de leerlingen heel wat leerstof te verwerken: ze maken lees- en schrijf oefeningen, doen aan metend rekenen, leren een wereldkaart hantieren, zoeken informatie op in woordenboeken of encyclopedieën, bestuderen planten onder een loep enz. Taakgericht werken kan in elk vak. Bovendien biedt het de leraar de kans om zijn leerlingen *en passant* een heleboel vaardigheden mee te geven.

samenwerken dus. Bovendien liet ik de rollen binnen de groep variëren, zodat ook de leiding in de groep wisselde. Leren leiding geven, leren verslag uitbrengen, informatie leren overbrengen... Uiteindelijk hadden al die taken en het thema tot doel sociale, technische en taalvaardigheden aan te leren. De ontdekkingsreizen waren gewoon de kapstok, al leerden de kinderen ook daarover heel wat.»

Durven

Taakgericht werken doet aan projectwerk denken, maar op zich wortelt het in het onderwijsvoortgangsbeleid (OVV). Zo ontwikkelde het *Steunpunt Nederlands als Tweede Taal (NT2)* in *Leuven* heel wat taakgericht lesmateriaal om allochtone leerlingen vlotter Nederlands te leren. Al gauw bleek de methode ook voor niet-taalvakken en voor autochtone leerlingen een voltreffer. De vraag naar

bijkomend lesmateriaal is groot. Zo'n 300 basisscholen werken nu geregeld tot intensief taakgericht. Leerkrachten secundair die taakgericht werken, vindt men echter nauwelijks. Taakgericht werken heeft immers een vakoverschrijdende dimensie en precies in het secundair is het vakkenwerk het sterkst. Past taakgericht onderwijs dan niet op secundair niveau?

Prof. KOEN JASPAERT, Steunpunt NT2: «Taakgericht werken houdt onder meer in dat men van het concrete naar het abstracte toe werkt. Het omgekeerde is veel moeilijker, zeker bij jongere leerlingen. In het basisonderwijs en in de eerste graad van het secundair lijkt taakgericht werken dan ook de enige juiste keuze wil men de vaardigheden van leerlingen verhogen. In de tweede en derde graad kunnen goed opgeleide leerlingen ook op andere manieren leren, zeg maar van abstract naar concreet. Maar ook dan kan taakgericht leren nog nodig zijn. Daarom pleit ik in het secundair voor een combinatie van de twee. Alleen moet de leerkracht het durven doen.»

«Leerkrachten geven nog te vaak les zoals ze zelf les kregen.»

Mysterie

De mysterieuze moorden in de roman *De Naam van de Roos* draaien rond een verloren gewaand boek en een verborgen kamer in een labyrinthische bibliotheek. *Toon Huybrechts* maakte van de zoektocht naar beide een werkmep voor leerlingen van het eerste jaar ASO. En aangezien hij toen leraar wiskunde was, baadde heel die zoektocht in oppervlakten berekenen, codes ontcijferen, rekenkundige bewerkingen uitvoeren enz. Het eindresultaat betekende meteen de oplossing van het hele mysterie. En in het kader van een nieuwe methode taalbeschouwing gaf *Etienne Uleners* zijn eerstejaars op inductieve manier les over onderwerp en gezegde. De termen zelf kwamen pas laat in de les ter sprake. Hij vertrok van een gefluisterd roddelgesprek, een misdaadverhaal en deed in de eerste plaats een beroep op de taalvaardigheid van de leerlingen. Na een aantal interessante taken rond het verhaal te hebben uitgevoerd, ver-

wierven de leerlingen zelf via inductieve weg inzicht in onderwerp en gezegde. Ze formuleerden ook zelf de theorie. «Nu snap ik dat eindelijk», reageerden de leerlingen, die actief en met veel motivatie aan de les hadden deelgenomen.

Improviseren

«Natuurlijk vraagt deze manier van lesgeven veel van de leerkracht», zegt *Mireille Rizzuto*, wiens leerlingen een volledige documentaire rond het thema sterrenslag uitwerkten. «Je moet zelf ook actief deelnemen, want leerlingen hebben vlug door als je hen maar laat aanmodderen. Dat kan in taakgericht werken eigenlijk niet. Het vraagt ook een grotere tijdsinvestering. Maar nooit vragen de leerlingen mij: 'Waarom moeten we dit leren?'»

«In het traditionele onderwijs staat de leerkracht heel centraal», schrijft *Piet Van Avermaet* in *Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak?* «In taakgericht onderwijs verandert die rol. De leraar wordt vooral begeleider. Hij schept een klimaat waarin de leerlingen goed en graag werken, geeft informatie en instructie waar nodig en volgt het hele leerproces vanop een zekere afstand. Hij moet zich inhouden om problemen niet onmiddellijk zelf op te lossen. Dat doet hij bijvoorbeeld door voortdurend leergesprekken te voeren, problemen te herdefiniëren, aanzetten te geven, te helpen bij het formuleren van antwoorden, de leerling op het doel van de taak te richten enz. Hij is de motivator die de motivatie constant onder controle moet houden, maar tegelijk moet hij aandacht hebben voor het zelfvertrouwen van de leerling. Het is lesgeven op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Van de leerkracht vergt dit het nodige improvisatietalent en de bereidheid van de lesvoorbereiding af te wijken.»

Overontwikkeld

Taakgericht werken heeft effect. Dat blijkt uit diepgaand onderzoek van het Steunpunt NT2 in twintig Vlaamse scholen, waarvan het volledige rapport in het najaar verschijnt. De eerste resultaten zijn sprekend.

Prof. KOEN JASPAERT, Steunpunt NT2: «Drie jaar geleden namen onderzoekers van het Hoger Instituut Voor de Arbeid (HIVA) taaltoetsen af in een aantal vierdejaars lager onderwijs van OVB-scholen, scholen met veel allochtone leerlingen. Ze trokken een aantal conclusies over begrijpend lezen en technisch lezen. Wij namen dezelfde taaltoetsen af bij vierdejaars in twintig scholen. Zestien werken al drie jaar taakgericht, vier andere, waarmee we de zestien vergeleken, niet. Taakgericht werken komt er sterk uit: voor begrijpend lezen scores zowel de Vlaamse als de allochtone leerlingen hoger dan drie jaar geleden; ze scoren ook hoger dan in de scholen waar men niet taakgericht werkt. Ook voor technisch lezen liggen de scores hoger, zij het niet zo opvallend. We merken bovendien dat Vlaamse kinderen uit lagere sociale milieus na taakgericht werken het niveau bereiken van Vlaamse leerlingen uit doorsnee en hogere sociale milieus.»

«Eén ding is zeker», zegt *Bart Van Puyenbroeck*. «Ik heb leerlingen zien openbloeien en hun plaats zien opeisen in de groep, daar waar ze voordien niet voor zichzelf durfden opkomen of het slachtoffer waren van vooroordelen. Ook het feit dat leerlingen fouten mogen maken speelt enorm mee.» ■

• *Wie een taakgerichte taalles wil bekijken, kan dat op video. Het Steunpunt NT2 in Leuven biedt drie gloednieuwe video's van telkens 30 minuten met lessen aan: kleuteronderwijs, lager onderwijs en buitengewoon secundair onderwijs. Voor meer informatie over het onderzoek Evaluatie van de werking Nederlands binnen het Onderwijsvoorrangsbeleid kunt u eveneens bij het Steunpunt terecht.*

Steunpunt NT2 - Blijde-Inkomststraat 7 - 3000 Leuven - tel 016-32 53 63

• *Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak? (545 fr.)* bevat tien afzonderlijke bijdragen over taakgericht werken, theorie en lesvoorbeelden. Ondanks de titel is dit geen privilege voor taalleerkrachten. Elke leerkracht die met teksten werkt of die vaardigheden wil oefenen en evalueren vindt hier een gids en inspiratie.

Willem Van Maercke - Uitgeverij Plantyn - Santvoortbeeklaan 21-25 - 2100 Deurne - tel 03-360 04 52 - fax 03-360 03 30 - willem.vanmaercke@wpeu.wkb.be

Acht uren zwijgen en luisteren: nee

GRATIS BOEK

Bent u al taakgericht bezig of wilt u het anders aanpakken? Vertel ons uw verhaal of beweegredenen. Voor tien leerkrachten hebben we een gratis exemplaar klaar liggen van **Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak?**

Klasse-taakgericht - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

Naar de ballen

U vindt ze in Skandinavië, Nederland, Zwitserland en het Groothertogdom Luxemburg, maar ook in onze scholen duiken ze op: de grote, gekleurde, opblaasbare zitballen. In zo'n 30 Vlaamse basisscholen is de gewone stoel al verleden tijd. Het voordeel van zo'n zitbal schuilt in de betere drukverdeling in de wervelkolom en een betere doorbloeding van de benen. Als ook de hoogte van het tafelblad wordt aangepast, zitten de leerlingen met een rechttere rug dan wanneer ze op stoelen zouden zitten. Op een bal kunnen zij zich bovendien veel vrijer bewegen dan op het traditionele meubilair. De bewegingsvrijheid op de zitbal zou ook de concentratie en de leerprestaties ten goede komen.

SIGNAAL

Voorts zijn zitballen de helft goedkoper dan stoelen (tussen 600 en 1500 frank per exemplaar, afhankelijk van maat en uitvoering). In het Antwerpse *Pius X-instituut* zitten nu vijf klassen van de lagere school op zitballen. «De gewone stoelen waren toch aan vervanging toe», zegt directeur *Ivo Rens*. «Maar voor sommige leraars is het wel wennen. Er is wat meer beweging, leerlingen veranderen vaker van houding. Bovendien mag de vloer niet te glad zijn. De ballen gaan dan schuiven of maken een krakend geluid.»

Een kwestie van appreciatie dus. Sommige leerkrachten zijn enthousiast, anderen houden de bal nog wat af. En wat vinden de leerlingen ervan? Na een proefproject in een

school in Nederland wou slechts één van de 31 kinderen zijn gewone stoel terug.

IN DE LIFT

Grote klassen, weinig huiswerk

De Vlaamse leerling doet het in wiskunde en wetenschappen op wereldvlak helemaal niet slecht. Dat kon u eerder al in **KLASSE** lezen. Voor **wiskunde** staat hij op een vijfde plaats na Singapore, Korea, Japan en Hongkong. Voor **wetenschappen** staan de eerstejaars secundair op de zevende en de tweedejaars op de elfde plaats. Tot die conclusies kwamen onderzoekers, die de prestaties van zo'n 300.000 dertienjarigen in 41 landen onder de loep namen. Ze onderzochten ook in hoeverre alle leerlingen gelijke kansen tot ontwikkeling krijgen en hoe culturele, sociale en onderwijsfactoren hun prestaties beïnvloeden. In alle landen zeggen de dertienjarigen ongeveer even veel tijd aan schoolse en buitenschoolse activiteiten te besteden. Op dat vlak ligt de lat dus zowat gelijk. In de meeste landen is er geen verschil tussen de prestaties van meisjes en jongens voor wiskunde. Als er al verschillen zijn, dan vallen die in het voordeel van de jongens. Maar voor wetenschappen doen jongens het overal beter. Jongens staan meestal positiever tegenover deze vakken dan meisjes. De landen waar de leerlingen hun eigen succes het laagst inschatten, presteren vaak het best (Japan, Korea en Hongkong). Een kind dat thuis de nodige stimulansen krijgt, presteert beter. Een bureau, een computer, woordenboeken en boeken in huis zijn bijkomende positieve factoren. Ook het studieniveau van de ouders speelt mee. Minder duidelijk is de relatie tussen de prestaties en allerlei onderwijsfactoren, zoals de grootte van klassen, het aantal uren les in een vak en de hoeveelheid huiswerk. Het zeer goed presterend Korea telt de grootste groepen, met meer dan 40 leerlingen in één klas. Landen waar men twee dan wel vijf uur wiskunde of wetenschappen per week onderwijst, presteren zowat even goed. Goed scorende landen als Japan, Tsjechië en Vlaanderen

schaakles, de andere niet. Na twee jaar namen de onderzoekers verschillende tests af. De resultaten lagen duidelijk hoger bij de schaakgroep. In 1992 onderzocht een Nederlands onderzoeker duizend kinderen in *Apeldoorn*. Hij stelde vast dat schakende leerlingen beter konden rekenen, beter informatie konden verwerken en problemen oplossen en taalvaardiger waren dan niet-schakers. Vooral de schakende jongens onderscheidden zich. «Nochtans wordt schaken minder en minder een mannsport», zegt *Erik Cools*, leraar en jeugdschaakleider bij een schaakclub in Mortsel. «Aan de dit jaar georganiseerde *Vlaamse jeugdcriteria* namen 750 jongeren deel van wie 125 meisjes. Eén van die meisjes sleepte de overwinning in haar leeftijdscategorie in de wacht.»

Wereldkampioen

In heel wat scholen is er schaakgelegenheid voor leerlingen, maar schaakonderricht of deelnemen aan scholencompetities komt minder voor. Toch spelen jaarlijks twintig lagere-schoolploegen van vier spelers een rechtstreekse finale van Vlaanderen. Aan het Belgisch kampioenschap voor leerlingen van het secundair nemen jaarlijks zo'n 500 spelers deel. Niet niks, maar in Nederland is schoolschaak een massa-event. Jaarlijks komen daar zo'n 20.000 leerlingen tegen elkaar uit in interscolaire schaakcompetities. Op 2000 basisscholen wordt er op reguliere basis schaakonderricht gegeven, vaak zelfs als onderdeel van het lessenrooster. Met tien grootmeesters, een gewezen wereldkampioen en naar schatting twee miljoen Nederlanders die kunnen schaken heeft het land dan ook een rijke schaakcultuur. «Vooral in het basisonderwijs is schaken immens populair», zegt dr. *Ignace Hendriks*, directeur van het Amsterdamse *Max Euwecentrum*, het kloppend hart van schakend Nederland. «In het secundair neemt de belangstelling af, maar die tendens stelt men op alle fronten vast. Het aanbod voor jongeren

ANALYSE

Schaken op school

Zich beter concentreren, sneller rekenen, een sterker analytisch vermogen ontwikkelen, kritisch denken en oordelen, verantwoordelijkheidszin verwerven... Wie als kind regelmatig een partij schaak speelt, pikt een waaiervan vaardigheden mee. Uit onderzoek blijkt dat schakende leerlingen op school beter presteren dan andere. In sommige Nederlandse basisscholen maakt schaken zelfs deel uit van het lessenrooster. En in de lerarenopleiding is er een onderdeel schaakbegeleiding in de maak. Maar ook bij ons is schoolschaak soms meer dan een bezigheidstherapie. Een reportage op 64 velden.

«Van de pakweg 160 leerlingen spelen er zestig schaak», zegt *Flis de Grave*, leraar in de gemeentelijke basisschool in *Vrasene*. «Drie keer per week krijgen ze gewoon spelgelegenheid, één keer per week geef ik les. Volgend jaar integreer ik schaken in mijn lessen.» De Grave is nu tien jaar met schoolschaak bezig en ziet het aantal liefhebbers nog stijgen. Sommige leerlingen vormen een ploeg en doen mee aan de scholencompetitie van de *Vlaamse Schaakfederatie*, een kampioenschap dat de school al eens won. Of schaken dan zo nuttig is voor leerlingen?

FLIS DE GRAVE: «Absoluut. Schakende leerlingen kunnen zich beter concentreren, leren afspraken nakomen, bouwen inzichten op... Ze worden zelfs stressbestendiger en leren incasseren. Dat zijn enkele positieve effecten, maar er zijn er veel meer.»

Beter rekenen

Reeds in 1981 toonden *L. Verhofstad-Denève* en *J. Christiaan* van de *Universiteit Gent* aan dat schaken het leren bevordert. Zij verdeelden veertig kinderen uit het vijfde leerjaar in twee willekeurige groepen. De ene groep kreeg twee jaar lang

geven relatief weinig huiswerk mee. Onderzoeksresultaten van de 14- tot 18-jarige leerlingen volgen later. Met alle gegevens bij elkaar hopen de onderzoekers strategieën te kunnen voorstellen om de kwaliteit van het onderwijs nog te verbeteren.

PESTEN

Geen klikspanen

Eén of vijf leerlingen is zo ongelukkig op school dat hij er weg wil. Dat blijkt uit onderzoek in 25 secundaire scholen in het Engelse *Staffordshire*. Meer dan de helft heeft op een of andere manier met pesten te maken: hetzij als slachtoffer, hetzij als pestkop. Onderzoekers staken hun licht op bij 4700 leerlingen tussen 11 en 17 jaar oud. 17 procent had zelf al iemand geplaagd, één tiende noemde zich uitsluitend slachtoffer van pesterijen en 14 procent was beide. Zeven procent van de slachtoffers heeft het over vernieling van eigendom, twintig over verbale agressie. Niet minder dan 61 procent voelt zich ook buiten de school ver van veilig. «De meeste incidenten op school balanceren tussen grappenmakerij en pesterijen», zeggen de onderzoekers. «Het is één van de redenen waarom veel pestgedrag onopgemerkt voorbijgaat. Bovendien wil niemand voor klikspanen doorgaan.» De onderzoekers pleiten voor een systematische aanpak op school, een actieplan waarbij alle leerkrachten betrokken worden. Sommige scholen vrezen echter imago-verlies en minimaliseren het probleem. Dat staat in de *Times Educational Supplement*.

INTERNET

Roddelen over leraars

«Welkom bij de KIDS van Twente Web!!! Er zijn hieronder een aantal leuke links opgenomen die je op z'n minst moet kennen. Wil je roddelen

over leraren of babbelen met een geheime liefde? Dat kan hier allemaal en nog veel meer!! Kiezen maar!!! Ook kun je een kleurplaat downloaden. Probeer maar eens!» Roddelen over leraars is zo oud als de leraar zelf, maar dat het nu ook op Internet kan, is nieuw. Wie de site van *Twente Web* met dat doel bezoekt, moet zich wel volledig kenbaar maken en namen noemen. Dat resulteerde tot nu toe in taalkundig expressionistische uitingen als «Ik vind dat Dhr. oude Luttikhuis te veel huiswerk geeft en soms domme grapjes maakt en als je er dan om lacht WORDT JE DE KLAS UIT GESTUURDT.» (*Jan*) of simpelweg «Mijn geschiedenisleraar Veenstra haalt altijd oude koeien uit de sloot.» (*Joris*) en een aantal laag-bij-de-grondse tot platvloerse uitspraken, maar gelukkig is er ook *Henk* die onomwonden zegt: «Meester Paul Jonge Poerink is de beste leraar die ik ken!» Voor elk wat wils dus, maar betreden op eigen risico. www.twenteweb.nl/kids/doen

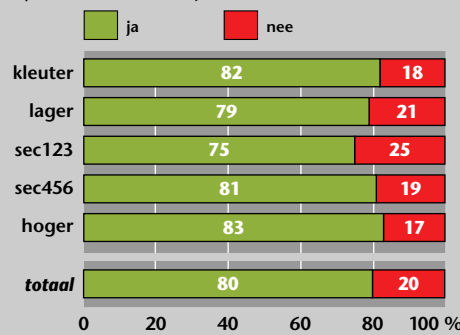
NASCHOLING

Vier op vijf in de leer

De onderwijstrein staat niet stil. De Vlaamse leerkrachten laten zich dan ook niet pramen om zich bij te scholen. Volgens een exclusieve enquête van KLASSE bij 2000 leerkrachten volgde bijna 80 procent de jongste twee jaar nascholing. Er zijn geen opvallende verschillen tussen de onderwijsniveaus, al scoren leraars in het lager secundair iets hoger. Docenten en kleuterleiders scoren het hoogst. Verschillende nascholingscentra spreken trouwens van een toenemende belangstelling voor studiedagen en workshops.

Ik heb de jongste twee jaar nascholing gevolgd

(in procenten)
Enquête van KLASSE bij 2000 Vlaamse leerkrachten

Klasse Grafiek

is nu eenmaal veel groter dan vroeger.»

Bobby Fisher

Eddy Maes, leraar in het *St-Xaveriuscollege* in *Borgerhout*, krijgt elke twee weken zo'n 25 vaste klanten, leerlingen van het secundair, achter het schaakbord. Ook hij geeft schaaklessen. Bovendien geeft hij alle leerlingen speelgelegenheid tijdens de middagpauze. Schoolschaak is vaak een eenmansinitiatief, maar dat is ook in Nederland het geval. «Er zijn goede cursussen en lesmethodes voorhanden, maar schoolschaak staat of valt met het engagement van directie en leerkrachten», zegt *Ignace Hendriks*. «En die leerkrachten hoeven niet eens goede schakers te zijn. Het is niet de bedoeling een nieuwe *Bobby Fisher* of *Gary Kasparov* te kweken. Het gaat er veeleer om kinderen die graag schaken daartoe de gelegenheid te geven en ze tegelijk alle vaardigheden aan te leren die bij het spel komen kijken.»

Die vaardigheden blijken het schaken veruit te overstijgen: zelfdiscipline, concentratie, logisch en kritisch denken, consequent oordelen en beslissen, zijn verantwoordelijkheid nemen, kunnen visualiseren, oorzaak en gevolg kunnen verwoorden... het groeit allemaal mee achter het schaakbord. «Bovendien heeft schaken een heel democratische dimensie», voegt *Hendriks* toe. «Elk onderscheid van leeftijd, geslacht, sociale afkomst, intellect enz. valt weg.» Ook onderzoeker *Pieter Spaander* ziet veel heil in schoolschaak: «Het is een veilig en leerzaam communicatiemiddel tussen alle groepen. Voorts kan schaken het zelfbeeld van kinderen bevorderen. Een kind van elf dat verslagen wordt door een kind van acht zal het met andere ogen bekijken, zal het mogelijk niet meer pesten en zelfs beschermen.»

Ook ouders

Toen *Bart Vrancken* vorig jaar naar het *OLV-College* in Antwer-

pen overstapte om er zijn derde graad secundair af te werken, merkte hij dat er niet kon worden geschaakt. Hij richtte dan maar zelf een club op. «Via de leerlingenraad deed ik de directeur een schaakvoorstel en dat viel in goede aarde. De school kocht zes borden met stukken en zo kon al wie daar zin in had tijdens de middagpauze gaan schaken. Ik hoop nu wel een opvolger te vinden om de begeleiding van mij over te nemen. Als een leerkracht dat zou willen doen, zou dat natuurlijk ideaal zijn.» Nederlandse scholen betrekken ook de ouders bij het schoolschaak. Ze organiseren schaaklessen voor hun leerlingen om zes uur 's avonds en bieden tegelijk parallelcursussen aan voor volwassenen. «Voor sommige scholen hoort het organiseren van schoolschaak bij het imago», besluit *Ignace Hendriks*. «En waarom niet? Behalve het feit dat het een zinvolle tijdsbesteding is, zijn de kosten beperkt, bestaan er geen leeftijds grenzen en brengt het veel sociaal contact met zich mee.»

Wilt u meer informatie over school-, jeugd- en clubschaak? Wilt u een cursus schaakinstruitor volgen of zoekt u lesmateriaal? De Vlaamse Schaakfederatie (VSF) helpt u graag verder.

Vlaamse Schaakfederatie - Hugo Van Steenwinckel - Oxdonckstraat 66 - 1880 Kapelle-op-den-Bos - tel 015-71 47 43 (na 17 uur)

Het Max Euwecentrum informeert elke schaker via schaakboeken, software, video en teletekst. Voorts organiseert het cursussen, studiedagen, lezingen en congressen over diverse aspecten van het schaken. Er loopt ook een permanente tentoonstelling rond ex-wereldkampioen Max Euwe. Interessante publicaties over schaken en onderwijs zijn:

- **Jeugschaak en psychologie** - *Renate Limbach*. Overzicht en analyse van alle vaardigheden die bij schaken (en veel meer dan dat) komen kijken.
- **«Meester, is dit mat?»** - *Pieter Spaander*. In deze sterk praktijkgerichte scriptie schetst de auteur onder meer manieren en voorwaarden om schoolschaak te organiseren in de basisschool.

Max Euwecentrum - Max Euweplein 30A - 1001 GM Amsterdam - Nederland - tel 00-31-20-625 70 17

Duizenden op Internet

Het gaat snel. Elke maand komen er nu honderden mensen bij die KLASSE ontdekken op Internet. Zeraadplegen de archieven (waarin al enkele honderden artikels met elkaar zijn verbonden), wandelen van de ene publicatie naar de andere (leraars, ouders, jongeren), lezen de Engelstalige versies, ontdekken meteen het laatste nieuws, gaan de dialoog aan, zetten hun mening in het gastenboek enz. enz. De site van KLASSE ziet er niet alleen leuk uit, ze biedt ook een bijzondere meerwaarde. Log in op het *world wide web* en ontdek het zelf. Dat kan

DIALOOG

bijvoorbeeld al in heel veel Vlaamse bibliotheken. Scholen en andere interessante actoren in het onderwijsveld kunnen zich nu ook melden, zodat wij een link kunnen leggen voor wie bij KLASSE binnenwandelt. Surf naar www.artefact.be/klasse/hotlinks op onze site en stel uzelf voor via het elektronisch formulier dat u te zien krijgt. Uw site komt in een uitgebreide hyperlinkpagina terecht waar de geïnteresseerde surfer per rubriek of zoekrobot zijn weg vindt. U

kunt ook onze *banner* downloaden en een plaats geven in uw site. Of stuur eens een elektronische briefkaart naar een collega. Een selectie van digitale KLASSE-cartoons ligt al klaar om door u van een korte tekst te worden voorzien. E-mail met een glimlach dus. En ten slotte wordt KLASSE internationaal. In *What's new?* vindt u Engelstalige digests van al onze publicaties. Vorige maand werd de site van KLASSE 9000 keer geraadpleegd. U bent welkom. www.artefact.be/Klasse

Vier brievenbussen

Klasse is er iedere maand weer dankzij uw inbreng en (praktijk)ervaring. De meningen zijn niet altijd onverdeeld en dat laten we u graag weten.

Een blik in vier brievenbussen: die van Klasse voor leerkrachten, ouders, leerlingen en surfers op Internet.

Klasse (Dialoog) - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

Rugklachten

Enkele maanden geleden stond in KLASSE een artikel over rugklachten bij scholieren (KLASSE nr. 70). Kinderen dragen te zware boekentassen; ze willen alles meesleuren of in de klas is niet voldoende bergruimte voor hun boeken en materiaal. Nu lees ik in de krant dat minister *Van den Bossche* niet overtuigd is van het verband tussen zware boekentassen en rugklachten. Wel, ik ook niet. Ik geef les in een lagere school en kom wekelijks in twaalf verschillende klassen. Het ergert mij enorm dat de leerlingen zo'n slechte houding hebben in de klas. Ze zitten krom en scheef, voorovergebogen of uitgezakt. Als je hen attent maakt op het belang van een goede houding zitten ze graag kaarsrecht, maar na enkele minuten verslapt hun houding opnieuw. Op enkele uitzonderingen na zijn ze het immers niet gewoon. Dit kan op latere leeftijd alleen maar erger worden. Volgens mij ligt hier de voornaamste oorzaak van rugklachten. Ik denk dan ook dat het tot onze taak van leerkracht behoort om op de houding van de kinderen te letten.

Mia Soete - leerkracht basisonderwijs - Harelbeke

Oproep

De totale persoonlijkheid van de leerling boeit mij. Vanuit deze belangstelling heb ik meerdere vormingen gevolgd. Nu wil ik mijn inzichten en vaardigheden maximaal benutten in een andere opdracht dan een lesopdracht. Via de redactie van KLASSE kunt u met mij contact opnemen om deze mogelijkheden te bespreken. *(Naam en adres bekend)*

Om persoonlijke redenen wenst deze lezer onbekend te blijven. Wie toch wil reageren op deze oproepschrijft een briefje naar KLASSE - Oproep. Wij sturen uw boodschap meteen door.

Lay-out (1): Schei out

Ik vind de lay-out van *Klasse voor Jongeren* echt de max. Hij is wel erg gewaagd, maar ik vind hem beter dan die in andere tijdschriften waar alles netjes recht is gedrukt en waar de titels allemaal in het

zelfde lettertype zijn omdat je ze gemakkelijk zou kunnen lezen.

Jo - 3de jaar

Lay-out (2): Geen zilver

Ik las in jullie blad *Klasse voor Jongeren* dat er nogal wat leraars en leerlingen kritiek hebben op de lay-out. Ze vinden het wanordelijk en slordig. Maar persoonlijk vind

ik juist dát het element dat *Klasse voor Jongeren* aantrekkelijk maakt en plezierig om te lezen. Na het viermaal gelezen te hebben kan je er nog steeds stukjes in vinden die je per ongeluk overgeslagen had. Het is trouwens een goede weerspiegeling van onze mentaliteit: we zijn jong, argeloos en af en toe slordig. Trouwens, alles is tegenwoordig zo geordend. Ik ben blij dat er eens een blad is dat ons alles niet voorgekauwd op een zilveren bordje geeft.

Dewi - 5de jaar

Ierland

We are a vocational school in

Dublin, Ireland. For the moment we are engaged in a *Lingua E-project* with SITO Mechelen, Belgium. We hope to establish contact with several pupils (and teachers of course) to get to know all about **life and education in Flanders**. E-mail us if you are interested in GCS, LCVP or Ireland and ask.

Eileen Brennan - gcs@iol.ie

De peiler

De teksten in KLASSE zijn een getrouwe weergave van de werkelijkheid. Helaas is veranderen van personen en instellingen niet altijd zo eenvoudig. Het onderwijs is de peiler van dit alles. Laat ons dit niet verwaarlozen in nutteloze discussies.

Vandecasteele-Devos@planetinternet.be

Schouderklopje

Zo maar een briefje. Omdat ik KLASSE echt «klasse» vind. Toch wil ik graag één en ander kwijt, o.a. over de vrees van een directie voor een stuk afstand van verantwoordelijkheid. Of is dit een huiver voor inspraak en democratie?

Na 33 jaar ervaring in lager secundair onderwijs houd ik nog steeds én, op de eerste plaats, van mijn leerlingen én van mijn school, maar het schouderklopje, waar is dat?

Ik ben blij dat ik geen vakidoot ben (leuk item voor een volgende editie?), want ik geef, nu ja, Nederlands, Latijn, Frans en Grieks in een prima instelling. Dit maakt het voor mij een groot stuk eenvoudiger.

Jos Buckinx - leraar - Hasselt

Klaar beeld

Voor mij is Klasse meer dan een mooi tijdschrift. Ik ben in september begonnen met lesgeven aan het GITOK in Kalmthout en ben toen ook aan een **GPB-opleiding** begonnen. Dankzij Klasse bekijk ik sommige zaken nu anders en heb ik soms goede achtergrondinformatie voor de GPB-opleiding. Klasse geeft een klaar beeld van wat er leeft in de Vlaamse scholen. Bedankt.

Philippe Mertens - p.mertens@skynet.be

Laatste dagen

Voor alle zekerheid wil ik het toch nog maar eventjes vragen.

Hoe zit het nu weer precies met de regeling voor het einde van het schooljaar?

(Naam en adres bekend)

Erst en vooral het goede nieuws: Onderwijsminister Luc Van den Bossche heeft beslist dat dit schooljaar maandag 30 juni per uitzondering géén lesdag is. Dit betekent dat het schooljaar 1996-1997 eindigt op vrijdag 27 juni. Scholen die reeds een vakantiedag hadden gepland voor maandag 30 juni mogen deze vakantiedag naar voren verplaatsen.

De organisatie van het schooljaar en de vakantieperiodes en -dagen zijn door de Vlaamse Regering vastgelegd (Besluit van 17/4/1991). Het schooljaar loopt in regel van 1 september tot 31 augustus. Wegens de zomervakantie eindigt het in de praktijk evenwel op 30 juni. Secundaire scholen krijgen bovenop de normale vakantiedagen één facultatieve vakantiedag, die ze eventueel in twee halve dagen mogen opsplitsen. Voor het begin en het einde van een schooljaar werden er aparte maatregelen getroffen. Elke secundaire school mag de lessen nog eens zes dagen extra schorsen om de ontvangst van de leerlingen voor te bereiden (begin schooljaar) of om de leerlingen te evalueren (in de loop van of op het einde van het schooljaar). Slechts één van deze zes dagen mag worden opgedeeld in twee halve dagen. Één uitzondering: voor een woensdag (halve lesdag) is maar een halve dag schorsing nodig, zodat de splitsingsmogelijkheden toenemen. In het basisonderwijs geldt een andere regeling. Een basisschool kan de lessen slechts één halve dag schorsen en dit énkél en alleen op de laatste schooldag. In opdracht van de onderwijsminister houdt de onderwijsinspectie toezicht op de naleving van deze reglementen. Als de inspectie overtredingen vaststelt, kan de minister sancties treffen.

Voor meer informatie: basisonderwijs: Danny De Schrijver - tel 02-211 45 45 - secundair onderwijs: Chris Dockx - tel 02-210 54 08

Pesten (1): Horeca

Natuurlijk wordt er ook in onze school gepest en getreiterd. Graag zou ik dan ook een exemplaar winnen van het boek van Gie Deboutte (Klasse voor Jongeren 4). Onze school heeft 430 internen en de jongens en meisjes leven als het ware samen. Pesten

Vis aan de man gebracht

206.896 leerlingen om precies te zijn hebben dit schooljaar nu ook de weg naar KLASSE gevonden. Dat is ruim 70 procent van de doelgroep. In 574 scholen staan de leerkrachten maandelijks klaar om Klasse voor Jongeren uit te delen aan hun leerlingen tweede en derde graad secundair onderwijs. Dit is niet evident. De jongerenkrant heeft niet alleen een eigen stijl en dynamiek. Ze vraagt ook nog eens een inspanning van de leraars en de secretariaatsmedewerkers: uitdelen, toelichten en er samen misschien méér mee doen.

We schreven 20 willekeurige scholen aan en vroegen hun hoe zij Klasse voor Jongeren aan de leerlingen bezorgen. Ze blijken er geen problemen mee te hebben. Een intern bedelingssysteem (per klas), via de klasverantwoordelijken, zorgt er meestal voor dat elke leerling zijn tijdschrift op een eenvoudige, maar efficiënte manier ontvangt. Of om een directeur te parafraseren: «Men zorgt ervoor dat de vis aan de man wordt gebracht.» Elders zorgen de leerlingen van de leerlingenraad voor de verspreiding en de inbedding in de (participatieve) schoolcultuur. Bedankt allemaal. De school krijgt nu ook elke maand drie affiches om de thema's uit Klasse voor Jongeren op school bekend te maken.

Is uw school nog niet geabonneerd op Klasse voor Jongeren? Vraag enkele gratis proefexemplaren aan (voor uzelf of voor uw leerlingen) Bel of schrijf naar Klasse voor Jongeren - Koningsstraat 138 - lokaal 515 - 1000 Brussel - tel 02-211 45 82.

stopt dus niet na de les. Ook het specifieke karakter van de horeca (met commis-systeem, hiërarchie in keuken en zaal enz.) blijkt het pesten soms in de hand te werken.

Frédéric Maenhout - Koksijde

Pesten (2): Als vuil bekeken

Ik zit zelf in het 3de Latijn en geloof me, wij worden zelf ook bekeken als vuil. Wij zijn zogezegd te slim om met iemand van een lagere richting om te gaan! Tegenwoordig zeg ik gewoon dat ik Latijn doe maar dat daar niks speciaals aan is. Wij worden ook bekeken als «blokkeesten» en dat is over het algemeen helemaal niet waar. We leren maar evenveel als een ander en hebben evenveel of even weinig ontspanning als iemand uit moderne of technische richtingen.

Karen - 3de jaar

Pesten (3): Menswetenschappen

Velen denken dat menswetenschappen gewoon maar menswetenschappen is en niet zo moeilijk is als alle andere ASO-richtingen. Dit is helemaal niet waar, we krijgen dezelfde examens als de economie-moderne talen. We krijgen wel andere vakken zoals psychologie, media, manuele en lichamelijke expressie. En dat is toch onze keuze! Toch worden we aangezien als het «krapuul» van onze school. Dat

is helemaal niet waar. Ze zien ons zo omdat ze ons zo gemaakt hebben. Ik ben geen rebel, maar ze hebben er van mij een gemaakt.

Evelien - 4de jaar

Lerende ouders

Als ouder leren wij uit eigen ervaringen: soms met vallen en opstaan, soms lukt iets niet omdat wij het gedrag van onze kinderen niet begrijpen, soms reageren wij correct en dit zonder

verder nadenken en enkel verder gaand op ons aanvoelen. Als ouder vinden wij in de artikels uit Klasse voor Ouders dingen bevestigd of in de juiste context

geplaatst of in een verbeterde versie van wat wij er zelf van gemaakt hadden. Ook geven de artikels een voorsmaakje van wat ons te wachten staat en krijgen wij hierover vooral de nuttige tips. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Ook de aanbevelingen rond literatuur, de culturele suggesties in familieverband, zijn prettig om te lezen.

Met dit korte schrijven wil ik vooral aangeven dat Klasse voor Ouders een prachtig initiatief is, waarvan ik hoop dat de auteurs er mee verder zullen gaan.

Een ouder uit Neerpelt

30 juni

Waarschijnlijk ben ik niet de enige in dit schuitje en niet de enige die diep ontgoocheld is. Allemaal goed en wel dat maandag 30 juni uiteindelijk voor iedereen een vrije dag is, maar... Ik stel me toch de vraag waarom dit op het allerlaatste nippertje door minister Van den Bossche is beslist, amper twee maanden vóór de grote vakantie. Toen ik het bericht hoorde, dacht ik eerst zelfs dat het een grap was...

In februari, toen we onze zomerreis wilden boeken, kreeg ik te horen dat we zeker niet moesten proberen om aan die bewuste maandag 30 juni te ontsnappen, dat men uiterst streng zou optreden. We hebben echt bergen moeten verzetten om onze vakantie geregeld te krijgen (mijn partner kan zijn verlof niet zomaar kiezen). Er zou geen enkel probleem zijn geweest als we gewoon op zondag 29 juni hadden kunnen vertrekken. Daarenboven is onze reis een pak duurder wegens die ene domme dag. Dus, minister Van den Bossche, als we binnen x aantal jaren nog eens voor hetzelfde scenario staan, zou u ons dan a.u.b. wat vroeger op de hoogte willen brengen? Dank u.

Ilse Tomsin - leerkracht - Geel

Voor al uw vragen over onderwijs belt u de Infolijn van het departement Onderwijs: tel 02-219 18 00

TIJDSCHRIFT

verschijnt maandelijks (behalve in juli en augustus)

«Soms wil ik een vlieg zijn»

De angst is niet voorbij

Lood op hun rug

Eén kind per dag

«Dat zal ze leren»

«Drugs komen hier niet binnen»

Kemphanen thuis en op school

Brave meisjes

Leren kiezen

GEEN ZWARTE PIET GEZIEN

«Dankzij Klasse voor Ouders worden ouders wakker gemaakt voor bepaalde problemen, blijven er even bij stilstaan maar worden ook opgeroepen er iets aan te doen: samen met de kinderen, de school en de leerkrachten. Klasse blijft niet bij de pakken zitten. Dank u wel.»

Honderden ouders schrijven enthousiaste brieven over de nieuwsbrief van Klasse die zij sinds dit schooljaar ontvangen.

Deze maand verschijnt het tiende nummer. We nodigen tien ouders uit voor een rondetafelgesprek en bedanken iedereen die zo enthousiast aan het project meewerkt. Meer dan 80 procent van de Vlaamse scholen (voor kleuters tot en met eerste graad secundair onderwijs) heeft zich spontaan ingeschreven. Goed voor

640.000 exemplaren, die hopelijk elke maand door twee ouders worden gelezen. Vaak lezen ook de kinderen mee.

Duizenden Vlaamse leerkrachten staan elke maand in voor de verspreiding van de nieuwsbrief. Ze herkennen de problemen die erin worden besproken: van faalangst, agressie en studiekeuze tot straf, drugs of pesten. Zo kunnen we samen onze verantwoordelijkheid opnemen. «Dat is zinniger dan voortdurend de zwarte piet naar elkaar door te schuiven», schrijft een leraar.

Klasse voor Ouders is gratis als het via de school wordt verspreid. Een persoonlijk abonnement kan ook: 200 frank per jaar. Zin in een gratis proefexemplaar? Bel of schrijf: Klasse voor Ouders - Koningsstraat 138 - lokaal 508 - 1000 Brussel - tel 02-211 45 64 - fax 02-211 46 61.

België - Belgique	
PB	
8500 KORTRIJK 1	
4	281